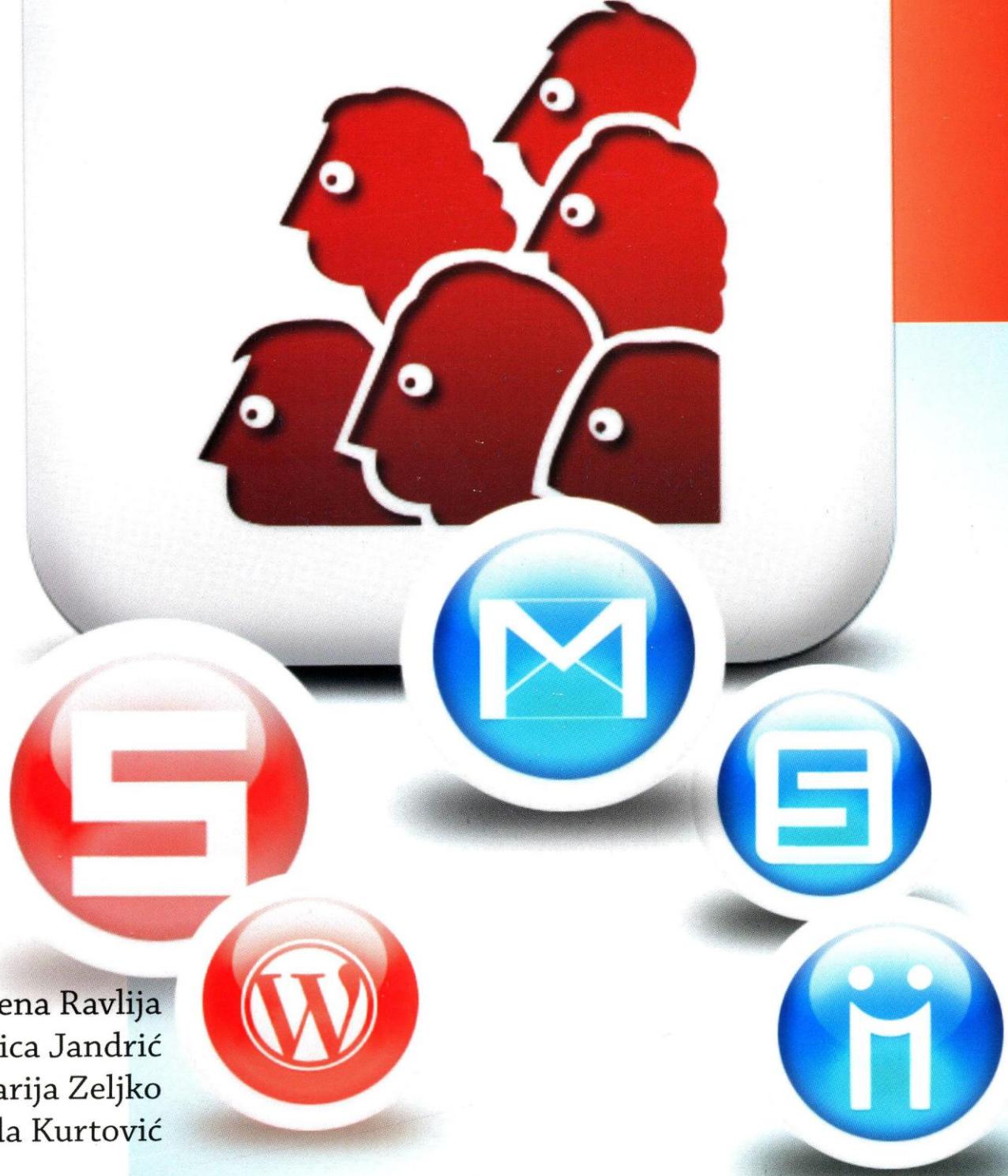

Istraživanje rizičnog ponašanja u odnosu na HIV prevalencu među grupama pod povećanim rizikom

Jelena Ravlija
Ljubica Jandrić
Marija Zeljko
Aida Kurtović

Autori:

Dr. Jelena Ravlija
Dr. Ljubica Jandrić
Dr. Marija Zeljko
Aida Kurtović

Istraživači:

Dr. Jelena Ravlija
Dr. Ljubica Jandrić
Dr. Marija Zeljko
Dr. Janja Bojanic

Upravni odbor:

Aida Kurtović
Dr. Zlatko Vučina
Dr. Slobodan Stanić

Izdavač:

Udruženje Partnerstvo za zdravlje

Za izdavača:

Aida Kurtović

Urednik:

Amer Paripović

Lektor:

Rade Marković

Prevod na engleski:

Agencija „Babilon“, Sarajevo

DTP & Grafički dizajn:

Igor Škalceri

Štampa:

„Amos graf“, Sarajevo

Tiraž:

300 primjeraka
Prvo izdanje, Sarajevo, 2010.

OVDJE DOLAZE CIP podaci i ISBN broj

© Partnerstvo za zdravlje/Partnerships in Health. Sva prava pridržana.

Korištenje i objavljivanje ove publikacije ili njenih pojedinih dijelova na bilo koji način i bilo kojim sredstvima komunikacije i informisanja nije dozvoljeno bez pismenog odobrenja Partnerstva za zdravlje/Partnerships in Health.

Stavovi izneseni u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove i mišljenje Partnerstva za zdravlje, UNDP-a, kao i ostalih partnera koji su podržali izdavanje ove publikacije.

ISTRAŽIVANJE RIZIČNOG PONAŠANJA U ODNOSU NA HIV PREVALENČU MEĐU GRUPAMA POD POVEĆANIM RIZIKOM

Autori:

Dr. Jelena Ravlija

Dr. Ljubica Jandrić

Dr. Marija Zeljko

Aida Kurtović

Ovo istraživanje je provedeno uz podršku:

Partnerske organizacije u provođenju istraživanja:

Institut za zaštitu zdravlja Republike Srpske

Public Health Institute of Republic of Srpska

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO FBiH
INSTITUTE FOR PUBLIC HEALTH FB&H

PARTNERSHIPS IN HEALTH
PARTNERSTVO ZA ZDRAVLJE
Bosna i Hercegovina

Sarajevo, 2011.

SADRŽAJ

Predgovor	7
Uvod	8
Cilj studije	12
Metodologija i ispitanici.....	13
Rezultati - MSM populacija	19
Rezultati – MSM, dob ispod 24 godine.....	29
Diskusija – MSM populacija.....	33
Literatura: MSM populacija	35
Rezultati – SW populacija.....	37
Rezultati - SW populacija: dobna skupina 18-24 godine	49
Diskusija – SW populacija	51
Literatura: SW populacija	53
ANNEX 1: MSM – statistička analiza, uporedni pokazatelji 2008. i 2010.....	54
ANNEX 2: MSM (dob <=24 god) – uporedni pokazatelji 2008. i 2010.....	66
ANNEX 3: MSM – uporedni podaci za BiH, FBiH, RS, 2010.....	78
ANNEX 4: SW – statistička analiza, uporedni podaci, 2008. i 2010.....	88
ANNEX 5: SW (dob <=24 god) – uporedni pokazatelji 2008 i 2010.....	98
ANNEX 6: SW – uporedni podaci za BiH, FBiH, RS, 2010.....	108
U P I T N I K za MSM	125
U P I T N I K za SW	131

Skraćenice

AIDS	Sindrom stečene imunodeficijencije	(Acquired immune deficiency syndrome)
AAA	Akcija protiv side	(Action against AIDS)
BBS	Studija promjene ponašanja komunikacije	(Bio-Bihevioral Study)
BiH	Bosna i Hercegovina	(Bosna i Hercegovina)
CCM	Državni koordinacioni mehanizam	(Country Coordinating Mechanism)
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine	(Federation of Bosnia and Herzegovina)
PH	Partnerstvo za Zdravlje	(Partnerships in Health)
GFATM	Globalni fond za borbu protiv AIDS-a, tuberkuloze i malarije	(Global Fund to Fight HIV/AIDS, Tuberculosis)
HBV	Virus hepatitisa B	(Hepatitis B virus)
HCV	Virus hepatitisa C	(Hepatitis C virus)
HIV	Virus humane imunodeficijencije	(Human immunodeficiency virus)
MSM	Muškarac koji ima seks sa muškarcima	(Men having sex with man)
NGO	Nevladina organizacija	(Non-governmental organization)
NVO	Nevladina organizacija	(Non-governmental organization)
RS	Republika Srpska	(Republic of Srpska)
SPB	Spolno prenosive bolesti	(Sexually transmitted infection)
SPI	Spolno prenosive infekcije	(Sexually transmitted infection)
STI	Seksualno prenosive infekcije	(Sexually transmitted infection)
SZO	Svjetska zdravstvena organizacija	(World Health Organization)
SW	Seksualne radnice/radnici	(Sexual workers)
UPROI	Udruženje za podršku resocijalizaciji ovisnih i izljeđenih od droge	(Association for support and re-socialization of IDU)
UNDP	UN agencija za razvoj	(United nations Development Programme)
UNICEF	UN agencija za brigu o djeci	(United Nations Children Fund)
UNAIDS	UN program o HIV-u i AIDS-u	(The joint United Nations Programme on HIV/AIDS)
XY	Asocijacija za seksualno i reproduktivno zdravlje - XY	(Association for sexual and reproductive health – XY)

Zahvale

Zahvaljujemo se svim saradnicima, institucijama i nevladinim organizacijama koje su podržale ili učestvovale u ovom istraživanju.

Posebno se zahvaljujemo pripadnicima MSM i SW populacije koji su bili voljni da budu intervjuisani, intervjuerima i medicinskim radnicima koji su na terenu uzimali uzorke krvi.

Zahvaljujemo medicinskim koordinatorima i ustanovama koje su izvršile testiranje prikupljenih uzoraka krvi.

Zahvaljujemo nevladinim organizacijama koje su učestvovale i dale svoj doprinos kvalitetu istraživanja:

Partnerstvo za zdravlje – Sarajevo

Margina – Tuzla

AAA – Banja Luka

XY – Sarajevo

PROI – Sarajevo

Zahvaljujemo Institutu za zaštitu zdravlja Republike Srpske i Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine na razumijevanju, podršci i pomoći pri provođenju istraživanja, a posebno pri statističkoj obradi rezultata.

Zahvaljujemo i svim zdravstvenim radnicima, klinikama za infektivne bolesti i laboratorijama u Bosni i Hercegovini koji su dali svoj stručni doprinos u provođenju ovog istraživanja, a naročito:

Institut za zaštitu zdravlja, Služba za mikrobiologiju, Banja Luka

Odjel za infektivne bolesti, Kantonalna bolnica Zenica

Klinika za infektivne bolesti i Odjel za transfuziologiju kliničke bolnice Mostar

Klinika za infektivne bolesti UKC-a Tuzla

Klinika za infektivne bolesti i laboratorijska KCUS Sarajevo

Posebno zahvaljujemo Globalnom fondu za borbu protiv AIDS-a, tuberkuloze i malarije i UNDP-u koji su finansirali ovo istraživanje.

AUTORI

Predgovor

Podaci i njihova analiza su neophodni za bolje razumijevanje prirode epidemije AIDS-a i pripremu adekvatnog odgovora na ovu epidemiju. To je cilj kome zajednički streme svi akteri borbe protiv HIV-a i AIDS-a u svijetu, a ujedno je i razlog provođenja ovog istraživanja. Pripremajući i provodeći ovo istraživanje, planirali smo dobiti mjerila kvaliteta rada na prevenciji širenja epidemije AIDS-a u Bosni i Hercegovini, kao i smjernice za buduće aktivnosti.

Rezultati istraživanja pokazuju da svi akteri mogu biti ponosni i zadovoljni ostvarenim rezultatima. Uprkos zadovoljstvu postignutim, ne smijemo zaboraviti da iza svakog broja i procenta стоји ljudsko biće koje treba zaštititi od HIV-a. U cilju zaštite svakog pojedinca, ne smijemo zanemariti ni jedno polje odgovora na HIV i AIDS te moramo i dalje ulagati napore u preventivne aktivnosti.

Publikujući ovo istraživanje, želimo dati podsticaj naučno-istraživačkom radu u zemlji i regionu. U skladu sa tim, ohrabrujemo svakog zainteresovanog da koristi prikupljene podatke za dalje analize, uz podsjećanje na obavezu poštovanja autorskih prava i praksu navođenja publikacije u referentnoj literaturi.

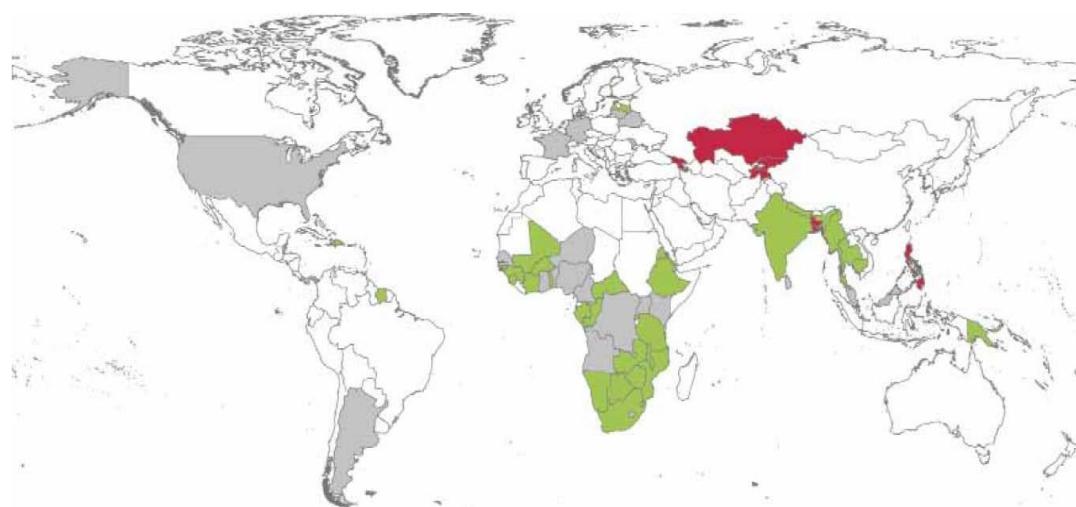
Iskreno se nadamo da će ova publikacija uspješno predočiti razmjere epidemije sa kojom se suočava cijeli svijet, stanje epidemije u Bosni i Hercegovini, i u regionu Centralne Azije i Istočne Evrope.

Partnerstvo za zdravlje

Uvod

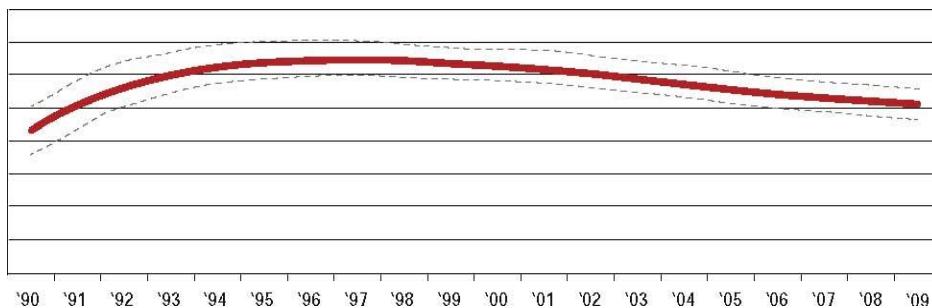
„Čini se da se rast svjetske epidemije AIDS-a stabilizirao. Broj novoinficiranih HIV-om je u padu od kasnih 1990-ih, kao i broj smrti vezanih za AIDS, što se povezuje sa značajno poboljšanom dostupnošću terapije u zadnjih nekoliko godina. Iako je broj novih infekcija u padu, sveukupni svjetski nivo novih infekcija je i dalje visok, sa znatno smanjenim moratalitetom, broj ljudi koji žive sa HIV-om se povećava širom svijeta.“¹

*Promjene u stopi incidence HIV-a od 2001. do 2009.²
(odabrane države)*

- Povećanje >25%
- Stabilna stopa
- Smanjenje <25%
- Nije uključeno u analizu

Trend porasta novoinficiranih virusom HIV-a³

¹ UNAIDS, Report on the global AIDS epidemic 2010 http://www.unaids.org/globalreport/Global_report.htm

² Ibid.

³ Ibid.

U izvještaju o globalnoj epidemiji AIDS-a za 2010. godinu UNAIDS procjenjuje da u svijetu trenutno 33.300.000 ljudi žive sa HIV-om. Poređenje sa procjenom istog izvještaja za 2001. godinu od 28.600.000 ljudi koji žive sa HIV-om može nam dati sliku o rastu epidemije. Nažalost, region Centralne Azije i Istočne Evrope, kojem pripada i Bosna i Hercegovina, i dalje bilježi najveće regionalno povećanje prevalence HIV-a u svijetu.

„Broj ljudi koji žive sa HIV-om u regionu Istočne Evrope i Centralne Azije se skoro utrostručio od 2000. godine, dosegnuvši procijenjeni broj od 1,4 miliona osoba koji žive sa HIV-om u 2009. godini, dok je procijenjeni broj za 2001. godinu bio 760.000 osoba koje žive sa HIV-om.“⁴ Na nivou regiona, prevalencu iznad 1% bilježe samo dvije zemlje, Ruska Federacija i Ukrajina, mada se prevalenca povećala i u nekoliko zemalja Centralne Azije. Ovakav rast prevalence HIV-a se povezuje sa rizičnim ponašanjima, prvenstveno među injekcionim korisnicima droga.

Epidemiju u Centralnoj Aziji i Istočnoj Evropi karakterizira koncentriranost na specifične populacije, uglavnom među osobama koje prakticiraju injekcionalno korištenje droga, seksualni rad, zatim među osobama čiji partneri su seksualni radnici, te u značajno manjoj mjeri kod muškaraca koji imaju seksualne odnose sa muškarcima. Procjenjuje se da je čak četvrtina od 3,7 miliona injekcionih korisnika droga, uglavnom muškog spola, u regionu inficirana HIV-om. Visoka prevalenca HIV-a je utvrđena u populaciji zatvorenika, pa se npr. procjenjuje da je u Ukrajini 10.000 zatvorenika inficirano HIV-om. Statistika UNAIDS-a ukazuje na korelaciju različitih rizičnih ponašanja, poput seksualnog rada i injekcionog korištenja droga, uočenih na primjerima od 30% seksualnih radnica u Ruskoj Federaciji koje su injekcione korisnice droga i visokim stopama HIV infekcije kod seksualnih radnica u Ukrajini. Nezaštićeni seksualni odnosi u populaciji muškaraca koji imaju seks sa muškarcima *odgovorni* su za manji dio novih infekcija u regionu – ispod 1%. Također, broj HIV pozitivnih žena u ovom regionu je u porastu. Mortalitet vezan za AIDS na nivou regiona je u kontinuiranom porastu.

Bosna i Hercegovina pripada grupi zemalja s niskim stupnjem epidemije, što podrazumijeva stopu HIV infekcije u općoj populaciji ispod 1%, odnosno ispod 5% u bilo kojoj skupini pod povećanim rizikom (muškarci koji prakticiraju seksualne odnose s muškarcima, injekcioni korisnici droga, prodavateljice seksualnih usluga i dr.)

Od 1986. godine, kada je zabilježen prvi slučaj zaraze HIV-om u BiH, do konca 2010. godine u BiH je registrirano 170 osoba kojima je dijagnosticirana HIV infekcija. Od ovog broja 109 osoba je razvilo AIDS.

---

⁴ UNAIDS, Report on the global AIDS epidemic 2010 http://www.unaids.org/globalreport/Global_report.htm

Među ukupno registriranim osobama najveći udio čine oni koji su infekciju stekli heteroseksualnim (57%), zatim homoseksualnim putem (17%) i injekcioni korisnici droga (12,7%).

Subpopulacije izložene povećanom riziku od HIV-a i drugih spolno prenosivih infekcija –muškarci koji imaju seksualne odnose s muškarcima (MSM) i seksualne radnice (SW) – uslijed visokorizičnog ponašanja, nedovoljnog znanja i svjesnosti o riziku od HIV-a i SPI⁵, predstavljaju potencijalnu opasnost daljeg širenja, odnosno predstavljaju svojevrstan „most“ prema općoj populaciji. S obzirom da se radi o „skrivenoj“, teško dostupnoj populaciji, poznavanje i razumijevanje tih „seksualnih mreža“ u BiH je ograničeno, nedovoljno je poznat društveni i epidemiološki kontekst njihove izloženosti riziku HIV-a i drugih spolno prenosivih infekcija. Bio-bihevioralna studija (BBS) omogućava adekvatan pristup, tehnike za realnu procjenu vrste i stupnja rizičnog, kao i protektivnog ponašanja tih vulnerabilnih subpopulacija.

HIV nadzor se prilagođava tekućem statusu epidemije. BiH je zemlja s niskim stupnjem epidemije, te je prema preporukama WHO-a⁶ potrebno provoditi nadzorne aktivnosti u populacijama čije ih ponašanje izlaže riziku od HIV infekcije.

Biološki nadzor (serosurvey) bi trebao pratiti trend HIV infekcije u tim skupinama, dok bi se nadzor ponašanja trebao usmjeriti na praćenje ponašanja, razumijevanje veze između populacije u riziku i populacija koje ne dijele izravno izloženost riziku. Bio-bihevioralnim prikupljanjem podataka (II generacija nadzora) moguće je detektirati populaciju koja još nije inficirana, ali je u riziku od infekcije. BBS doprinosi uspostavi i daljem jačanju II generacije nadzora HIV-a i AIDS-a koji će nastaviti praćenje ključnih ponašajnih i bioloških trendova u subpopulacijama posebno izloženim riziku od HIV/SPI.

U BiH se kontinuirano provode mjere praćenja, sprječavanja, suzbijanja i liječenja HIV infekcije i AIDS-a. Tome značajno doprinosi program „Koordinirani državni odgovor na HIV/AIDS i tuberkulozu“, podržan od Globalnog fonda, čiji je generalni cilj održati nisku stopu učestalosti HIV-a u BiH, povećavajući pristup visokokvalitetnim uslugama i smanjenju stigme i diskriminacije prema HIV-u i AIDS-u.

Prethodna bio-bihevioralna studija je provedena 2008. godine na uzorku MSM i SW populacije. U ovom izvještaju su predstavljeni rezultati istraživanja u 2010. godini na slično strukturiranom uzorku, s komparativnom analizom podataka o ključnim ponašajnim i biološkim pokazateljima ovih ciljnih populacija u ova dva istraživanja. Ovi pokazatelji daju ključne informacije o sociodemografskim

---

⁵ Spolno/seksualno prenosive infekcije

⁶ World Health Organization – Svjetska zdravstvena organizacija

karakteristikama, rizičnom, odnosno protektivnom ponašanju, stopu HIV, HCV, HBV i sifilis infekcije za svaku ciljnu populaciju.

Informacije prezentirane u ovom izvještaju imaju za cilj povećanje razumijevanja društvenog i epidemiološkog konteksta ponašanja povezanih s rizikom izloženosti HIV/SPI infekciji, identificiranje specifičnih ponašanja koja treba mijenjati i osiguranje podataka za izradu promotivno-preventivnih programa u zajednici.

Cilj studije

Generalni cilj studije je jačanje II generacije nadzora, ažuriranje mjerjenja ključnih ponašajnih i bioloških indikatora, te testiranje metodologije bio-bihevioralnog istraživanja koje je planirano za provođenje svake dvije godine, što doprinosi jačanju institucionalnih kapaciteta u oblasti istraživanja.

Specifični ciljevi:

- Ispitati sociodemografske i kulturološke karakteristike u odnosu na relevantno rizično ponašanje ciljnih subpopulacija
- Ispitati znanje, stav i ponašanje u odnosu na HIV/STI u subpopulacijskim skupinama SW i MSM
- Procijeniti prevalencu HIV/STI infekcije u dvije skupine izložene povećanom riziku od HIV/STI-a: seksualne radnice (SW) i muškarci koji imaju seks s muškarcima (MSM)
- Procijeniti zastupljenost HIV/STI u populaciji dobi 15-24 godine
- Ispitati znanje, stav i ponašanje u odnosu na HIV/STI u subpopulacijskim skupinama SW i MSM dobi 15-24 godine i
- Kompletirati zadane UNGASS indikatore

Metodologija i ispitanici

Istraživanje je provedeno kao studija presjeka među populacijom seksualnih radnica (SW) i među populacijom muškaraca koji imaju seks s muškarcima (MSM).

Terenskim istraživanjem, primjenom standardiziranog upitnika (metodom intervjuja) i uzorkovanjem krvi za laboratorijsko testiranje na HIV, HCV, HBV i sifilis obuhvaćeno je 248 ispitanika iz subpopulacije MSM i 154 ispitanice iz subpopulacije SW.

Ciljna populacija

Ciljna populacija je mapiranjem locirana populacija, nije uvjet da bude rezidentna, a čine je:

- *Seksualne radnice* – definirane kao osobe ženskog spola koje pružaju seksualne usluge za novac ili drugu vrijednost (npr. droga)
- *Muškarci koji imaju seks sa muškarcima* – definirani kao bilo koja osoba muškog spola koja je bila uključena u seksualne aktivnosti s drugim muškarcem

Mjesto istraživanja

Studija je provedena u većim gradovima BiH: Sarajevo (MSM, SW), Tuzla (MSM, SW), Zenica-Travnik (SW), Mostar (SW), Banja Luka (MSM, SW), Bijeljina (MSM, SW), Prijedor (MSM, SW). Sva mjesta su selektirana na bazi procijenjenog prisustva visoko rizičnih skupina, dostupnosti *outreach* radnika, angažiranosti NVO i dostupnosti pouzdanih informacija.

Okvir uzorka

a) *Seksualne radnice (SW=154)*

Kriteriji uključivanja:

- Samoidentificiranje kao SW
- Da je imala plaćenu seksualnu uslugu (penetrantni seks) u proteklih 12 mjeseci
- Da je starija od 16 godina
- Da u studiji sudjeluje uz informirani pristanak na HIV/STI testiranje

b) Muškarci koji imaju seks sa muškarcima (MSM=248)

Kriteriji uključivanja:

- Samoidentificiranje kao MSM
- Da je imao analni seksualni odnos sa muškarcem u proteklih 6 mjeseci
- Da je stariji od 16 godina
- Da u studiji sudjeluje uz informirani pristanak na HIV/STI testiranje

Metodologija uzorkovanja

Oba uzorka su selektirana primjenom metode uzorkovanja "snježne grude".

Nakon prethodno prikupljenih kvantitativnih i kvalitativnih podataka iz različitih izvora (sekundarni podaci različitih službi – popis, policija, NVO i drugi koji se bave tom populacijom) pomoću kojih su određene geografske granice unutar kojih se može pronaći ciljna (SW i MSM) populacija, provedeno je preliminarno kvalitativno istraživanje koje je podrazumijevalo "mapiranje" terena, odnosno detekciju i uspostavu kontakta sa "društvenom mrežom" ciljne skupine (susjedi, barmeni, recepcioneri, aktivisti NVO, medicinski radnici – ginekolozi, dermatovenerolozi).

Nakon uspostavljenog kontakta, odabran je određeni broj pripadnika ciljne populacije koji zadovoljavaju kriterij uključivanja, a koji su bili inicijalni izvor informacija i preko kojih se dolazilo do ostalih "članova" koji bi ušli u uzorak (pod uslovom da zadovoljavaju kriterije uključivanja).

Vremenski okvir istraživanja

Istraživanje je provedeno u periodu od studenog/novembra 2010. do veljače/februara 2011., a preliminarni rezultati su dostavljeni u siječnju/januaru 2011. godine.

Istraživački tim

Većina članova istraživačkog tima je bila s istraživačkim iskustvom, uz dodatno osoblje obezbijeđeno kroz suradnju s NVO-ima, a uključeno je i lokalno zdravstveno osoblje. Prije početka terenskog istraživanja određeni su lokaliteti prihvativi za anketiranje i uzorkovanje krvi. Rad na terenu sa obje ciljne skupine obavljali su prethodno istrenirani mobilni terenski timovi u sastavu: medicinski supervisor, intervjuer i zdravstveni profesionalac.

U istraživanju su učestvovali:

Autori:

Dr Jelena Ravlija

Dr Ljubica Jandrić

Dr Marija Zeljko

Aida Kurtović

Istraživači:

Dr Jelena Ravlija

Dr Ljubica Jandrić

Dr Marija Zeljko

Dr Janja Bojanović

Upravni odbor:

Aida Kurtović – Partnerstvo za zdravlje

Dr Zlatko Vučina – Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine

Dr Slobodan Stanić – Institut za zaštitu zdravlja Republike Srpske

Koordinator istraživanja:

Partnerstvo za zdravlje – Sarajevo

Koordinatori intervjuera:

MARGINA – Tuzla

AAA – Banja Luka

XY – Sarajevo

PROI – Sarajevo

Medicinski koordinatori:

Dr Lejla Čalkić

Dr Sana Šabović

Dr Vesna Hadžiosmanović

Dr Marija Zeljko

Dr Stela Stojisavljević

Priprema i rad na terenu

Selektirani ispitanici su bili anketirani, a po dobijanju informiranog pristanka uziman je uzorak krvi za laboratorijsko testiranje na HIV, HCV, HBV i sifilis.

Za intervju je korišten standardizirani upitnik. Anketiranje je bilo dobrovoljno, a ispitanici su mogli odbiti ili prekinuti intervju kada god su to htjeli. Ispitanicima se prethodno objasnilo da je anketiranje anonimno, povjerljivo i da će sve informacije i razgovor ostati povjerljivi. Testiranju je prethodilo savjetovanje prije testiranja. Ispitanici iz oba uzorka su dobili određenu materijalnu naknadu za sudjelovanje u istraživanju čiji iznos je ovisio o tome da li je kompletiran upitnik i uzet uzorak. Zbog osjetljive naravi HIV-a i AIDS-a, pristanak na sudjelovanje u studiji je bio usmeni, radi bolje zaštite učesnika, ali je bio potvrđen potpisom intervjueru na obrascu informiranog pristanka.

Upitnik je bio kodiran. Ista šifra je pratila i uzeti uzorak krvi (5 ml), uzet nakon dobijanja informiranog pristanka, odmah nakon anketiranja. Uzorak je, uz popratnu uputnicu s identifikacijskim kodom istim kao na upitniku, službeno dostavljan u laboratorij prethodno dogovorenog Kliničkog centra. Uzorci su testirani pomoću ELISA testova novije generacije. Ispitanik je dobio broj kontakt telefon na koji se, ukoliko želi, može kroz 15 dana (ovisno od laboratorija koji radi analize) informirati o mogućnosti dobijanja rezultata i eventualnog uključivanja u savjetovanje nakon testiranja.

Supervizija aktivnosti

Tijekom terenskog dijela istraživanja kontinuirano se provodila supervizija aktivnosti osiguravanjem intenzivne koordinacije rada svih aktera uključenih u istraživanje.

Etička načela

Protokol istraživanja i anketni upitnici dostavljeni su Etičkom povjerenstvu radi osiguranja suglasnosti na provedbu istraživanja kojim se neće povrijediti dostojanstvo i pravo ispitanika na zaštitu privatnosti, i koje je utvrdilo da se ne kosi s principima Helsinške deklaracije. Etičnost istraživanja osigurana je kroz informirani pristanak ispitanika.

Prikupljanje, obrada i statistička analiza podataka

Nakon logičke obrade prikupljenih upitnika i unosa podataka u bazu programskog sustava Microsoft Access 2000, za statističku analizu korišten je programski sustav SPSS for Windows (inačica 13.00, SPSS INC, Chicago, Illinois, SAD)

U obradi podataka korištene su metode deskriptivne statistike. Podaci su prikazani kao frekvencija i postotak za kategoriske varijable, medijan i raspon za ordinalne, te za kontinuirane varijable ovisno o distribuciji podataka srednja vrijednost i standardna devijacija. Za testiranje razlike među skupinama korišten je hi-kvadrat test, a razina vjerojatnosti od $p<0,05$ je uzeta kao statistički značajna.

ISTRAŽIVANJE RIZIČNOG PONAŠANJA U ODNOSU NA HIV/SPI PREVALENCU MEĐU
GRUPAMA POD POVEĆANIM RIZIKOM

M S M

populacija

Rezultati - MSM populacija

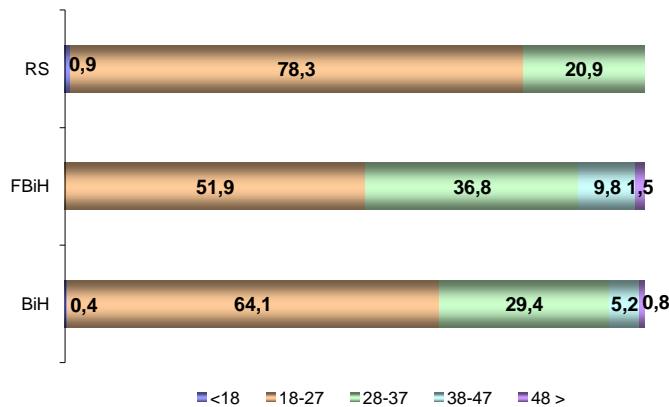
Sociodemografske karakteristike

U ukupnom uzorku od 248 ispitanika, prosječne dobi 26,7 godina (stand. dev. 5,91; raspon 17-58 godina), većim dijelom urbano stanovništvo (94,3%), a 98,8% su državljeni BiH koji u mjestu boravka žive dulje od godinu dana (u prosjeku preko 20 godina, median 23).

Geografska struktura uzorka: Sarajevo (92), Tuzla (41), Banja Luka (83), Prijedor (26), Bijeljina (6).

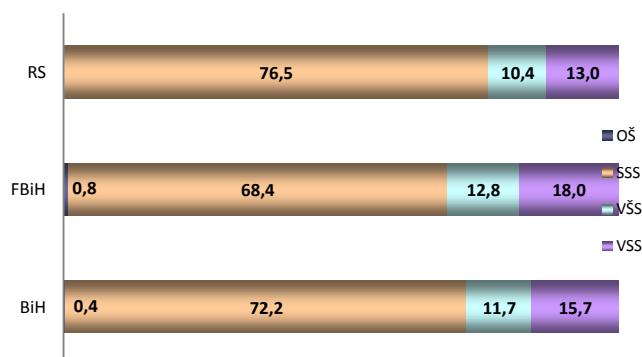
Najveći udio čine ispitanici mlađi od 27 godina (64,1%), osobito u subuzorku RS (78,3%), što je prikazano na grafikonu 1.

Grafikon 1: Struktura ispitanika po dobnim skupinama

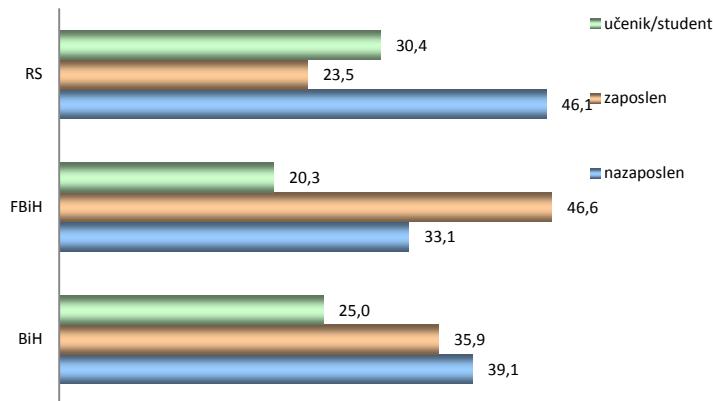
S obzirom na stupanj obrazovanja, najveći udio čine ispitanici sa srednjim obrazovanjem (72,2%) što je statistički značajno više nego u prethodnoj studiji ($p<0,002$), ali su manje zastupljeni oni sa višim i visokim obrazovanjem, što je prikazano na grafikonu 2.

Grafikon 2: Struktura ispitanika prema stupnju obrazovanja

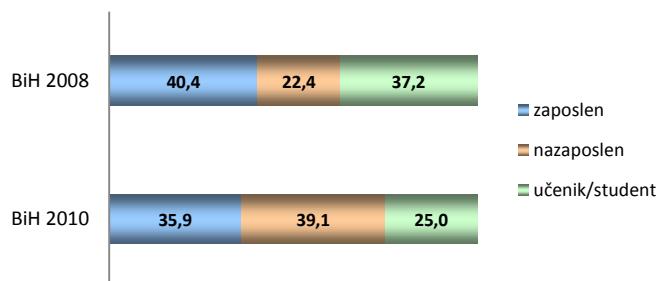
Struktura ispitanika prema uposleničkom statusu pokazuje veću stopu uposlenih u FBiH (46,6%) u odnosu na ispitanike u RS (23,5%), što je prikazano na grafikonu 3.

Grafikon 3: Struktura ispitanika prema uposleničkom statusu

Od ukupnog broja ispitanika, njih 39,1% su neuposleni (ne računajući učenike i studente) što je statistički značajno više ($p<0,001$) nego u prošlom istraživanju (22,4%) i prikazano na grafikonu 4.

Grafikon 4: Struktura ispitanika prema uposleničkom statusu (uporedno 2008. i 2010. god.)

Preko 80% ispitanika su neoženjeni, nešto više u RS (88,7%) nego u FBiH (74%), a 11% ih živi u zajednici s partnerom (FBiH 14,5%; RS 7,0%).

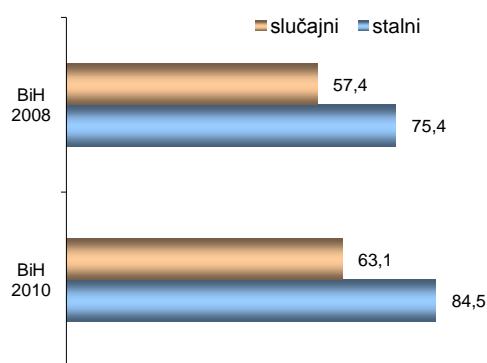
Seksualno ponašanje

Za prosječnu dob prvog analnog spolnog odnosa s muškarcem, ispitanici u prosjeku navode dob od 19 godina (stand. dev. 3,66, raspon 11-31). Njih 74,2% izjavljuje da su u proteklih šest mjeseci bili insertivni partner s prosječno 3 različita muškarca, a 63,3% ispitanika navodi da su u proteklih šest mjeseci bili receptivni partner 3 različita muškarca.

U odnosu na prethodno istraživanje (2008. god.), statistički značajno veći broj ispitanika (84,5%) navodi da su u proteklih šest mjeseci imali analne spolne odnose sa stalnim partnerom ($p<0,05$), i to u prosjeku sa dva različita stalna partnera, što je prikazano na grafikonu 5.

U zadnjih mjesec dana, ispitanici navode da su u prosjeku imali osam analnih spolnih odnosa sa stalnim partnerom.

Grafikon 5: Spolni odnos sa stalnim/slučajnim partnerom, uporedno 2008. i 2010. god.

Korištenje kondoma

Ispitanici koji su imali analne spolne odnose s muškarcima u zadnjih šest mjeseci su u 23% slučajeva koristili kondom, nešto više u FBiH (27,8%) nego u RS (18,2%), dok ih 16,9% navodi da u tom razdoblju nikad nisu koristili kondome sa stalnim partnerom, više u FBiH (23,3%) nego u RS (10,2%).

Prema dobivenim rezultatima, 63,1% ispitanika je u proteklih šest mjeseci imalo analni spolni odnos sa slučajnim partnerom, nešto više nego u prethodnoj studiji (57,4%), bez statistički značajne razlike ($p=0,264$).

U prosjeku su imali 3-4 različita slučajna partnera, sa prosječno 3 analna spolna odnosa u proteklih mjesec dana.

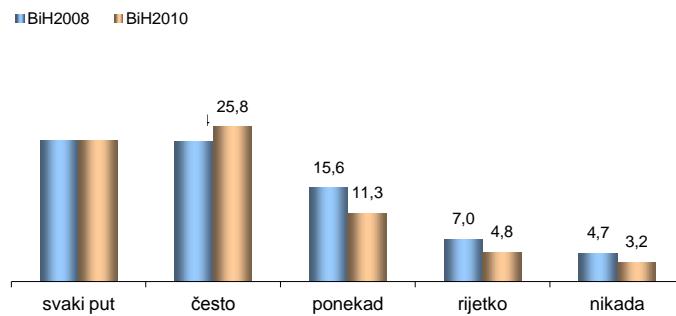
Pri zadnjem analnom spolnom odnosu sa muškim partnerom, 63,7% ih je koristilo kondom (FBiH, 56,4%; RS, 72,2%), što je prikazano na grafikonu 6.

Grafikon 6: Korištenje kondoma pri zadnjem analnom odnosu s muškim partnerom (afirmativni odgovori)

Na pitanje o učestalosti korištenja kondoma pri analnom spolnom odnosu sa slučajnim partnerom, 54,8% ispitanika izjavljuje da su svaki put koristili kondom, što je nešto više nego u prethodnoj studiji (49,2%)

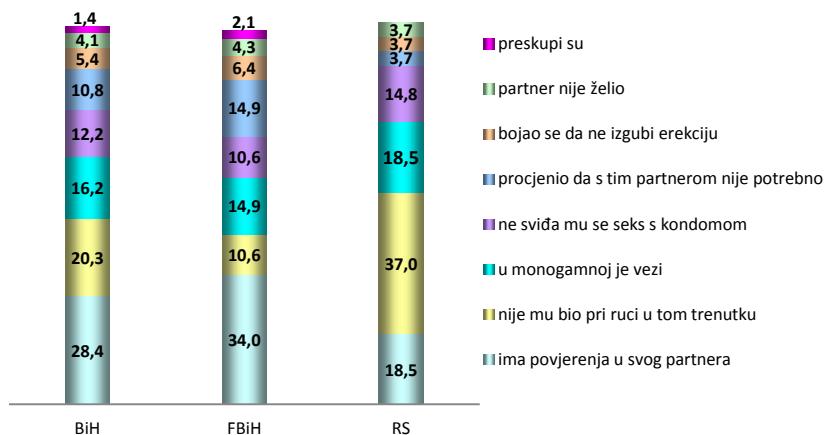
Grafikon 7: Korištenje kondoma u proteklih 6 mjeseci, slučajni partner (uporedno 2008. i 2010. god.)

Taj postotak je veći u subuzorku FBiH (64,2%) nego u RS (47,9%).

Najveći broj ispitanika kao razlog nekorištenja kondoma pri zadnjem analnom spolnom odnosu sa muškarcem navode „kondom im nije bio pri ruci“ (37% ispitanika u RS), odnosno „imaju povjerenje u partnera“ (34% ispitanika u FBiH), što je prikazano na grafikonu 8.

Grafikon 8: Razlozi nekorištenja kondoma pri analnom odnosu s muškarcem

Od ukupnog broja ispitanika, 14 (5,9%) ih izjavljuje da su imali komercijalne partnere u proteklih šest mjeseci, od kojih 9 muškarci i 5 i muškarci i žene.

Njih osmoro je koristilo kondom pri zadnjem analnom spolnom odnosu sa komercijalnim partnerom.

Većina ispitanika (89,5%) prijavljuje prakticiranje oralnog spolnog odnosa sa muškim partnerom u proteklih 6 mjeseci, sa prosječno 3 različita partnera i preko 85% ih ne koristi kondom. Samo 8,6% ih navodi da su pri zadnjem oralnom odnosu koristili kondom.

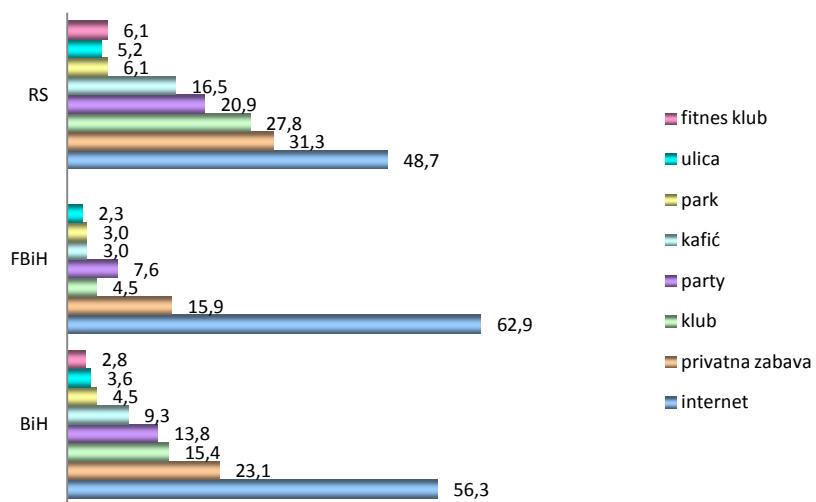
Mjesta susreta, seksualnih kontakata

Na pitanje znaju li osobne podatke svog posljednjeg seksualnog partnera, 80,6% ispitanika daje potvrđan odgovor – nešto manje nego u prethodnoj studiji (82,1%).

Najveći broj ispitanika (88) navodi da poznaju imenom i prezimenom 10-20 osoba istog seksualnog opredjeljenja, u prosjeku 43 (stand. dev. 43,57, raspon 2-400). Ti podaci mogu poslužiti za procjenu socijalne i seksualne mreže te opisati rizična ponašanja njenih članova.

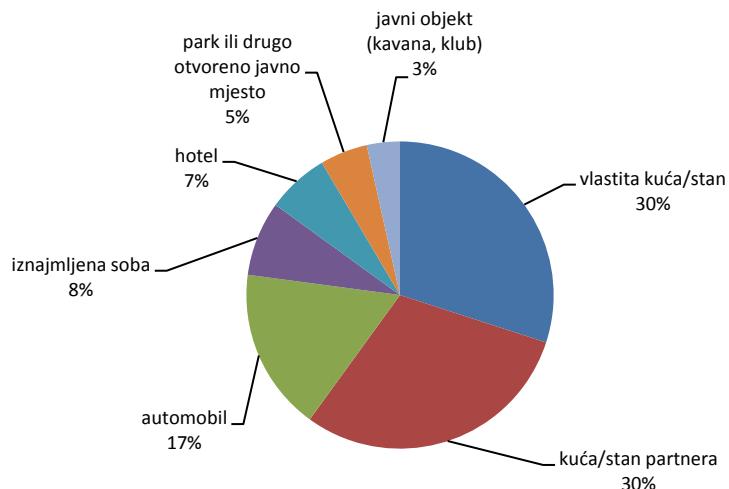
Mjesto, odnosno način najčešćeg uspostavljanja kontakta sa muškim partnerima je, slično prethodnoj studiji, Internet (56,3%) – osobito među ispitanicima u FBiH (62,9%) – RS (48,7%) dok su u odnosu na prethodnu studiju, statistički značajno manje zastupljeni privatna zabava sa 23% (χ^2 16,71 $p<0,001$) i klub/disko klub sa 15,4% (χ^2 $p<0,006$), što je prikazano na grafikonu 9.

Grafikon 9: Mjesto gdje najčešće pronađaze muškog partnera

Trećina ispitanika izjavljuje da nikada ne idu na mesta gdje se inače susreće MSM populacija, dok njih 8,9% odlazi nekoliko puta tjedno.

Grafikon 10: Najčešća mjesta održavanja seksualnih odnosa

Slično rezultatima u prošloj studiji, kao mjesto održavanja seksualnih odnosa sa muškim partnerom u zadnjih šest mjeseci, ispitanici najčešće navode vlastitu kuću/stan, odnosno kuću/stan partnera (62,9%), zatim automobil (35,9%).

Trećina ispitanika ima iskustvo sa nekim oblikom nasilja – seksualno 6,9% (statistički značajno više nego u prethodnoj studiji, $p<0,001$), zatim fizičko zlostavljanje (11,3%), nešto više nego 2008. god. (9,4%) ispitanika. Broj onih koji su pretrpjeli psihičko zlostavljanje (19,8%) je smanjen u odnosu na prethodnu studiju (32,3%).

Korištenje lubrikanta

Gotovo 90% ispitanika je u prethodnih šest mjeseci koristilo lubrikant pri analnom odnosu, najčešće tvorničke preparate na bazi vode (57,5%), ali njih 27,4% svaki put, 43,1% često, dok njih 5,6% u tom razdoblju nije nikako koristilo lubrikant.

Biseksualni odnosi

Preko polovine ispitanika (55,4%) navode seksualno iskustvo sa ženom, statistički značajno manje ($\chi^2 7,685$; $p<0,006$) nego u prethodnoj studiji (68,3%). U prethodnih 12 mjeseci, 11 ispitanika navodi da su imali pet i više različitih seksualnih partnerica.

Od njih 128 koji su odgovorili na pitanje, 20,2% ih je trenutno u vezi sa ženom.

Od 101 ispitanika koji navode seksualni odnos sa ženom, njih 59 (58,4%) su pri zadnjem spolnom odnosu koristili kondom, nešto više nego u prethodnoj studiji (55,2%).

Rizično seksualno ponašanje

Preko 17% ispitanika navodi prakticiranje seksualnih odnosa u grupi u prethodnih šest mjeseci. U istom razdoblju, njih 76,9% navodi seksualni odnos pod utjecajem alkohola, statistički značajno više ($p<0,001$) nego 2008. god. (58,8%), a njih 31,5% je imalo seksualni odnos pod utjecajem droga (31,5%).

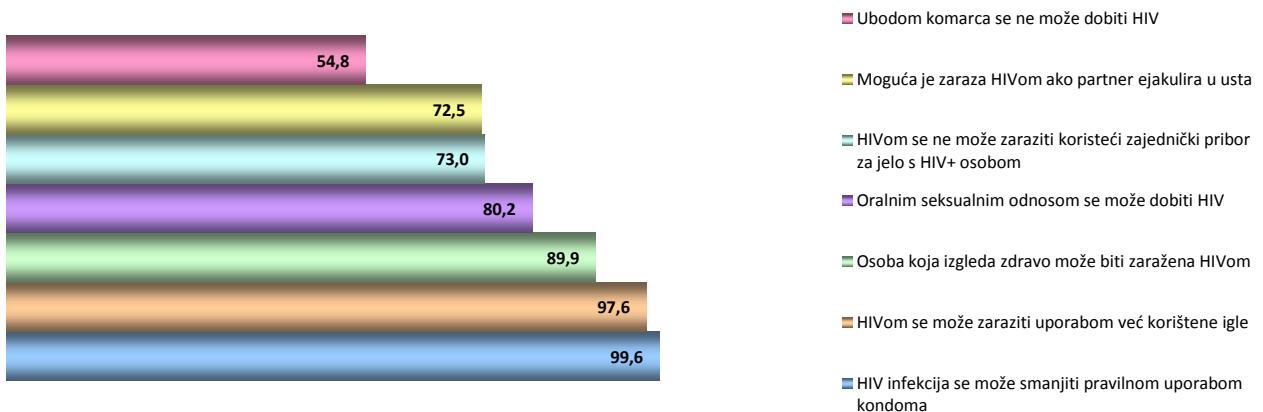
Tablica 1. Znanje o HIV/SPI i samoprocjena rizika, ukupni uzorak MSM

Pitanja	BiH 2008.	BiH 2010.
Rizik od HIV infekcije se može značajno smanjiti pravilnom uporabom kondoma	n=224 da 98,2 ne 1,3 ne zna 0,4	n=248 99,6 - 0,4
Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om	n=223 da 83,4 ne 4,0 ne zna 12,6	n=248 89,9 4,4 5,6
HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	n=223 da 9,4 ne 74,4 ne zna 16,1	n=248 11,3 73,0 15,7
HIV-om se može zaraziti uporabom već korištene igle	n=223 da 99,6 ne - ne zna 0,4	n=248 97,6 1,6 0,8
Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPI	n=221 da 70,6 ne 11,3 ne zna 18,1	n=248 80,2 7,3 12,5
Moguća je zaraza HIV-om ako partner ejakulira u usta	n=223 da 66,4 ne 12,1 ne zna 21,5	n=247 72,5 8,1 19,4
HIV-om se može zaraziti ubodom komarca		n=248 11,3 54,8 33,9
Znanje o HIV statusu partnera (sadašnjeg ili posljednjeg)	n=223 nije se nikad testirao na HIV 27,8 HIV je pozitivan 0,4 HIV je negativan 27,4 nisu o tomu nikad razgovarali 44,4	n=248 21,8 - 34,7 43,5
Samoprocjenjeni rizik od HIV infekcije	n=224 rizik ne postoji 16,5 rizik je mali 49,6 rizik je umjeren 24,1 rizik je veliki 9,8	n=247 21,5 51,8 21,1 5,7

n = broj ispitanika koji su odgovorili na zadano pitanje

Unatoč multiplim seksualnim partnerima, nekonistentnom i nekorektnom korištenju kondoma, na pitanje o samoprocjeni riziku od HIV infekcije, najveći udio (51,8%) ispitanika smatra da je rizik malen, 21,5% smatra da rizik ne postoji (povećanje u odnosu na 2008.g.), a smanjen je postotak onih koji procjenjuju rizik velikim (5,7%) u odnosu na 2008. g. (9,8%).

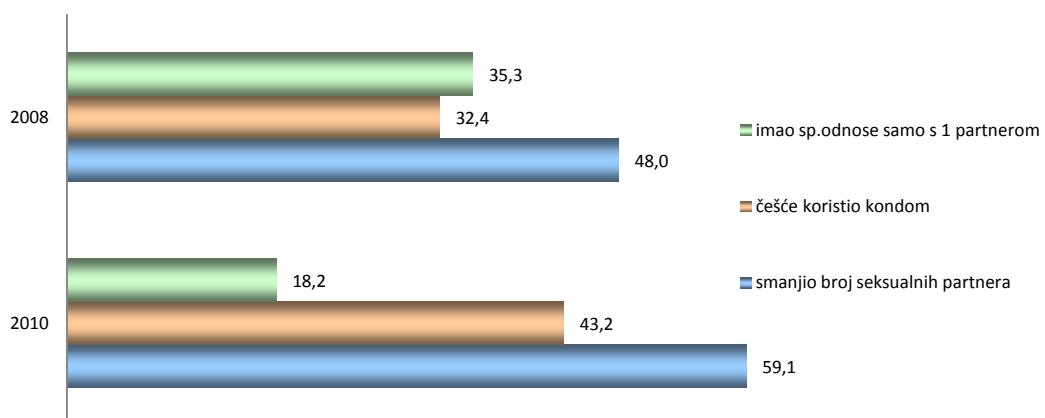
Grafikon 11. Znanje o HIV Infekciji

Preko 99% ispitanika zna da se rizik od HIV-a može reducirati pravilnom uporabom kondoma, da osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om zna njih 89,9%, najveći broj ispitanika ne zna HIV status svog seksualnog partnera jer se partner nije nikad testirao (23,3%), odnosno, nisu nikada o tome razgovarali (37,9%).

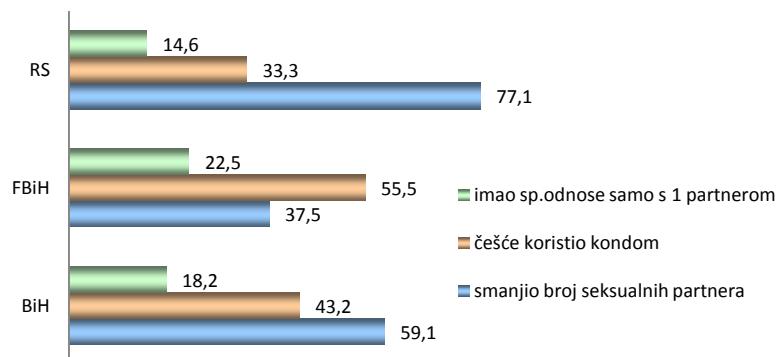
Na pitanje šta su promijenili u svom seksualnom ponašanju u prethodnih šest mjeseci kako bi smanjili rizik od HIV infekcije, najveći broj ispitanika (59,1%) izjavljuju da su češće koristili kondom, odnosno smanjili broj seksualnih partnera (43,2%), što je prikazano na grafikonu 12.

Grafikon 12: Promjene u seksualnom ponašanju, BiH, uporedno 2008. i 2010. god.

Promatrano po entitetima, ispitanici u RS u većem postotku navode smanjenje broja seksualnih partnera, dok u FBiH u većem postotku navode češću uporabu kondoma.

Grafikon 13: Promjene u seksualnom ponašanju, 2010., uporedno BiH, entiteti

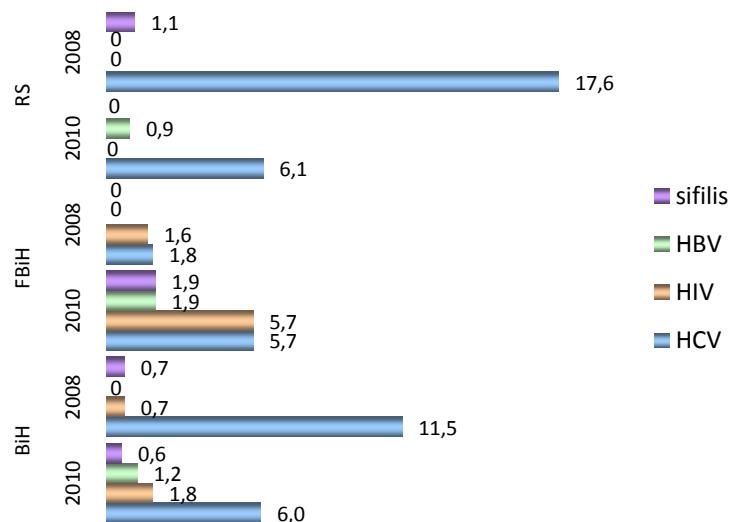

Testiranje

Od 248 ispitanika ukupnog uzorka, nakon informiranog pristanka, testirano ih je 168 (FBiH 53; RS 115).

Rezultati testiranja su: HIV – 1,8% (0,7% u 2008. god.), HCV – 6,0% (11,5% u 2008. god.) HBV – 1,2% (0 u 2008. god.), sifilis – 0,6% (0,7% u 2008. god.)

Grafikon 14: Rezultati testiranja na SPI, uporedni pokazatelji 2008. i 2010. god.

Stopa HIV/SPI infekcija u MSM populacije je niska.

Primjetno je povećanje stope HIV i HBV pozitivnih, a smanjenje stope sifilisa i HCV infekcije (moguće objašnjenje većim udjelom injekcionih korisnika droge u prethodnom istraživanju).

Rezultati – MSM, dob ispod 24 godine

Sociodemografski podaci

Od 248 ispitanika, 103 (41,5%) je mlađih od 24 godine, prosječne dobi 22 godine, većinom urbano (90%, nešto manje nego u istraživanju 2008. god.); 97% su državlјani BiH, većinom srednje obrazovani (86,4%), a 41,7% su nezaposleni (što je znatno više nego 2008. god. – 14,1%).

Seksualno ponašanje

Prosječna dob prvog analnog seksualnog odnosa s muškarcem je 17,6 godina, a prvi analni seksualni odnos s muškarcem 14,7% ispitanika je imalo u dobi ispod 16 godina.

Prema dobivenim podacima, ispitanici se u 70% slučajeva prijavljuju kao insertivni partner, sa prosječno 3 različita partnera, odnosno 69% kao receptivni partneri, u prosjeku sa tri različita partnera.

U proteklih 6 mjeseci, 88% ispitanika je imalo seksualne odnose sa stalnim partnerom, što predstavlja povećanje u odnosu na 2008. godinu (79,3%).

U proteklih mjesec dana u prosjeku su imali 8,27 seksualnih odnosa sa stalnim partnerom.

Korištenje kondoma

Na pitanje o učestalosti korištenja kondoma sa stalnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci, odgovor je bio da je svega 20,7% koristilo kondom svaki put (niža stopa nego na ukupnom uzorku), a 15,9% ih nikada ne koristi kondom.

Ukupno 61,4% ispitanika navodi analne spolne odnose sa slučajnim muškim partnerom u proteklih 6 mjeseci, što je povećanje u odnosu na 2008. god. (58,7%). Prosječan broj različitih slučajnih muških partnera s kojima ispitanici prijavljuju analni seksualni odnos je 3,34 sa prosječno 3,66 seksualnih odnosa sa slučajnim partnerom u prethodnih mjesec dana.

U proteklih šest mjeseci, 58,2% ispitanika je svaki put koristilo kondom sa slučajnim muškim partnerom, što je povećanje u odnosu na 2008. godinu (49,2%).

Nešto je veći postotak mlađih ispitanika (65%) koji navode korištenje kondoma pri zadnjem analnom seksualnom odnosu s muškarcem (ukupni uzorak 63,7%). Pri zadnjem oralnom seksualnom odnosu s muškim partnerom, 13% ispitanika je koristilo kondom (što je veća stopa nego na ukupnom uzorku – 8,6%).

Znanje i samoprocjena rizika od HIV-a

Na pitanja o transmisiji HIV virusa, 29,1% ih je točno odgovorilo na svih 7 postavljenih pitanja.

Tablica 2. Znanje o HIV/SPI i samoprocjena rizika, subuzorak MSM <24 godine

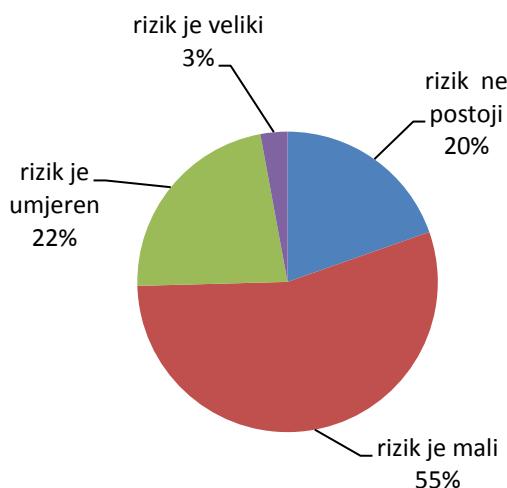
Pitanja	BiH 2008.	BiH 2010.
<i>HIV infekcija se može značajno smanjiti pravilnom uporabom kondoma</i>	n=92	n=103
da	98,9	99,0
ne	1,1	-
ne zna	-	1,0
<i>Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om</i>	n=92	n=103
da	84,8	88,3
ne	3,3	4,9
ne zna	12,0	6,8
<i>HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om</i>	n=91	n=103
da	11,0	10,7
ne	64,8	67,0
ne zna	24,2	22,3
<i>HIV-om se može zaraziti uporabom već korištene igle</i>	n=91	n=103
da	100,0	96,1
ne	-	1,9
ne zna	-	1,9
<i>Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPI</i>	n=91	n=103
da	72,5	79,6
ne	9,9	7,8
ne zna	17,6	12,6
<i>Moguća je zaraza HIV-om ako partner ejakulira u usta</i>	n=91	n=103
da	71,4	73,8
ne	13,2	5,8
ne zna	15,4	20,4
<i>HIV-om se može zaraziti ubodom komarca</i>	n=103	
da	14,6	
ne	49,5	
ne zna	35,9	

n = broj ispitanika koji su odgovorili na zadano pitanje

Unatoč multiplim seksualnim partnerima, nekonzistentnom korištenju kondoma, na pitanje o samoprocjeni riziku od HIV infekcije, najveći broj ispitanika (54%) smatra da je rizik malen (manje nego

2008. god.), dok 19,6% smatra da rizik ne postoji (isto kao u istraživanju 2008. god.), a smanjen je postotak onih koji procjenjuju rizik velikim (2,9%) u odnosu na 2008. god. (6,5%).

Grafikon 15: Samoprocjena rizika od HIV-a

Tablica 2: Znanje o HIV statusu partnera (sadašnjeg ili posljednjeg)

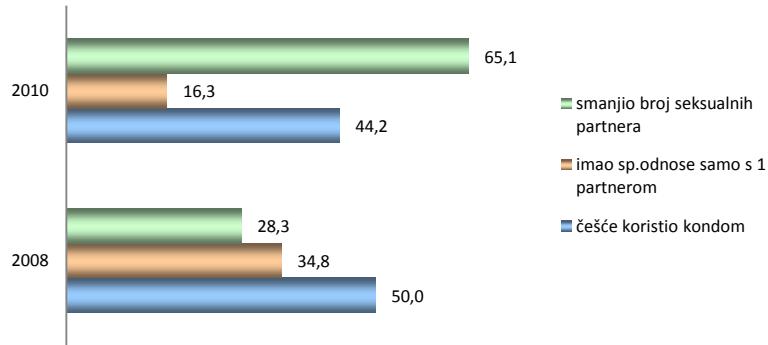
Odgovori:	2008	2010
n= broj ispitanika koji su odgovorili na zadano pitanje	n=92	n=103
nije se nikad testirao na HIV	29,3	23,3
HIV je pozitivan	1,1	-
HIV je negativan	25,0	38,8
nisu o tomu nikad razgovarali	44,6	37,9

n = broj ispitanika koji su odgovorili na zadano pitanje

Iako znaju da osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om, najveći broj ispitanika ne zna HIV status svog seksualnog partnera jer se partner nije nikad testirao (23,3%), odnosno nisu nikada o tome razgovarali (37,9%).

Na pitanje šta su promijenili u svom seksualnom ponašanju u prethodnih šest mjeseci kako bi smanjili rizik od HIV infekcije, najveći broj ispitanika (65,1%) izjavljuje da je češće koristio kondom, odnosno smanjio broj seksualnih partnera (44,2%).

Grafikon 16: Promjene u seksualnom ponašanju u proteklih 6 mjeseci, BiH

Za razliku od prethodnog istraživanja, ispitanici u većem postotku navode u prvom redu smanjenje broja seksualnih partnera (65,1%), a potom češće korištenje kondoma (44,2%)

Testiranje

U odnosu na studiju 2008. godine (19,6%), smanjen je postotak onih koji su testirani na HIV u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa (16,7%).

Kod mlađih ispitanika nije registrirana HIV i HCV infekcija.

Rezultati testiranja, 2010. godina: HBV (2,25%), sifilis (1,3%)

Diskusija – MSM populacija

Ovo je druga integrirana bio-bihevioralna studija provedena u svrhu prikupljanja uporednih podataka ključnih ponašanja i bioloških indikatora HIV/SPI među MSM populacijom, što će provođenjem narednih studija omogućiti praćenje vremenskog trenda HIV epidemije.

Ukupni uzorak MSM populacije obuhvata 248 ispitanika, prosječne dobi 26,7 godina, većinom (94,3%) urbano stanovništvo (nešto manje nego 96,4% u istraživanju 2008. god.). Njih 98,8% su državljeni BiH, većinom srednje obrazovani (72,2%), 39,1% je nezaposlenih (znatno više nego 2008. godine 22,4%) statistička značajnost $p<0,001$.

Prvi analni seksualni odnos s muškarcem 10,6% ispitanika imalo je u dobi ispod 16 godina, a prosječna dob prvog analnog seksualnog odnosa s muškarcem je 19,33 godina.

74,2% ispitanika su bili insertivni partner u zadnjih šest mjeseci, sa prosječno 3,21 različita partnera, odnosno 63,3% kao receptivni partneri u prosjeku sa 2,80 različita partnera.

U proteklih 6 mjeseci, 84,5% ispitanika prijavljuje seksualne odnose sa stalnim partnerom što je povećanje u odnosu na 2008. godinu (75,4%) uz statističku značajnost $p=0,024$.

Prosječan broj seksualnih odnosa sa stalnim partnerom u prethodnih mjesec dana ispitanici navode 8,23.

Iako ispitanici u visokom postotku znaju da konzistentno i ispravno korištenje kondoma može prevenirati HIV infekciju (preko 99% ispitanika zna da se rizik od HIV-a može reducirati pravilnom uporabom kondoma), da osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om zna njih 89,9%, najveći broj ispitanika ne zna HIV status svog seksualnog partnera jer se partner nije nikad testirao (23,3%), odnosno nisu nikada o tome razgovarali (37,9%). Rezultati istraživanja pokazuju da učestalost redovitog korištenja kondoma sa stalnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci ne prelazi 23%, dok 16,9% ispitanika nikada ne koristi kondom.

Preko 63% ispitanika navodi analne spolne odnose sa slučajnim muškim partnerom u proteklih 6 mjeseci, što je povećanje u odnosu na 2008. godinu (57,4%). Prosječan broj različitih slučajnih muških partnera u tom razdoblju s kojima ispitanici navode analni seksualni odnos je 3,97. U prethodnih mjesec dana, ispitanici navode prosječno 3 seksualna odnosa sa slučajnim partnerom.

Pri seksualnom odnosu sa slučajnim partnerom u prethodnih šest mjeseci, 54,8% ispitanika navodi korištenje kondoma svaki put, što je povećanje u odnosu na 2008. godinu (49,2%) bez statističke značajnosti ($p>0,05$).

Pri zadnjem analnom odnosu s muškim partnerom, 63,7% ispitanika prijavljuje korištenje kondoma, dok pri zadnjem oralnom odnosu, svega 8,6% ispitanika je koristilo kondom.

Na pitanja o transmisiji HIV virusa, 32,7% ih je točno odgovorilo na svih 7 postavljenih pitanja, i u odnosu na prethodnu studiju smanjena je stopa onih sa netočnim, odnosno odgovorom da ne znaju.

Samoprocjena rizika od HIV-a pokazuje da 21,5% ispitanika smatra da ne postoji rizik od HIV infekcije (16,5% u istraživanju 2008. god.), a smanjen je postotak onih koji procjenjuju rizik velikim (5,7%) u odnosu na 2008. godinu (9,8%).

Smanjen je postotak onih koji su testirani na HIV u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa (18,7%) u odnosu na 2008. godinu (22,8%).

Ovim istraživanjem je utvrđeno relativno dobro opće znanje u pogledu HIV/SPI, potrebe korištenja kondoma, testiranja, ali je primjetno da je uglavnom znanje rijetko prevedeno u navedeno ponašanje.

Istraživanje pokazuje značajnu proporciju ispitanika sa nezaštićenim analnim seksualnim odnosom, multiplim, nekomercijalnim seksualnim partnerima. Seksualna mreža MSM populacije je različita, nije ograničena samo na muške partnere, koncentrirana je na urbana područja, što indicira potencijalnu vezu za HIV transmisiju prema općoj populaciji.

Svi preventivni programi moraju uzeti u obzir činjenicu da je MSM populacija visoko stigmatizirana i teško dostupna. Stoga je potrebno korištenjem prihvatljivih komunikacijskih kanala provoditi ciljane informativno-edukativne aktivnosti, razviti kampanje korištenja kondoma i lubrikanata, ne samo u odnosu na dostupnost već i njihovo konzistentno i pravilno korištenje, uz kontinuirano podizanje svjesnosti rizika HIV/SPI u MSM zajednici.

Literatura: MSM populacija

- UNAIDS (2009): UNAIDS Action Framework: Universal Access for Men who have Sex with Men and Transgender People
- UNAIDS (2010): UNAIDS report on the global AIDS epidemic
- UNAIDS (2009): Hidden HIV epidemic amongst MSM in Eastern Europe and Central Asia
- Smith A. et al (2009): Men who have sex with men and HIV/AIDS in sub-Saharan Africa. *The Lancet* 374 (9687).
- Baral S, et al. (2007): Elevated risk for HIV infection among men who have sex with men in low- and middle-income countries 2000-2006: a systematic review' *PLoS Med.*; 4(12)
- Centers for Disease Control and Prevention (2007): Fact sheet: HIV/AIDS among men who have sex with men
- UNAIDS (2009): UNAIDS Action Framework: Universal Access for Men who have Sex with Men and Transgender People
- Kolarić B, Bielen L, Gjenero-Margan; Risk behaviors for getting HIV infection among the Croatian men who have sex with men, *Coll.Antropol.*2008 Sep; 32(3):687-91.
- UNAIDS: Monitoring the declaration of commitment on HIV/AIDS: guidelines on construction of core indicators, Geneva, July 2005
- Valleroy LA, MacKellar DA, Karon JM, et al. HIV prevalence and associated risks in young men who have sex with men. *JAMA* 2000

ISTRAŽIVANJE RIZIČNOG PONAŠANJA U ODNOSU NA HIV/SPI PREVALENCU MEĐU
GRUPAMA POD POVEĆANIM RIZIKOM

S W

Populacija

Rezultati – SW populacija

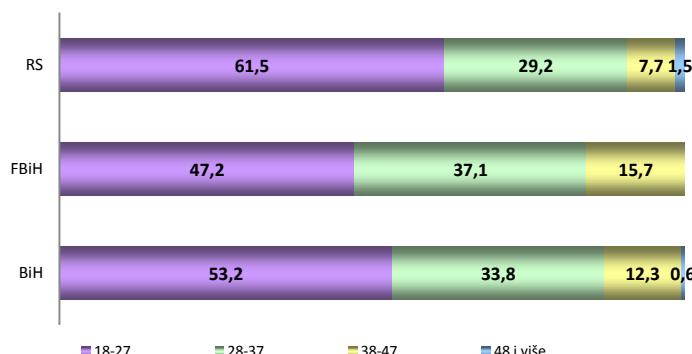
Sociodemografske karakteristike

Istraživanjem su obuhvaćene 154 ispitanice (FBiH-89; RS-65) u sedam gradova: Sarajevo (34), Travnik (30), Tuzla (15), Mostar (10), Banja Luka (39), Prijedor (13) i Bijeljina (13).

Ispitanice su uglavnom državljanke BiH (94,2%), nastanjene u urbanim dijelovima (90,2%), a u mjestu boravka više od godinu dana živi njih 98,1%.

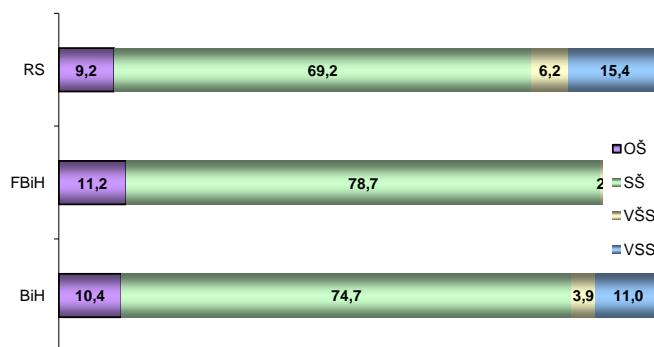
Više od polovine (53,2%) ispitanica su uzrasta od 18 do 27 godina, sa većim udjelom iz RS (61,5%) u odnosu na FBiH (47,2%), što je prikazano na grafikonu 17.

Grafikon 17: Struktura ispitanica prema dobnim skupinama

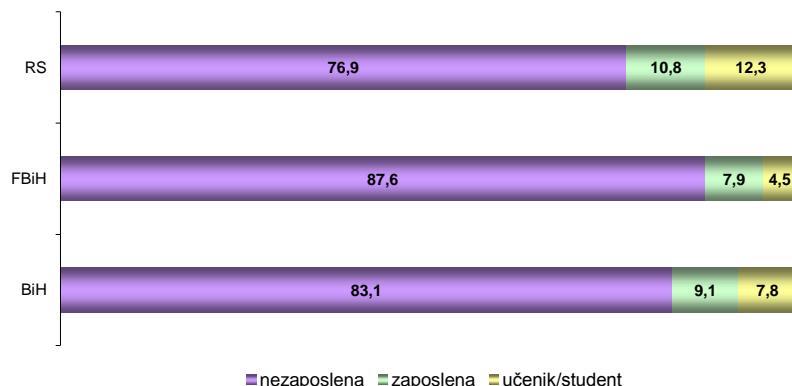
Prema obrazovnoj strukturi, više od dvije trećine ispitanica imaju srednjoškolsko obrazovanje (74,7%), a oko 15% ima više i visoko obrazovanje, veći postotak u RS (21,6%) u odnosu na FBiH (10,1%), što je prikazano na grafikonu 18.

Grafikon 18: Struktura ispitanica prema stepenu obrazovanja

Najveći broj učesnica studije nema stalno zaposlenje (83,1%), što je statistički značajno više u odnosu na prethodno istraživanje iz 2008. god. (69,8%), ($p<0,02$). Nešto veći broj ispitanica je zaposlen u RS (10,8%) nego u FBiH (7,9%), dok je 7,8% još na školovanju, što je prikazano na grafikonu 19.

Grafikon 19: Struktura ispitanica prema radnom statusu

Analizirajući bračni status, mali procenat ispitanica živi u bračnoj zajednici (12,4%), nešto više u FBiH (15,7%) nego u RS (7,7%), dok se većina nije nikada udavala (65,4%), što je prikazano na grafikonu 20. Nema značajnih razlika u bračnom statusu u odnosu na istraživanje iz 2008. godine.

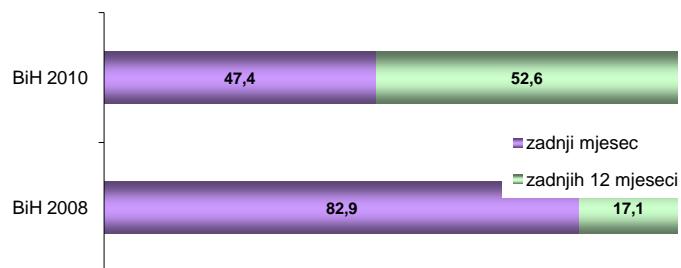
Grafikon 20: Bračni status ispitanica

Seksualno ponašanje

Plaćeni seksualni odnos u zadnjih mjesec dana je imalo 47,4% ispitanica, što je statistički značajno manje u odnosu na studiju iz 2008. godine (82,9%), ($p<0,001$), a što je prikazano na grafikonu 21. Postoji značajna razlika po entitetima (FBiH 34,8%; RS 64,6%).

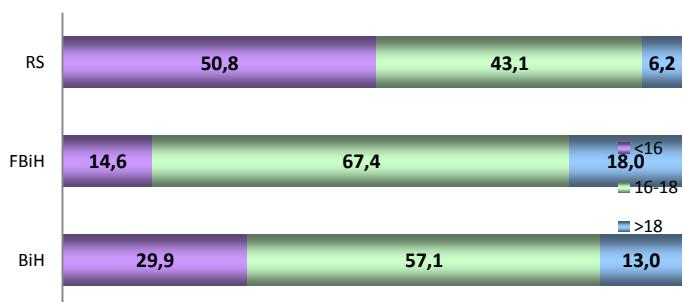
Grafikon 21: Plaćeni seksualni odnos

Prije 16. godine prvi seksualni odnos imalo je 29,9% ispitanica, što je statistički značajno više u odnosu na prethodno istraživanje (16,4%), ($p<0,001$).

Srednja vrijednost godina prvog seksualnog odnosa je 16,4 (stand. dev. 1,87; raspon 12-21), a značajna razlika postoji po entitetima: RS 50,8%; FBiH 14,6%, što je prikazano na grafikonu 22.

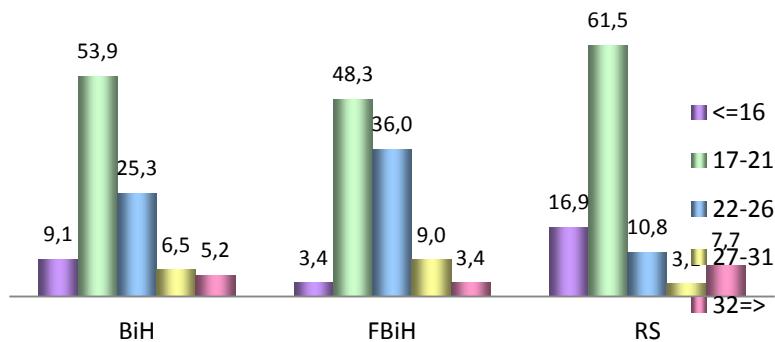
Grafikon 22: Dob prvog seksualnog odnosa

Najveći broj ispitanica (63%) prvu seksualnu uslugu za novac ili nešto drugo počeo je do 21. godine života, što je značajno više u odnosu na prethodno istraživanje (43,4%). Srednja vrijednost dobi je 21,3 godine (stand. dev. 4,39; raspon 14-35). U Republici Srpskoj značajno veći broj ispitanica (78,4%)

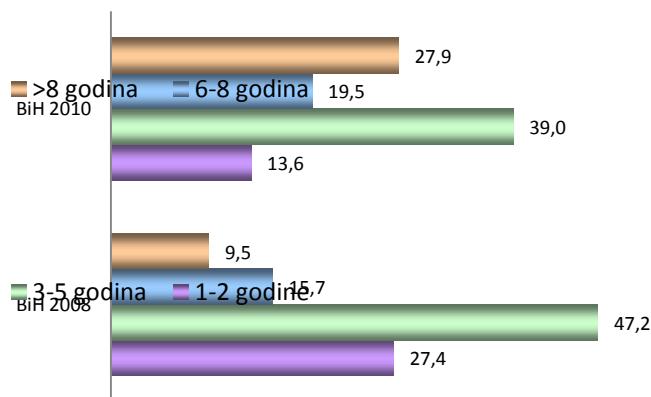
seksualne usluge počeo je u mlađoj životnoj dobi (do 21. godine) nego u FBiH (51,7%), što je prikazano na grafikonu 23.

Grafikon 23: Dob prve seksualne usluge za novac ili nešto drugo

Seksualnim uslugama najveći broj ispitanica (39%) bavi se 3-5 godina, više od 8 godina bavi se njih 27,9%, a postoji statistička značajnost u odnosu na prethodnu studiju (9,5%), ($p<0,001$), što je prikazano na grafikonu 24. Nema značajne razlike po entitetima, a srednja vrijednost dužine pružanja seksualnih usluga je 6,7 godina (stand. dev. 4,39; raspon 1-22).

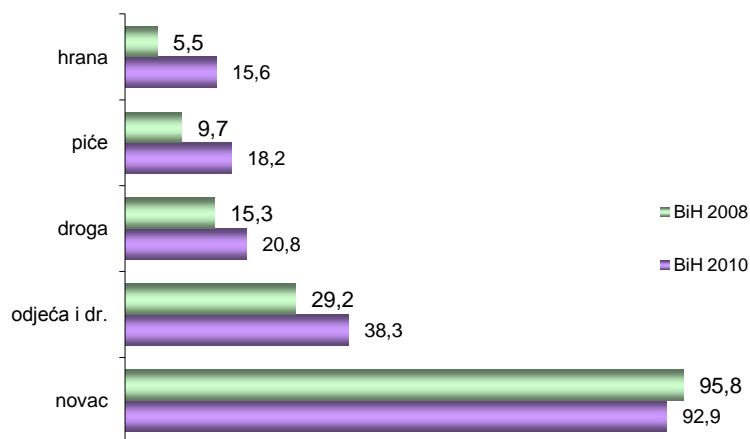
Grafikon 24: Dužina pružanja seksualnih usluga

Oko jedna trećina (33,8%) izdržava nekog u porodici, uglavnom 1 do 3 osobe, a njih 15% 4 i više osoba.

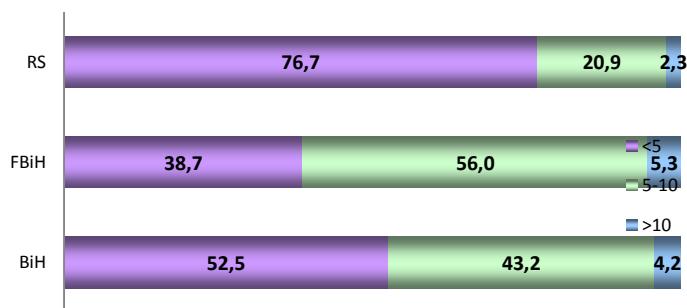
Najviše ispitanica navodi da seksualne usluge pružaju za novac (92,9%), zatim odjeću, drogu i piće, a statistički značajno više za hranu u odnosu na studiju iz 2008. godine ($p<0,009$), što je prikazano na grafikonu 25.

Grafikon 25: Vrsta naknada za seksualne usluge (2008. i 2010. god.)

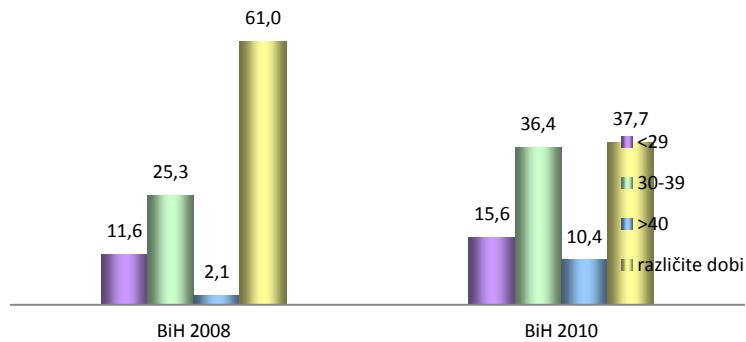
Prosječan broj različitih seksualnih partnera sedmično je 4,7; što je nešto manje nego u istraživanju 2008. godine. Veći broj (76,7%) u RS ima do pet partnera u odnosu na FBiH (38,7%), a od 5 do 7 situacija je obrnuta, u RS (20,9%) a u FBiH (56%) što je prikazano na grafikonu 26.

Grafikon 26: Broj različitih seksualnih partnera u protekloj sedmici

Kao korisnike seksualnih usluga, ispitanice su najčešće (83,7%) navodile da su to samo muškarci, a 15,7% je navelo "i muškarci i žene", više u RS (24,6%) nego u FBiH (9%). Kada je u pitanju dob korisnika seksualnih usluga, najveći procenat (37,7%) je naveo da su to osobe različite dobi, zatim uzраст 30-39 godina (36,4%). U studiji 2008. godine bilo je statistički značajno više (61%) korisnika različite dobi ($p<0,001$), što je prikazano na grafikonu 27. Najveći broj korisnika (73,4%) seksualnih usluga prema mjestu boravka su stanovnici grada u kojima stanuju.

Grafikon 27: Dob korisnika seksualnih usluga (2008. i 2010. god.)

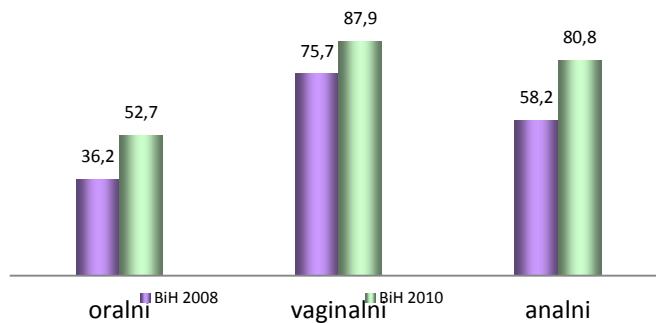

Oralne i vaginalne seksualne usluge u posljednjih mjesec dana pružala je velika većina učesnica istraživanja, dok je analne seksualne usluge imalo njih 43,5%.

Sljedeći set pitanja se odnosio na primjenu znanja za promjenu ponašanja, a to je korištenje kondoma pri zadnjem seksualnim odnosu.

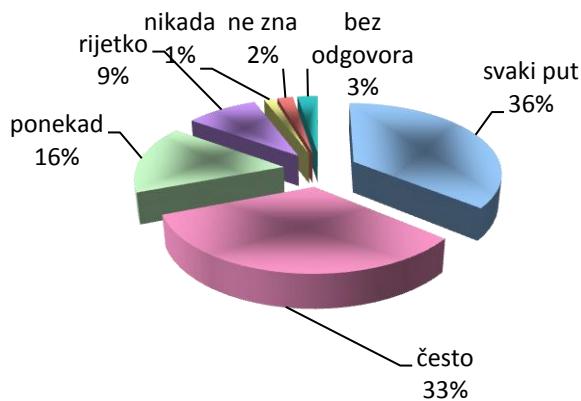
Korištenje kondoma pri zadnjem seksualnom odnosu sa klijentom navelo je: 52,7% (oralni), 87,9% (vaginalni) i 80,8% (analni) učesnica, što je statistički značajno više poredeći sa prethodnim istraživanjem iz 2008. godine: 36,2% oralni ($p<0,008$); 75,7% vaginalni ($p<0,010$) i 58,2% analni ($p<0,006$), što je prikazano na grafikonu 28.

Grafikon 28: Učestalost korištenja kondoma prema vrstama seksualnih odnosa (2008. i 2010. god.)

Da su svaki put koristile kondom pri seksualnom odnosu u zadnjih mjesec dana, navodi 35,9% ispitanica, zatim često 33,3%, a da nisu ni jednom koristile samo 1,3% (grafikon 29). Veću učestalost korištenja kondoma (svaki put) navodile su ispitanice iz FBiH (46,6%) nego u RS (21,5%).

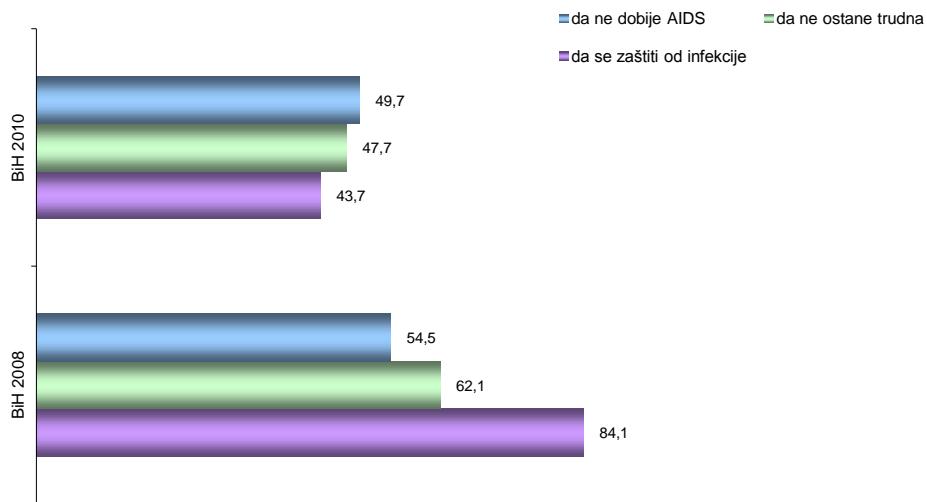
Grafikon 29: Učestalost korištenja kondoma u zadnjih mjesec dana

Korištenje kondoma pri seksualnom odnosu najveći broj ispitanica navelo je zato što to same žele (59,6%), što je značajno manje (75,3%) u odnosu na prethodno istraživanje ($p<0,005$).

Kao razlog korištenja kondoma najviše ispitanica se izjasnilo da ne dobije AIDS (49,7%), zatim da se zaštiti od infekcije (43,7%) što je statistički značajno manje (84,1%), u odnosu na studiju iz 2008. godine ($p<0,001$), što je prikazano na grafikonu 30, a 59,6% učesnica istraživanja same kupuju kondom.

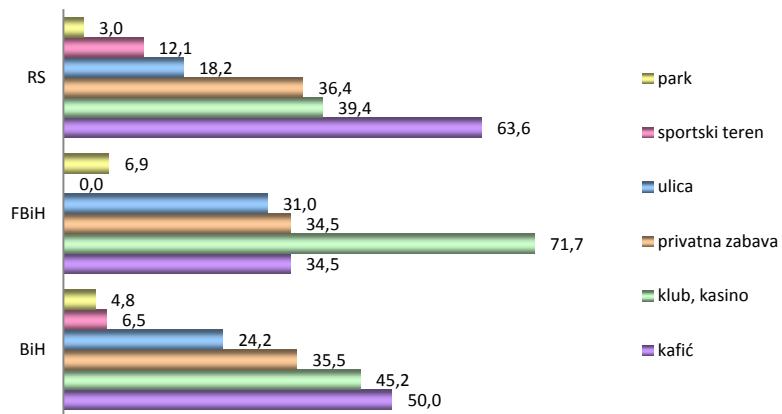
Grafikon 30: Razlog korištenja kondoma (2008. i 2010. god.)

Najčešći način na koji ispitanice pronađe klijente je preko dogovorenih kanala (43,8%), više u FBiH (53,4%) nego u RS (30,8), zatim da traže same (22,2%), više u RS (30,8%) nego u FBiH (15,9%).

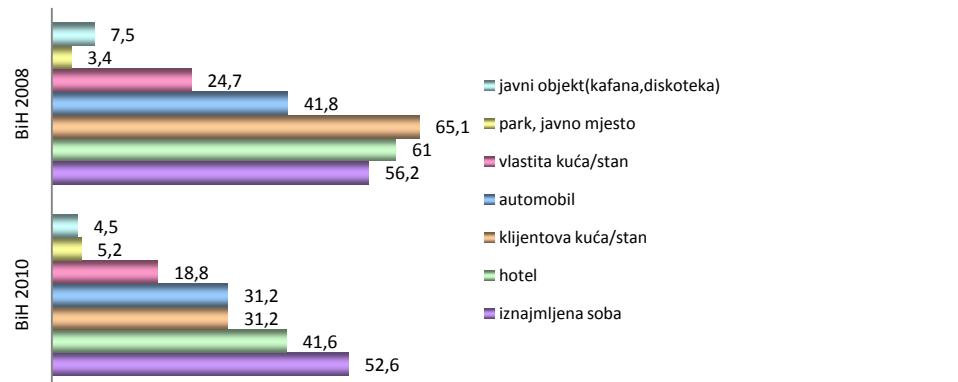
Mjesta gdje se klijenti najčešće susreću su kafići (50%), zatim klubovi (45,2%), što je statistički značajno više nego u prethodnom istraživanju (20,5%), ($p<0,001$). Postoje razlike i po entitetima – u FBiH češće u klubovima i ulici, a u RS češće u kafićima, što je prikazano na grafikonu 31.

Grafikon 31: Mjesta gdje se najčešće susreću/pronalaze klijenti

Najčešća mjesta pružanja seksualnih usluga su iznajmljena soba (52%), zatim hotel (41,6%) što je statistički značajno manje u odnosu na studiju iz 2008. godine (61%) ($p<0,001$) kao i klijentova kuća/stan (31,2%), (65,1%) $p<0,001$ i automobil (31,2%), što je prikazano na grafikonu 32.

Grafikon 32: Mjesta pružanja seksualnih usluga (2008. i 2010. god.)

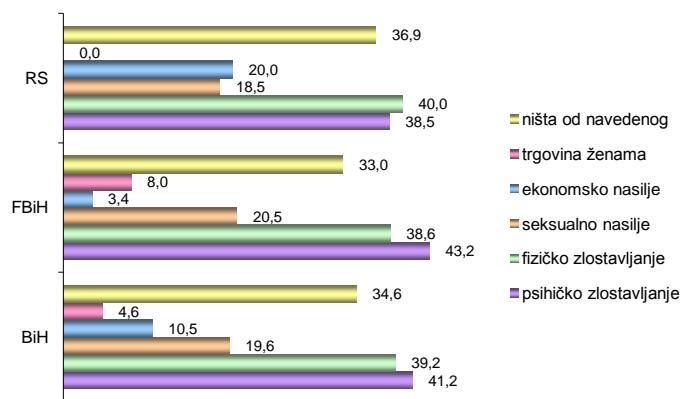

Najveća materijalna dobit (u KM) za seksualne usluge je za analni seksualni odnos, srednja vrijednost 111,5 (stand. dev. 50,9; raspon 30-300), zatim vaginalni seksualni odnos, srednja vrijednost 94,6 (stand. dev. 35,94; raspon 40-200) i oralni seksualni odnos, srednja vrijednost 41,7 (stand. dev. 17,9; raspon 15-100). Veća materijalna dobit za oralne i analne seksualne usluge su u RS nego u FBiH.

Na pitanje da li su ikad pretrpjele određenu vrstu nasilja, od ukupnog broja ispitanica oko jedna trećina (36,9%) se izjasnila da nisu bile izložene navedenim vrstama nasilja, odnosno zlostavljanja. Najčešće vrste nasilja koje su ispitanice navodile su: psihičko zlostavljanje (41,2%), zatim fizičko nasilje (39,2%), a svaka peta (19,6%) ispitanica je pretrpjela seksualno nasilje. Izloženost ekonomskom nasilju je

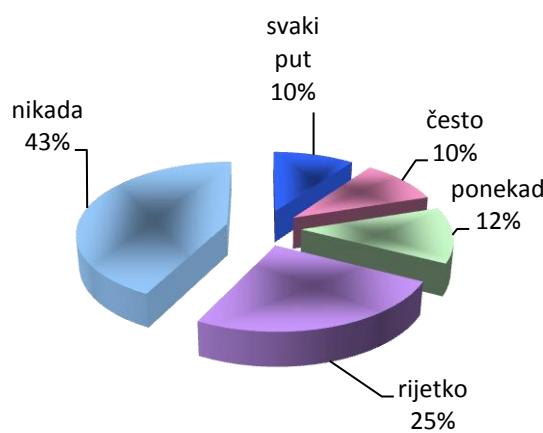
navelo 10,5% ispitanica, više u RS (20%) nego u FBiH (3,4%), a 11,9% ispitanica iz FBiH navelo je da su bile predmet trgovine ženama (u RS nije bilo), što je prikazano na grafikonu 33.

Grafikon 33: Učestalost i vrste zlostavljanja/nasilja

Samo 10% ispitanica je navelo da svaki put koriste kondom sa stalnim seksualnim partnerom, 10% često, a čak 42,5% nikada, što je prikazano na grafikonu 34. Veću učestalost korištenja kondoma navode učesnice istraživanja iz Republike Srpske.

Grafikon 34: Učestalost korištenja kondoma sa stalnim partnerom

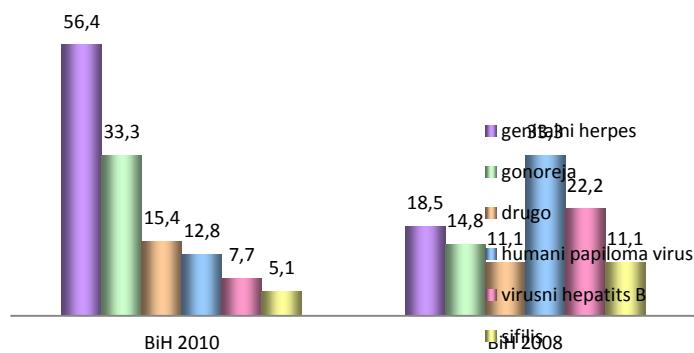
Skoro sve ispitanice (88,7%) su imale seksualni odnos pod uticajem alkohola, a pod uticajem droge nešto više od polovine (53,3%), što je statistički značajno više u odnosu na istraživanje iz 2008. godine

(35,6%), ($p<0,01$). Od onih koje su koristile drogu, 26,6% uzimale su je injekcijski, a 42,9% su razmjenjivale pribor za ubrizgavanje droga sa drugima.

Ukupno 5,2% ispitanica su bile na izdržavanju kazne zatvora, a dužina boravka u zatvoru kod većine je oko jedne godine.

Na pitanje da li su imale neku polno prenosivu infekciju, potvrđeno je odgovorilo 26,6% ispitanica. Najčešće samoregistrovane polno prenosive infekcije su genitalni herpes (56,4%) sa statističkom značajnošću u odnosu na prethodno istraživanje, ($p<0,005$), gonoreja (33,3%), humani papiloma virus (12,8%) što je značajno manje nego u istraživanju iz 2008. god. (33,3%), što je prikazano na grafikonu 35.

Grafikon 35: Samoregistrovane polno prenosive infekcije (2008. i 2010. god.)

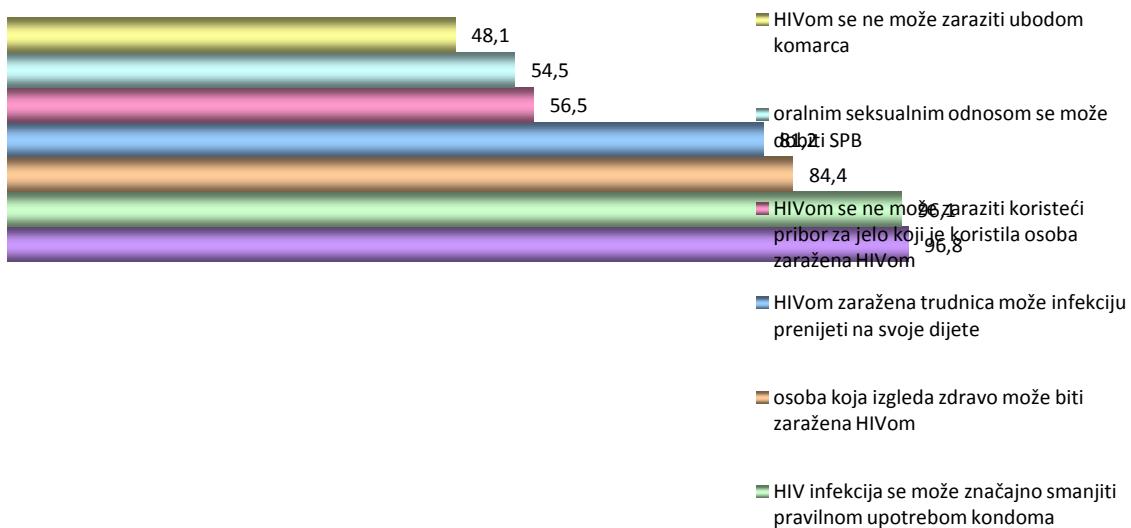

U slučaju sumnje na neku polno prenosivu infekciju, 55,3% ispitanica bi se obratilo doktoru porodične medicine, a 31,9% doktoru privatne prakse.

Znanje o HIV/STI infekciji i samoprocjena rizika

Od ukupno sedam postavljenih pitanja koje se odnose na znanje o HIV/SPI, većina ispitanica (preko 80%) su dale tačne odgovore, dok je na tri pitanja stopa tačnih odgovora bila oko 50%, što je prikazano na grafikonu 36.

Grafikon 36: Znanje o HIV infekciji (% tačnih odgovora)

Poredeći rezultate na pitanja koja su postavljena u oba istraživanja, ispitanice su pokazale nešto bolje znanje u odnosu na istraživanje iz 2008. godine. Međutim, kod samoprocjene rizika 42,2% smatra da je rizik mali, što je značajno više nego u prošlom istraživanju (28,8%) i prikazano u tabeli 3.

Tabela 3. Znanje o HIV/SPI i samoprocjena rizika, ukupni uzorak SW (2008. i 2010. god.)

Pitanja	BiH 2008.	BiH 2010.
HIV infekcija se može značajno smanjiti pravilnom uporabom kondoma	n=146	n=154
da	92,5	96,1
ne	1,4	1,9
ne zna	6,2	1,9

Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om	n=146	n=154
da	70,5	84,4
ne	8,2	5,2
ne zna	21,2	10,4
HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	n=144	n=154
da	11,0	12,3
ne	56,3	56,5
ne zna	32,7	31,2
HIV-om se može zaraziti upotrebom već korištene igle	n=154	
da	96,8	
ne	0,6	
ne zna	2,6	
Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPI	n=154	
da	54,5	
ne	14,9	
ne zna	30,5	
HIV-om zaražena trudnica može infekciju prenijeti na svoje dijete	n=146	n=154
da	72,6	81,2
ne	5,5	5,8
ne zna	21,9	13,0
HIV-om se može zaraziti ubodom komarca	n=154	
da	11,0	
ne	48,1	
ne zna	40,9	
Samoprocijenjeni rizik od HIV infekcije	n=146	n=154
rizik ne postoji	8,2	7,1
rizik je mali	28,8	42,2
rizik je umjeren	43,8	39,0
rizik je veliki	19,2	11,7

n = broj ispitanica koje su odgovorile na postavljeno pitanje

Testiranje na HIV i druge polno prenosive infekcije

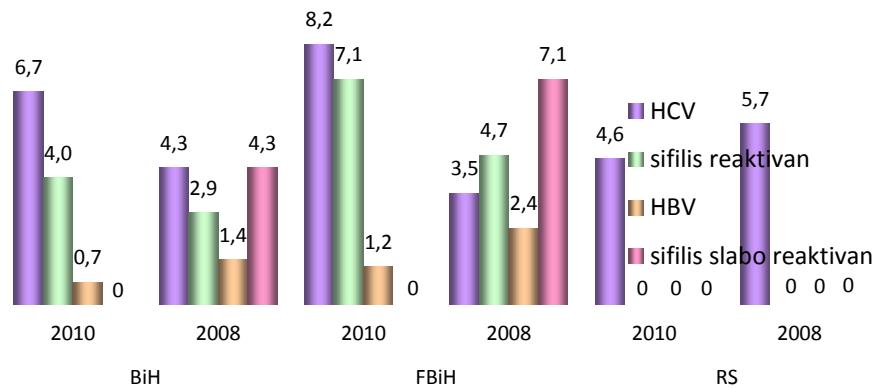
Rezultati su pokazali da su se ispitanice statistički značajno više testirale (49,4%) u odnosu na studiju iz 2008. godine (28,8%), ($p<0,001$).

Testiranje u proteklih 12 mjeseci i da znaju rezultat testa sprovedlo je 13,6% ispitanica, što je gotovo identično sa prethodnim istraživanjem (13,7%).

Od ukupnog uzorka (154), informirani pristanak na uzimanje uzorka krvi i testiranje na HIV/SPI, dalo je 150 učesnica istraživanja, izuzev 4 ispitanice iz FBiH.

Rezultati testiranja su pokazali da nije bilo HIV+ učesnica u istraživanju, a uporedni rezultati testiranja po entitetima i BiH (2008. i 2010.) prikazani su na grafikonu 37.

Grafikon 37: Rezultati testiranja na HIV

Rezultati - SW populacija: dobna skupina 18-24 godine

Od ukupnog broja učesnica istraživanja (154), učešće mladih dobi do 24 godine je 31,8%, a u istraživanju 2008. godine bio je nešto manji procenat – 27,4%.

Korištenje kondoma

U subuzorku mladih do 24 godine, kada je u pitanju korištenje kondoma prilikom seksualnih odnosa, istraživanje je pokazalo veću učestalost korištenja kondoma u odnosu na prethodno istraživanje. Pri zadnjem oralnom seksualnom odnosu, 50% ispitanica je koristilo kondom, a u istraživanju 2008. godine 42,1%. Pri zadnjem vaginalnom seksualnom odnosu, 89,4% ispitanica je koristilo kondom, a u istraživanju 2008. godine 77,5%. Pri zadnjem analnom seksualnom odnosu, kondom je koristilo 84% ispitanica, a u 2008. godini kondom je koristilo 60,9%.

Da je koristilo kondom svaki put pri seksualnom odnosu sa klijentom u zadnjih mjesec dana, navelo je 34,7% ispitanica, a da su koristile često, navelo je njih 28,6%.

Od 15 ispitanica koje izjavljuju da imaju stalnog partnera, samo 3/15 (20%) navode da koriste kondom svaki put pri seksualnom odnosu.

Rizično ponašanje

Seksualni odnos pod utjecajem alkohola imalo je 81,6% ispitanica, a u istraživanju 2008. godine 97,2%.

Seksualni odnos pod utjecajem droga imalo je 55,1% ispitanica, 58,3% ih ima iskustvo s drogom, a 18,5% drogu je koristilo injekcionalno, što je povećanje u odnosu na prethodno istraživanje u 2008. godini, kada je 41,4% je imalo seksualni odnos pod utjecajem droga, 40,5% je imalo iskustvo s drogom, a jedna ispitanica (18%) je koristila drogu injekcionalno.

Znanje o HIV/STI i samoprocjena rizika

Jedna četvrtina (24,5%) ispitanica je tačno odgovorila na sva pitanja o transmisiji HIV-a, dok njih 16,4% je dalo od 0 do 3 tačna odgovora, a uporedni rezultati sa prethodnim istraživanjem iz 2008. godine prikazani su u tabeli 4.

Tabela 4. Znanje o HIV/SPI i samoprocjena rizika, subuzorak (<24 god.) SW (2008. i 2010. god.)

Pitanja	BiH 2008.	BiH 2010.
HIV infekcija se može značajno smanjiti pravilnom uporabom kondoma	n=40	n=49
da	92,5	95,9

ne	2,5	0
ne zna	5,0	4,1
Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om	n=40	n=49
da	72,5	79,6
ne	7,5	8,2
ne zna	20,0	12,2
HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	n=39	n=49
da	7,7	12,2
ne	56,4	53,1
ne zna	35,9	34,7
HIV-om se može zaraziti upotrebom već korištene igle	n=49	
da	93,9	
ne	0	
ne zna	6,1	
Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPI	n=49	
da	61,2	
ne	12,2	
ne zna	26,5	
HIV-om zaražena trudnica može infekciju prenijeti na svoje dijete	n=40	n=49
da	72,5	87,8
ne	10,0	4,1
ne zna	17,5	8,2
HIV-om se može zaraziti ubodom komarca	n=49	
da	10,2	
ne	53,1	
ne zna	36,7	
Samoprocijenjeni rizik od HIV infekcije	n=40	n=49
rizik ne postoji	10,0	4,1
rizik je mali	32,5	44,9
rizik je umjeren	37,5	36,7
rizik je veliki	20,0	14,3

n = broj ispitanica koje su odgovorile na postavljeno pitanje

Testiranje na HIV/SPI

Od ukupnog broja (49) mladih ispitanica, njih 16 (32,7%) se nekada testiralo na HIV/SPI, a svega 8,2% ispitanica su testirane u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa, što je manje u odnosu na 2008. godinu (15%).

Od 48 ispitanica, samo jedna nije pristala na testiranje, a rezultati testiranja su: HCV reaktivran – 2 (2,1%), HBV reaktivran – 2 (2,1%), sifilis reaktivran – 2 (2,1%).

Diskusija – SW populacija

Bio-bihevioralno istraživanje među seksualnim radnicama (SW) je ponovljena studija koja je provedena 2008. godine u BiH. Poređenjem rezultata ovih studija dobijamo bihevioralne i biološke indikatore za HIV i seksualno prenosive infekcije u cilju praćenja HIV epidemije.

Istraživanje je sprovedeno u periodu novembar/decembar 2010. godine, a uzorkom je obuhvaćeno 154 ispitanice na sedam gradskih lokaliteta. Oko polovina ispitanica su uzrasta 18 do 27 godina, preko 90% su državljanke BiH. Nešto više od dvije trećine ispitanica imaju srednjoškolsko obrazovanje (74,7%), a oko 15% ima više i visoko obrazovanje.

Ukupno 83,1% ispitanica nema stalno zaposlenje, što je statistički značajno više u odnosu na istraživanje iz 2008. godine (69,8%), ($p<0,02$). Najveći broj ispitanica (62,6%) su neudate, 18,6% su razvedene, 9% su u bračnoj/vanbračnoj zajednici.

Plaćeni seksualni odnos u zadnjih mjesec dana je imalo (47,4%) ispitanica, što je statistički značajno manje u odnosu na studiju iz 2008. godine (82,9%), ($p<0,001$).

Prvi seksualni odnos prije 16. godine imalo je 29,9% ispitanica, što je statistički značajno više u odnosu na prethodno istraživanje (16,4%), ($p<0,001$). Ispitanice su prosječno imale oko 5 različitih seksualnih partnera sedmično.

Korisnici seksualnih usluga su uglavnom domicilni stanovnici i osobe različitih dobnih skupina.

Istraživanje je pokazalo da je veći broj ispitanica smanjio ponašanje uzimanja rizika kada je u pitanju korištenje kondoma prilikom zadnjeg seksualnog odnosa, poredeći sa istraživanjem iz 2008. godine. Korištenje kondoma pri zadnjem seksualnom odnosu sa klijentom navelo je 52,7% (oralni), 87,9% (vaginalni) i 80,8% (analni) ispitanica, što je više nego u prethodnom istraživanju 36,2% (oralni), 75,7% (vaginalni) i 58,2% analni.

Najčešći način na koji ispitanice pronalaze klijente je preko dogovorenih kanala (43,8%), a mesta gdje se klijenti najčešće susreću su kafići (50%), zatim klubovi (45,2%) što je statistički značajno više nego u prethodnom istraživanju (20,5%), ($p<0,001$), a kao mesta pružanja seksualnih usluga najčešće su navođeni iznajmljena soba i hoteli.

U toku života, najčešće vrste nasilja koje su ispitanice navodile su: psihičko zlostavljanje (41,2%), zatim fizičko nasilje (39,2%), a svaka peta (19,6%) ispitanica je pretrpjela seksualno nasilje.

Seksualni odnos pod uticajem alkohola navelo je 88,7% ispitanica, a pod uticajem droge 53,3%, što je značajno više u odnosu na istraživanje iz 2008. godine (35,6%), ($p<0,01$).

Ukupno 26,6% ispitanica je navelo da je imalo polno prenosivu infekciju, a najčešće samoregistrovane polno prenosive infekcije su: genitalni herpes (56,4%) gonoreja (33,3%), i humani papiloma virus (12,8%) što je značajno manje nego u istraživanju iz 2008. godine (33,3%).

Na pitanja koja se odnose na znanje o HIV/SPI i načinima prenošenja, na veći broj je većina ispitanica (preko 80%) dala tačne odgovore, dok je na ostala pitanja stopa tačnih odgovora bila oko 50%. Poredеći rezultate ispitanice su pokazale nešto bolje znanje u odnosu na istraživanje iz 2008. godine; međutim, kod samoprocjene rizika, 42,2% smatra da je rizik mali, što je značajno više nego u prethodnom istraživanju (28,8%).

Rezultati su pokazali da je povećana učestalost testiranja na HIV/SPI kod učesnica istraživanja (49,4%) u odnosu na studiju iz 2008. godine (28,8%), ($p<0,001$), međutim u proteklih 12 mjeseci test na HIV (znaju rezultat testa) uradilo je 13,6% ispitanica, što je gotovo identično kao u prethodnom istraživanju (13,7%).

Od ukupno 150 testiranih učesnica istraživanja, reaktivni test je utvrđen na HCV – 7 (6,7%), HVB – 1 (0,7%) i sifilis – 6 (4%).

Iako seksualne radnice pripadaju populaciji koja je teško dostupna, ovim istraživanjem dobijene su bitne informacije o njihovom seksualnom ponašanju, nivou znanja, svjesnosti i percepciji rizika i bioloških parametara na HIV i druge spolno prenosive bolesti.

U poređenju sa prethodnim istraživanjem iz 2008. godine, u pojedinim segmentima primijećeno je izvjesno poboljšanje znanja, stavova i ponašanja, a i dalje postoje značajan nivo ugroženosti i rizika.

S obzirom da ova subpopulacija radi kao skrivena i teško dostupna populacija, ne postoje relevantni podaci o njenoj brojnosti i veličini, čemu treba posvetiti određene aktivnosti u cilju tačnije procjene, kako bi se i dalje planirali i organizovali određeni programi i aktivnosti u smislu edukativno-promotivnih mjera i mjera intervencije.

Literatura: SW populacija

1. UNAIDS. Report on the global AIDS epidemic 2008, UNAIDS, 2008. Available at: www.unaids.org, Accessed August, 2010
2. UNAIDS/WHO. AIDS epidemic update, 2009, UNAIDS/WHO, 2009. Available at: www.unaids.org, Accessed August, 2010
3. U.S. Global Adult Health Policy. HIV/AIDS Prevalence Rate (Aged 15-19) 2007-2008. U.S. Global Health Policy. Available at: www.globalhealthfacts.org/topic.jsp, Accessed August, 2010
4. Institut za zaštitu zdravlja RS. Zdravstveno stanje stanovništva republike Srbije u 2007. godini. Institut za zaštitu zdravlja RS, 2009.
5. Institut za zaštitu zdravlja RS/Federalni zavod za javno zdravstvo FBiH/Fondation PH Suisse. Istraživanje rizičnog ponašanja u odnosu na HIV prevalencu među grupama pod povećanim rizikom. Institut za zaštitu zdravlja RS/Federalni zavod za javno zdravstvo/Fondation PH Suisse, 2008.
6. [Mapping HIV/STI behavioural surveillance in Europe](#). Dubois-Arber F, Jeannin A, Spencer B, Gervasoni JP, Graz B, Elford J, Hope V, Lert F, Ward H, Haour-Knipe M, Low N, van de Laar M. BMC Infect Dis. 2010 Oct 4;10:290.
7. [HIV related risks among Croatian migrant workers 2004-2006](#). Stulhofer A. AIDS Care. 2008 Mar;20(3):361-9.
8. [HIV surveillance among female sex workers](#). Ghys PD, Jenkins C, Pisani E. AIDS. 2001 Apr;15 Suppl 3:S33-40.
9. [Sexually transmissible infections among sex workers and their clients: variation in prevalence between sectors of the industry](#). Seib C, Debattista J, Fischer J, Dunne M, Najman JM. Sex Health. 2009 Mar;6(1):45-50.8.

ANNEX 1: MSM – statistička analiza, uporedni pokazatelji 2008. i 2010.

Tablični prikaz

Demografske karakteristike

Dob	2008.		2010.		χ^2 ; df; P
	n=224	%	n=248	%	
<18	4	1,8	1	0,4	
18-27	141	62,9	159	64,1	
28-37	64	28,6	73	29,4	
38-47	11	4,9	13	5,2	
>48	4	1,8	2	0,8	
srednja vrijednost	26,94		26,7		
standardna devijacija	6,97		5,91		
mediana	26		25		
mod	26		24		
raspon	16-59		17 - 58		
Mjesto boravka	n=221		n=246		0,699; 1; 0,403
grad	213	96,4	232	94,3	
selo	8	3,6	14	5,7	
Državljanin	n=220		n=246		0,712; 1; 0,399
BiH	214	97,3	243	98,8	
izvan BiH	6	2,7	3	1,2	
U mjestu boravka živi	n=220		n=247		1,792; 1; 0,181
<1 god.	9	4,1	4	1,6	
>1 god.	211	95,9	243	98,4	
srednja vrijednost	18,34		20,8		
standardna devijacija	11,12		10,07		
mediana	20		23		
mod	4		25		
raspon	1-56		1 - 52		
Stupanj obrazovanja	n=222		n=248		15,064; 3; 0,002
osnovna škola	6	2,7	1	0,4	
srednja škola	127	57,2	179	72,2	
viša škola	46	20,7	29	11,7	
visoka škola	43	19,4	39	15,7	
6. Koliko ukupno imate godina škole			n=244		
8			1	0,4	
9-12			107	43,9	
13-16			123	50,4	
>16			13	5,3	
7. Zaposlen	n=223		n=248		16,795; 2; <0,001
da	90	40,4	89	35,9	
ne	50	22,4	97	39,1	
učenik/student	83	37,2	62	25,0	
8. Bračno stanje	N=221		n=246		3,998; 4; 0,494
u bračnoj/izvanbračnoj zajednici	8	3,6	9	3,7	
neoženjen	173	78,3	199	80,9	

razведен	8	3,6	5	2,0
razdvojen	2	0,9	6	2,4
živi s partnerom	30	13,6	27	11,0

Seksualne aktivnosti

10. Prvi analni odnos s muškarcem u dobi	2008.		2010.		χ^2 ; df; P
	n=	%	n = 245	%	
<16			26	10,6	
16-18			90	36,7	
>18			129	52,7	
srednja vrijednost			19,3		
standardna devijacija			3,66		
mediana			19		
mod			18		
raspon			11 - 31		
11_a Ispitanik bio insert. partner u zadnjih 6 mj.			n = 248		
da			184	74,2	
ne			46	18,5	
ne zna			5	2,0	
bez odgovora			13	5,2	
11_a Ispitanik bio insertivni partner u proteklih 6 mjeseci s različitim			n = 184		
1 partner			64	34,8	
2-3 partnera			64	34,8	
4-5			31	16,8	
>5			25	13,6	
srednja vrijednost			3,2		
standardna devijacija			3,06		
mediana			2		
mod			1		
raspon			1 - 20		
11_b Ispitanik bio recept. partner u zadnjih 6 mj.			n = 248		
da			157	63,3	
ne			70	28,2	
ne zna			8	3,2	
bez odgovora			13	5,2	
11_b Ispitanik bio receptivni partner u proteklih 6 mjeseci s različitim			n = 157		
1 partner			65	41,4	
2-3 partnera			61	38,9	
4-5			15	9,6	
>5			16	10,2	
srednja vrijednost			2,8		
standardna devijacija			2,96		
mediana			2		
mod			1		
raspon			1 - 20		
12. Ispitanik imao analne spolne odnose sa stalnim			n = 219		5,074; 1; 0,024

partnerom u proteklih 6 mjeseci (isključeni ne zna i bez odgovora)	n=224			
da	169	75,4	185	84,5
ne	55	24,6	34	15,5
12_1 Broj različitih stalnih partnera s kojima je imao analni odnos u zadnjih 6 mjeseci			n=185	
1 partner			107	57,8
2-3 partnera			61	33,0
4-5 partnera			9	4,9
>5 partnera			8	4,3
srednja vrijednost			1,8	
standardna devijacija			1,4	
mediana			1	
mod			1	
raspon			1 - 8	
13. Broj analnih spolnih odnosa sa stalnim partnerom u zadnjih mjesec dana			n=181	
0			11	6,1
1-5			60	33,1
6-10			28	15,5
11-15			15	8,3
>15			12	6,6
ne zna			39	21,5
bez odgovora			16	8,8
srednja vrijednost			8,0	
standardna devijacija			8,2	
mediana			5	
mod			1	
raspon			1 - 50	
14. Učestalost korištenja kondoma sa stalnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci			n=178	
svaki put			41	23,0
često			36	20,2
ponekad			34	19,1
rijetko			32	18,0
nikada			30	16,9
ne zna			2	1,1
bez odgovora			3	1,7
15. Ispitanik imao analne spolne odnose sa slučajnim partnerom u proteklih 6 mjeseci (isključeni ne zna i bez odgovora)	n=223		n =214	
da	128	57,4	135	63,1
ne	95	42,6	79	36,9
15_1 Broj različitih slučajnih partnera s kojima je imao analni odnos u zadnjih 6 mjeseci			n=135	
1 partner			36	26,7
2-3 partnera			53	39,3
4-5 partnera			22	16,3
>5 partnera			24	17,8
srednja vrijednost			3,6	

standardna devijacija			3,06	
mediana			3	
mod			1	
raspon			1 - 20	
16. Broj analnih spolnih odnosa sa slučajnim partnerom u zadnjih mjesec dana			n=128	
0		8	6,3	
1-5		78	60,9	
6-10		8	6,3	
11-15		-		
>15		1	0,8	
ne zna		21	16,4	
bez odgovora		12	9,4	
srednja vrijednost			2,9	
standardna devijacija			3,1	
mediana			2	
mod			1	
raspon			1 - 25	
17. Učestalost korištenja kondoma sa slučajnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci (isključeni ne zna i bez odgovora)	n=128		n=124	2,251; 4; 0,689
svaki put	63	49,2	68	54,8
često	30	23,4	32	25,8
ponekad	20	15,6	14	11,3
rijetko	9	7,0	6	4,8
nikada	6	4,7	4	3,2
18. ***Korištenje kondoma pri zadnjem analnom odnosu s muškarcem			n=248	
da			158	63,7
ne			74	29,8
ne zna			12	4,8
bez odgovora			4	1,6
19. Razlog nekorištenja kondoma pri zadnjem analnom odnosu s muškarcem			n=74	
nije mu bio pri ruci u tom trenutku			15	20,3
preskupi su			1	1,4
ne sviđa mu se seks s kondomom			9	12,2
partner nije želio			3	4,1
u monogamnoj je vezi			12	16,2
procijenio da s tim partnerom nije potrebno			8	10,8
ima povjerenja u svog partnera			21	28,4
bojao se da ne izgubi erekciju			4	5,4
20. Imao komercijalne partneres u proteklih 6 mjeseci/ikada pružao seksualnu uslugu (isključeni bez odgovora)	n=224		n=238	1,543; 1; 0,214
da	21	9,4	14	5,9
ne	203	90,6	224	94,1
21. Komercijalni partneri u zadnjih 6 mjeseci su bili			n=14	
samo muškarci			9	64,3
samo žene			-	
i muškarci i žene			5	35,7

22. Broj različitih komercijalnih partnera s kojima je imao analni odnos u zadnjih 6 mjeseci			n=14	
1 partner			3	21,4
2-3			3	21,4
4-5			3	21,4
>5			1	7,1
ne zna			3	21,4
bez odgovora			1	7,1
23. Broj analnih spolnih odnosa s komercijalnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci			n=14	
1-5			4	28,6
6-10			2	14,3
11-15			1	7,1
ne zna			4	28,6
bez odgovora			3	21,4
24. ***Korištenje kondoma pri zadnjem analnom odnosu s komercijalnim partnerom			n=14	
da			8	57,1
ne			5	35,7
ne zna			1	7,1
bez odgovora			-	
25. Razlog nekorištenja kondoma pri zadnjem analnom odnosu s komerc. partnerom			n=5	
nije mu bio pri ruci u tom trenutku			3	60,0
ne sviđa mu se seks s kondomom			1	20,0
partner nije želio			1	20,0
26. Učestalost korištenja kondoma s komerc. partnerom u zadnjih 6 mjeseci			n=14	
svaki put			4	28,6
često			4	28,6
ponekad			2	14,3
rijetko			2	14,3
nikada			2	14,3
27. Plaćao partneru za seksualnu uslugu	n=224		n=244	
često	-		3	1,2
povremeno	3	1,3	6	2,5
rijetko	16	7,1	10	4,1
nikada	205	91,5	225	92,2
28. Imali analni odnos s HIV+ osobom u zadnjih 6 mjeseci, bez kondoma	n=223		n=245	
da	-		1	0,4
ne	210	94,2	233	95,1
bez odgovora	13	5,8	11	4,5
29. Imao oralne spolne odnose s muškarcem u proteklih 6 mjeseci			n =247	
da			221	89,5
ne			22	8,9
bez odgovora			4	1,6
30. Broj različitih partnera s kojima je imao oralni odnos u zadnjih 6 mjeseci			n=221	
1 partner			68	30,8

2-3 partnera			68	30,8	
4-5			26	11,8	
>5			30	13,6	
ne zna			19	8,6	
bez odgovora			10	4,5	
srednja vrijednost			3,4		
standardna devijacija			3,54		
mediana			2		
mod			1		
raspon			1 - 20		
31. Korištenje kondoma pri zadnjem oralnom odnosu u zadnjih 6 mjeseci			n=221		
da			19	8,6	
ne			189	85,5	
ne sjeća se			9	4,1	
bez odgovora			4	1,8	
32. Učestalost korištenja kondoma pri oralnom spolnom odnosu u zadnjih 6 mjeseci			n=221		
svaki put			14	6,3	
često			14	6,3	
ponekad			20	9,0	
rijetko			26	11,8	
nikada			132	59,7	
ne zna			8	3,6	
bez odgovora			7	3,2	
33. Osobne podatke (ime, prezime, adresu) zadnjeg seksualnog partnera zna		n=223	n=216	0,080; 1; 0,777	
da	183	82,1	174	80,6	
ne	40	17,9	42	19,4	
34. Broj osoba koje poznaju imenom i prezimenom, koje su istog seksualnog ponašanja (isključeni ne zna i bez odgovora)		n=215	n=159	14,838; 4; 0,005	
1-10	50	23,3	36	22,5	
11-20	88	40,9	40	25,0	
21-30	31	14,4	24	15,0	
31-50	28	13,0	34	21,2	
>50	18	8,4	25	15,6	
srednja vrijednost		28,33	42,7		
standardna devijacija		43,57	64,08		
mediana		15	25		
mod		10	50		
raspon		2-400	1 - 600		
35. Muškog seksualnog partnera najčešće pronalaze	n=223	n=247			
u parku	17	7,6	11	4,5	1,574; 1; 0,210
u klubu/disko klubu*	70	31,4	38	15,4	16,071; 1; <0,001
u kafiću*			23	9,3	
na ulici	13	5,8	9	3,6	0,813; 1; 0,367
na privatnoj zabavi	78	35,0	57	23,1	7,536; 1; 0,006
na party*			34	13,8	
u fitnes klubu*			7	2,8	

preko Interneta	130	58,3	139	56,3	0,122; 1; 0,727
drugo			24	9,7	
36. U zadnjih 6 mjeseci, na mesta gdje se inače susreću MSM, odlaze (isključeno drugo)	n=218		n=247		0,853; 4; 0,931
nikada	69	31,6	81	32,8	
nekoliko puta godišnje	44	20,2	56	22,7	
jednom mjesечно	52	23,8	56	22,7	
jednom tjedno	33	15,1	32	13,0	
nekoliko puta tjedno	20	9,2	22	8,9	
37. U zadnjih 6 mjeseci, seksualni odnos s muškarcem najčešće imaju u:	n=224		n=248		
hotelu	34	15,2	34	13,7	0,104; 1; 0,747
vlastitoj kući/stanu	137	61,2	156	62,9	0,087; 1; 0,768
kući/stanu partnera	131	58,5	156	62,9	0,789; 1; 0,374
iznajmljenoj sobi	22	9,8	41	16,5	4,469; 1; 0,034
javnom objektu (kavana, klub)	6	2,7	18	7,3	4,209; 1; 0,040
parku ili drugom otvorenom javnom mjestu	16	7,1	26	10,5	1,235; 1; 0,266
automobilu	76	33,9	89	35,9	0,122; 1; 0,727
drugo			10	4,0	
38. Ikada pretrpjeli:	n=223		n=248		
seksualno nasilje	1	0,4	17	6,9	11,426; 1; <0,001
fizičko zlostavljanje	21	9,4	28	11,3	0,264; 1; 0,607
psihičko zlostavljanje	72	32,3	49	19,8	9,010; 1; 0,003
mobing			18	7,3	
ništa od navedenog			167	67,3	
39. Koristili lubrikant pri analnom odnosu s muškarcem u zadnjih 6 mjeseci/pri poslednjem*	n=219		n=235		
da	164	74,9	211	89,8	
ne	55	25,1	24	10,2	
40. Učestalost korištenja lubrikanta pri analnim odnosima s muškarcem			n=248		
svaki put			68	27,4	
često			107	43,1	
ponekad			33	13,3	
rijetko			17	6,9	
nikada			14	5,6	
ne zna			4	1,6	
bez odgovora			5	2,0	
41. Najčešće korišteni lubrikanti u posljednjih 6 mjeseci*	n=164		n=233		
krema/mlijeko za tijelo	40	24,4	45	19,3	
ulje	19	11,6	46	19,7	
tvornički preparat na bazi vode	121	73,8	134	57,5	
drugo	8	4,9	8	3,4	
42. Ikada imali seksualni odnos sa ženom (isključeni bez odgovora)	n=224		n=242		7,685; 1; 0,006
da	153	68,3	134	55,4	
ne	71	31,7	108	44,6	
43. Trenutno u vezi sa ženom (isključeni bez odgovora)	n=153		n=128		0,059; 1; 0,808
da	34	22,2	26	20,3	

ne	119	77,8	102	79,7	
44. Broj žena-seksualnih partnerica u zadnjih 12 mjeseci (isključeni ne zna i bez odgovora)	n=153		n=90		5,072; 5; 0,407
0	53	34,6	23	25,5	
1	37	24,2	29	32,2	
2	32	20,9	14	15,6	
3	11	7,2	8	8,9	
4	8	5,2	5	5,6	
5 i više	12	7,8	11	12,2	
srednja vrijednost	2,37		3,1		
standardna devijacija	1,68		3,59		
mediana	2		2		
mod	1		1		
raspon	1-10		1 - 21		
45. Pri zadnjem seksualnom odnosu sa ženom koristili kondom (isključeni ne sjeća se i bez odgovora)	n=143		n=101		0,130; 1; 0,718
da	79	55,2	59	58,4	
ne	64	44,8	42	41,6	
46. Učestalost korištenja kondoma pri spolnim odnosima sa ženom u zadnjih 6 mjeseci			n=132		
svaki put			28	21,2	
često			17	12,9	
ponekad			10	7,6	
rijetko			13	9,8	
nikada			12	9,1	
ne zna			7	5,3	
bez odgovora			45	34,1	
47. Imao seksualni odnos u grupi (s 2 i više osoba) u posljednjih 6 mjeseci (isključeni bez odgovora)	n=223		n=243		0,104; 1; 0,747
da	36	16,1	43	17,7	
ne	187	83,9	200	82,3	
48. U posljednjih 6 mjeseci imao seksualni odnos pod utjecajem alkohola (isključeni bez odgovora)	n=211		n=242		16,252; 1; <0,001
da	124	58,8	186	76,9	
ne	87	41,2	56	23,1	
49. U posljednjih 6 mjeseci imao seksualni odnos pod utjecajem droga	n=199		n=241		2,606; 1; 0,106
da	48	24,1	76	31,5	
ne	151	75,9	165	68,5	
50. Jeste li ikad koristili droge (isključeni bez odgovora)	n=224		n=239		0,080; 1; 0,777
da	102	45,5	113	47,3	
ne	122	54,5	126	52,7	
51. Jeste li ikad uzimali drogu injekcijski (isključeni bez odgovora)	n=101		n=111		1,771; 1; 0,183
da	15	14,9	9	8,1	
ne	86	85,1	102	91,9	
52. Jeste li razmjenjivali pribor za ubrizgavanje droge s drugima	n=15		n=9		

da	8	53,3	2	22,2	
ne	7	46,7	7	77,8	
53. Jeste li ikad bili na izdržavanju kazne zatvora	n=222		n=247		2,009; 1; 0,147
da	18	8,1	11	4,5	
ne	204	91,9	236	95,5	
54. Koliko ukupno vremena ste izdržavali kaznu zatvora			n=10		
<1 godine			3	30,0	
1-5 godina			5	50,0	
>5 godina			2	20,0	
55. Jeste li ikad imali neku spolno prenosivu infekciju (isključeni bez odgovora)	n=221		n=240		0,029; 1; 0,864
da	21	9,5	25	10,4	
ne	200	90,5	215	89,6	
56. Samoregistrirane SPI – prevalenca	n=221		n=246		
gonoreja	6	2,7	4	1,6	0,242; 1; 0,623
genitalni herpes	2	0,9	8	3,2	2,043; 1; 0,153
humani papiloma virus	6	2,7	4	1,6	0,242; 1; 0,623
sifilis	-		1	0,4	
virusni hepatitis B	1	0,5	4	1,6	
drugo	8	3,6	4	1,6	1,138; 1; 0,286
56_1 Samoregistrirane SPI – indeks strukt.	n=23		n=25		
gonoreja	6		4	16,0	
genitalni herpes	2		8	32,0	
humani papiloma virus	6		4	16,0	
sifilis	-		1	4,0	
virusni hepatitis B	1		4	16,0	
drugo	8		4	16,0	
57. U proteklih 12 mj. imali iscijedak iz penisa praćen peckanjem, svrbežom ili bolovima (isključeni ne sjeća se i bez odgovora)	n=224		n=233		0,106; 1; 0,744
da	10	4,5	8	3,4	
ne	214	95,5	225	96,6	
58. U proteklih 12 mj. imali iscijedak iz anusa praćen peckanjem, svrbežom ili bolovima (isključeni ne sjeća se i bez odgovora)	n=224		n=241		7,189; 1; 0,007
da	1	0,4	12	5,0	
ne	223	99,6	229	95,0	
59. U proteklih 12 mj. imali mjeđuriće u području penisa koji su prešli u ranicu			n=248		
da			2	0,8	
ne			236	95,2	
ne sjeća se			5	2,0	
bez odgovora			5	2,0	
60. U proteklih 12 mjeseci imali mjeđuriće u području anusa koji su kasnije prešli u ranicu			n=248		
da			3	1,2	
ne			237	95,6	
ne sjeća se			4	1,6	
bez odgovora			4	1,6	
61. U slučaju sumnje na SPI, obratili bi se:	n=223		n=243		

doktoru obiteljske medicine	88	39,5	104	42,8
doktoru privatne prakse	96	43,0	98	40,3
potražio bi savjet u ljekarni	15	6,7	9	3,7
koristio lijekove koje imam u kući	2	0,9	9	3,7
drugo	22	9,9	23	9,5

Znanje o HIV/STI i procjena rizika

62. ***HIV infekcija se može značajno smanjiti pravilnom uporabom kondoma	2008.		2010.		χ^2 ; df; P 3,349; 2; 0,187
	n=224	%	n=248	%	
da	220	98,2	247	99,6	
ne	3	1,3	-		
ne znam	1	0,4	1	0,4	
63. ***Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om	n=223		n=248		6,906; 2; 0,032
da	186	83,4	223	89,9	
ne	9	4,0	11	4,4	
ne znam	28	12,6	14	5,6	
64.***HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za ielo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	n=223		n=248		0,443; 2; 0,801
da	21	9,4	28	11,3	
ne	166	74,4	181	73,0	
ne znam	36	16,1	39	15,7	
65.***HIV-om se može zaraziti uporabom već korištene igle	n=223		n=248		3,879; 2; 0,144
da	222	99,6	242	97,6	
ne	-		4	1,6	
ne znam	1	0,4	2	0,8	
66.***Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPB	n=221		n=248		5,954; 2; 0,051
da	156	70,6	199	80,2	
ne	25	11,3	18	7,3	
ne znam	40	18,1	31	12,5	
67.***Moguća je zaraza HIV-om ako partner ejakulira u usta	n=223		n=247		2,763; 2; 0,251
da	148	66,4	179	72,5	
ne	27	12,1	20	8,1	
ne znam	48	21,5	48	19,4	
68.***HIV-om se može zaraziti ubodom komarca	n=248				
da			28	11,3	
ne			136	54,8	
ne znam			84	33,9	
62/68***Znanje o transmisiji HIV-a (broj točnih odgovora)	n=248				
2			4	1,6	
3			14	5,6	
4			30	12,1	
5			44	17,7	
6			75	30,2	
7			81	32,7	
69. Znanje o HIV statusu partnera (sadašnjeg ili posljednjeg)	n=223		n=248		4,882; 3; 0,181

nije se nikad testirao na HIV	62	27,8	54	21,8	
HIV je pozitivan	1	0,4	-		
HIV je negativan	61	27,4	86	34,7	
nisu o tomu nikad razgovarali	99	44,4	108	43,5	
70. Samoprocijenjeni rizik od HIV infekcije	n=224		n=247		4,757; 3; 0,190
rizik ne postoji	37	16,5	53	21,5	
rizik je mali	111	49,6	128	51,8	
rizik je umjeren	54	24,1	52	21,1	
rizik je veliki	22	9,8	14	5,7	
71. Promijenili nešto u svom seks. ponašanju u posljednjih 6 mj. kako bi smanjili rizik zaraze HIV-om i drugih SPI (isključeni ne zna i ne sjeća se)	n=224		n=212		0,564; 1; 0,453
da	102	45,5	88	41,5	
ne	122	54,5	124	58,5	
72. Promjene u seksualnom ponašanju (moguće više odgovora)	n=102		n=88		
smanjio broj seksualnih partnera	33	32,4	52	59,1	12,601; 1; <0,001
imao sp. odnose samo s 1 partnerom	36	35,3	16	18,2	6,125; 1; 0,013
češće koristio kondom	49	48,0	38	43,2	0,275; 1; 0,600

Testiranje na HIV i druge spolno prenosive infekcije

73. Ikada testirani na HIV	2008		2010		χ^2 ; df; P 2,032; 2; 0,362
	n=224	%	n = 246	%	
da, jednom	61	27,2	77	31,3	
da, više puta	39	17,4	49	19,9	
ne	124	55,4	120	48,8	
73_1 Ikada testirani na HIV	n=224		n=246		1,776; 1; 0,183
da	100	44,6	126	51,2	
ne	124	55,4	120	48,8	
74. Testirani na HIV u zadnjih 12 mjeseci	n=100		n=128		5,533; 1; 0,019
da	54	54,0	48	37,5	
ne	46	46,0	80	62,5	
74/75***Testirani na HIV u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa	n=224		n=246		0,950; 1; 0,330
da	51	22,8	46	18,7	
ne	173	77,2	200	81,3	
78. Uzorak krvi uzet uz informirani pristanak	n=224		n=248		
da	148	66,1	168	67,7	
ne	72	32,1	80	32,3	
rapid test	4	1,8			
78_1 Uzorak krvi uzet uz informirani pristanak	n=148/152 za HIV		n=168		
HIV reaktiv	1	0,7	3	1,8	0,162; 1; 0,687
HCV reaktiv	17	11,5	10	6,0	2,416; 1; 0,120
HBV pozitivan			2	1,2	
Sifilis reaktiv	1	0,7	1	0,6	

*** prije pitanja = indikator

ANNEX 2: MSM (dob <=24 god) - uporedni pokazatelji 2008. i 2010.

Tablični prikaz

Uzorak	2008.		2010.	
	n=224	%	n=248	%
<24	92	41,1	103	41,5
Ostali	132	58,9	145	58,5

Demografske karakteristike

1.	Dob	2008.		2010.	
		n=92	%	n=103	%
	<=18	1	1,1	2	2,0
	19	10	10,9	8	7,8
	20	11	12,0	14	13,6
	21	19	20,7	13	12,6
	22	18	19,6	17	16,5
	23	18	19,6	22	21,4
	24	15	16,3	27	26,2
	srednja vrijednost	21,71		22,02 (21,68-22,36)	
	standardna devijacija	1,62		1,75	
	mediana	22		22	
	mod	21		24	
	raspon	18-24		17 - 24	
2.	Mjesto boravka	n=91		n=102	
	grad	90	98,9	92	90,2
	selo	1	1,1	10	9,8
3.	Državljanin	n=90		n=103	
	BiH	85	94,4	100	97,1
	izvan BiH	5	5,6	3	2,9
3 a	Državljanin			n=3	
	Hrvatska			1	33,3
	Srbija			1	33,3
	SAD			1	33,3
4.	U mjestu boravka živi	n=90		n=102	
	<1 god.	6	6,7	3	2,9
	>1 god.	84	93,3	99	97,1
	srednja vrijednost	14,55		16,32 (14,77-17,88)	
	standardna devijacija	7,21		7,81	
	mediana	18		20	
	mod	21		23	
	raspon	2-24		1 - 24	
5.	Stupanj obrazovanja	n=92		n=103	
	osnovna škola	2	2,2	-	
	srednja škola	54	58,7	89	86,4
	viša škola	24	26,1	7	6,8

	visoka škola	12	13,0	7	6,8
6.	Koliko ukupno imate godina škole			n=103	
	9-12			39	37,9
	13-16			59	57,3
	>16			5	4,9
7.	Zaposlen	n=92		n=103	
	da	21	22,8	15	14,6
	ne	13	14,1	43	41,7
	učenik/student	58	63,1	45	43,7
8.	Bračno stanje	n=91		n=103	
	u bračnoj/izvanbračnoj zajednici	1	1,1	-	
	neoženjen	78	85,7	92	89,3
	razveden	2	2,2	-	
	razdvojen	-		1	1,0
	živi s partnerom	10	11,0	10	9,7

Seksualne aktivnosti

10.	Prvi analni odnos s muškarcem u dobi	2008.		2010.	
		n=	%	n=102	%
	<16			15	14,7
	16-18			53	52,0
	>18			34	33,3
	srednja vrijednost			17,57 (17,16-17,98)	
	standardna devijacija			2,07	
	mediana			17	
	mod			17	
	raspon			13 - 23	
11_a	Ispitanik bio insertivni partner u zadnjih 6 mjeseci			n=103	
	da			72	69,9
	ne			23	22,3
	ne zna			2	1,9
	bez odgovora			6	5,8
11_a	Ispitanik bio insertivni partner u proteklih 6 mjeseci s različitim partnerima			n =72	
	1 partner			23	31,9
	2-3 partnera			31	43,1
	4-5			9	12,5
	>5			9	12,5
	srednja vrijednost			3,07 (2,36-3,78)	
	standardna devijacija			3,03	
	mediana			2	
	mod			1	
	raspon			1 - 17	
11_b	Ispitanik bio receptivni partner u zadnjih 6 mjeseci			n =103	
	da			71	68,9
	ne			25	24,3
	ne zna			2	1,9
	bez odgovora			5	4,9
11_b	Ispitanik bio receptivni partner u proteklih 6 mjeseci s			n =71	

	različitih			
12.	1 partner		26	36,6
	2-3 partnera		32	45,1
	4-5		7	9,9
	>5		6	8,5
	srednja vrijednost		2,87 (2,12-3,63)	
	standardna devijacija		3,18	
	mediana		2	
	mod		1	
	raspon		1 - 20	
	Ispitanik imao analne spolne odnose sa stalnim partnerom u proteklih 6 mjeseci (isključeni ne zna i bez odgovora)	n=92	n =94	
	da	73	79,3	88,3
	ne	19	20,7	11,7
12_1	Broj različitih stalnih partnera s kojima je imao analni odnos u zadnjih 6 mjeseci		n=83	
	1 partner		47	56,6
	2-3 partnera		31	37,3
	4-5 partnera		3	3,6
	>5 partnera		2	2,4
	srednja vrijednost		1,72 (1,47-1,98)	
	standardna devijacija		1,16	
	mediana		1	
	mod		1	
	raspon		1 - 7	
13.	Broj analnih spolnih odnosa sa stalnim partnerom u zadnjih mjesec dana		n=83	
	0		6	7,2
	1-5		26	31,3
	6-10		12	14,5
	11-15		10	12,0
	>15		4	4,8
	ne zna		16	19,3
	bez odgovora		9	10,8
	srednja vrijednost		8,27 (5,95-10,59)	
	standardna devijacija		8,34	
	mediana		5,50	
14.	Učestalost korištenja kondoma sa stalnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci		n=82	
	svaki put		17	20,7
	često		19	23,2
	ponekad		17	20,7
	rijetko		15	18,3
	nikada		13	15,9
	ne zna		-	
	bez odgovora		1	1,2
15.	Ispitanik imao analne spolne odnose sa slučajnim partnerom u proteklih 6 mjeseci	n=92	n =96	

	(isključeni ne zna i bez odgovora)			
	da	54	58,7	59
	ne	38	41,3	37
15_1	Broj različitih slučajnih partnera s kojima je imao analni odnos u zadnjih 6 mjeseci			n=59
	1 partner		19	32,2
	2-3 partnera		23	39,0
	4-5 partnera		6	10,2
	>5 partnera		11	18,6
	srednja vrijednost	3,34 (2,60-4,08)		
	standardna devijacija	2,83		
	mediana	2		
	mod	1		
	raspon	1 - 12		
16.	Broj analnih spolnih odnosa sa slučajnim partnerom u zadnjih mjesec dana			n=58
	0		5	8,6
	1-5		27	46,6
	6-10		4	6,9
	11-15		-	
	>15		1	1,7
	ne zna		11	19,0
	bez odgovora		10	17,2
	srednja vrijednost	3,66 (2,04-5,27)		
	standardna devijacija	4,48		
	mediana	2		
	mod	2		
	raspon	1 - 25		
17.	Učestalost korištenja kondoma sa slučajnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci (isključeni ne zna i bez odgovora)	n=128	n=55	
	svaki put	63	49,2	32
	često	30	23,4	14
	ponekad	20	15,6	6
	rijetko	9	7,0	2
	nikada	6	4,7	1
18.	***Korištenje kondoma pri zadnjem analnom odnosu s muškarcem			n=103
	da		67	65,0
	ne		31	30,1
	ne zna		4	3,9
	bez odgovora		1	1,0
19.	Razlog nekorištenja kondoma pri zadnjem analnom odnosu s muškarcem			n=31
	nije mu bio pri ruci u tom trenutku		8	25,8
	preskupi su		-	
	ne sviđa mu se seks s kondomom		2	6,5
	partner nije želio		1	3,2
	u monogamnoj je vezi		6	19,4
	procijenio da s tim partnerom nije potrebno		2	6,5
	ima povjerenja u svog partnera		11	35,5

	bojao se da ne izgubi erekciju			1	3,2
20.	Imao komercijalne partnerne u proteklih 6 mjeseci/ikada pružao seksualnu uslugu (isključeni bez odgovora)	n=92		n=98	
	da	4	4,4	8	8,2
	ne	88	95,6	90	91,8
21.	Komercijalni partneri u zadnjih 6 mjeseci su bili			n=8	
	samo muškarci			7	87,5
	samo žene			-	
	i muškarci i žene			1	12,5
22.	Broj različitih komercijalnih partnera s kojima je imao analni odnos u zadnjih 6 mjeseci			n=8	
	1 partner			1	12,5
	2-3			2	25,0
	4-5			3	37,5
	>5			1	12,5
	ne zna			-	
	bez odgovora			1	12,5
23.	Broj analnih spolnih odnosa s komercijalnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci			n=8	
	1-5			4	50,0
	6-10			1	12,5
	11-15			1	12,5
	ne zna			1	12,5
	bez odgovora			1	12,5
24.	***Korištenje kondoma pri zadnjem analnom odnosu s komercijalnim partnerom			n=8	
	da			5	62,5
	ne			3	37,5
25.	Razlog nekorištenja kondoma pri zadnjem analnom odnosu s komerc. partnerom			n=3	
	nije mu bio pri ruci u tom trenutku			2	66,7
	partner nije želio			1	33,3
26.	Učestalost korištenja kondoma s komerc. partnerom u zadnjih 6 mjeseci			n=8	
	svaki put			3	37,5
	često			3	37,5
	nikada			2	25,0
27.	Plaćao partneru za seksualnu uslugu	n=92		n=101	
	često	-		2	2,0
	povremeno	1	1,1	2	2,0
	rijetko	3	3,3	2	2,0
	nikada	88	95,7	95	94,0
28.	Imali analni odnos s HIV+ osobom u zadnjih 6 mjeseci, bez kondoma	n=92		n=101	
	da	-		1	1,0
	ne	87	94,6	95	94,0
	bez odgovora	5	5,4	5	5,0
29.	Imao oralne spolne odnose s muškarcem u proteklih 6 mjeseci			n =103	
	da			90	87,5

	ne bez odgovora		12 1	11,5 1,0
30.	Broj različitih partnera s kojima je imao oralni odnos u zadnjih 6 mjeseci		n=90	
	1 partner	28	31,1	
	2-3 partnera	30	33,3	
	4-5	10	11,1	
	>5	12	13,3	
	ne zna	6	6,7	
	bez odgovora	4	4,4	
	srednja vrijednost	3,35 (2,57-4,13)		
	standardna devijacija	3,51		
	mediana	2		
	mod	1		
	raspon	1 - 20		
31.	Korištenje kondoma pri zadnjem oralnom odnosu u zadnjih 6 mjeseci		n=90	
	da	12	13,3	
	ne	74	82,2	
	ne sjeća se	3	3,3	
	bez odgovora	1	1,1	
32.	Učestalost korištenja kondoma pri oralnom spolnom odnosu u zadnjih 6 mjeseci		n=90	
	svaki put	7	7,8	
	često	8	8,9	
	ponekad	8	8,9	
	rijetko	9	10,0	
	nikada	52	57,8	
	ne zna	4	4,4	
	bez odgovora	2	2,2	
33.	Osobne podatke (ime, prezime, adresu) zadnjeg seksualnog partnera zna	n=91	n=97	
	da	77	84,6	82
	ne	14	15,4	15
34.	Broj osoba koje poznaju imenom i prezimenom, koje su istog seksualnog ponašanja (isključeni ne zna i bez odgovora)	n=87	n=74	
	1-10	22	25,3	17
	11-20	34	39,1	22
	21-30	11	12,6	9
	31-50	13	14,9	19
	>50	7	8,0	7
	srednja vrijednost	27,05	34,01 (24,61-43,42)	
	standardna devijacija	34,78	40,59	
	mediana	15	20	
	mod	10	50	
	raspon	2-200	1 - 300	
35.	Muškog seksualnog partnera najčešće pronalaze	n=91	n=103	
	u parku	3	3,3	4
	u klubu/disko klubu*	29	31,9	23
				22,3

	u kafiću*		7	6,8
	na ulici	2	2,2	4,9
	na privatnoj zabavi	29	31,9	24,3
	na party*		23	22,3
	u fitnes klubu*		4	3,9
	preko Interneta	54	59,3	51,5
	drugo		8	7,8
36.	U zadnjih 6 mjeseci, na mjesta gdje se inače susreću MSM odlaze (isključeno drugo)	n=90	n=103	
	nikada	22	23,9	24,3
	nekoliko puta godišnje	18	19,6	20,4
	jednom mjesecno	23	25,0	27,2
	jednom tjedno	16	17,4	16,5
	nekoliko puta tjedno	11	12,0	11,7
37.	U zadnjih 6 mjeseci, seksualni odnos s muškarcem naičešće imali u:	n=92	n=103	
	hotelu	19	20,7	15,5
	vlastitoj kući/stanu	59	64,1	58,3
	kući/stanu partnera	56	60,9	68,0
	iznajmljenoj sobi	7	7,6	20,4
	javnom objektu (kavana, klub)	5	5,4	10,7
	parku ili drugom otvorenom javnom mjestu	8	8,7	11,7
	automobilu	31	33,7	35,0
	drugo		2	1,9
38.	Ikada pretrpjeli:	n=91	n=103	
	seksualno nasilje	-	6	5,8
	fizičko zlostavljanje	8	8,8	15,5
	psihičko zlostavljanje	31	34,1	18,4
	mobing		3	2,9
	ništa od navedenog	52	57,1	68,0
38_1	Ikada pretrpjeli (indeks strukture):	n=39	n=33	
	seksualno nasilje	-	6	18,2
	fizičko zlostavljanje	8	20,5	48,5
	psihičko zlostavljanje	31	79,5	57,6
	mobing		3	9,1
39.	Koristili lubrikant pri analnom odnosu s muškarcem u zadnjih 6 meseci/pri poslednjem*	n=91	n=103	
	da	66	72,5	83,5
	ne	25	27,5	12,6
	ne zna		2	1,9
	bez odgovora		2	1,9
40.	Učestalost korištenja lubrikanta pri analnim odnosima s muškarcem		n=103	
	svaki put		24	23,3
	često		48	46,6
	ponekad		12	11,7
	rijetko		10	9,7
	nikada		7	6,8
	ne zna		1	1,0
	bez odgovora		1	1,0

41.	Najčešće korišteni lubrikanti u posljednjih 6 mjeseci*	n=65		n=95
	krema/mljeko za tijelo	18	27,7	22
	ulje	6	9,2	26
	tvornički preparat na bazi vode	50	76,9	47
	drugo	-		
42.	Ikada imali seksualni odnos sa ženom (isključeni bez odgovora)	n=92		n=100
	da	61	66,3	45
	ne	31	33,7	55
43.	Trenutno u vezi sa ženom (isključeni bez odgovora)	n=61		n=41
	da	16	26,2	8
	ne	45	73,8	33
44.	Broj žena - seksualnih partnerica u zadnjih 12 mjeseci (isključeni ne zna i bez odgovora)	n=61		n=31
	0	15	24,6	8
	1	19	31,1	8
	2	14	23,0	8
	3	7	11,5	2
	4	3	4,9	2
	5 i više	3	4,9	3
	srednja vrijednost	2,05		3,13 (1,54-4,72)
	standardna devijacija	1,20		3,68
	mediana	2		2
	mod	1		1
	raspon	1-5		1 -17
45.	Pri zadnjem seksualnom odnosu sa ženom koristili kondom (isključeni ne sieća se i bez odgovora)	n=59		n=34
	da	38	64,4	20
	ne	21	35,6	14
46.	Učestalost korištenja kondoma pri sp. odnosima sa ženom u zadnjih 6 mjeseci			n=44
	svaki put			8
	često			7
	ponekad			4
	rijetko			4
	nikada			1
	ne zna			3
	bez odgovora			17
47.	Imao seksualni odnos u grupi (s 2 i više osoba) u posljednjih 6 mjeseci (isključeni bez odgovora)	n=92		n=98
	da	15	16,3	17
	ne	77	83,7	81
48.	U posljednjih 6 mjeseci imao seksualni odnos pod utjecajem alkohola (isključeni bez odgovora)	n=89		n=103
	da	55	61,8	78
	ne	34	39,2	25
49.	U posljednjih 6 mjeseci imao seksualni odnos pod utjecajem droga (isključeni bez odgovora)	n=81		n=100
	da	18	22,2	29
	ne	63	77,8	71

50.	Jeste li ikad koristili droge (isključeni bez odgovora)	n=92	n=100	
	da	43	46,7	45
	ne	49	53,3	55
51.	Jeste li ikad uzimali drogu injekcijski (isključeni bez odgovora)	n=42	n=45	
	da	4	9,5	1
	ne	38	90,5	44
52.	Jeste li razmjenjivali pribor za ubrizgavanje droge s drugima	n=4	n=1	
	da	2	50,0	1
	ne	2	50,0	-
53.	Jeste li ikad bili na izdržavanju kazne zatvora	n=92	n=102	
	da	2	2,2	2
	ne	90	97,8	100
54.	Koliko ukupno vremena ste izdržavali kaznu zatvora		n=2	
	<1 godine		1	50,0
	1-5 godina		1	50,0
55.	Jeste li ikad imali neku spolno prenosivu infekciju (isključeni bez odgovora)	n=90	n=97	
	da	4	4,4	8
	ne	86	95,6	89
56.	Samoregistrirane SPI - prevalenca	n=90	n=97	
	gonoreja	-		1
	genitalni herpes	-		3
	humani papiloma virus	2	2,2	1
	sifilis	-		-
	virusni hepatitis B	-		2
	drugo	3	3,3	1
56 1	Samoregistrirane SPI – indeks strukt.	n=4	n=8	
	gonoreja	-		1
	genitalni herpes	-		3
	humani papiloma virus	2	50,0	1
	sifilis			-
	virusni hepatitis B			2
	drugo	3	75,0	1
57.	U proteklih 12 mj. imali iscijedak iz penisa praćen peckanjem, svrbežom ili bolovima (isključeni ne sjeća se i bez odgovora)	n=92	n=94	
	da	2	2,2	2
	ne	90	97,8	92
58.	U proteklih 12 mj. imali iscijedak iz anusa praćen peckanjem, svrbežom ili bolovima (isključeni ne sjeća se i bez odgovora)	n=0	n=99	
	da		8	8,1
	ne		91	91,9
59.	U proteklih 12 mj. imali mjehuriće u području penisa koji su prešli u ranicu		n=103	
	da		1	1,0
	ne		95	92,2

	ne sjeća se bez odgovora			3 4	2,9 3,9
60.	U proteklih 12 mjeseci imali mjehuriće u području anusa koji su kasnije prešli u ranicu			n=103	
	da			2	1,9
	ne			97	94,2
	ne sjeća se bez odgovora			1 3	1,0 2,9
61.	U slučaju sumnje na SPI, obratili bi se:	n=92		n=103	
	doktoru obiteljske medicine	38	41,3	43	41,7
	doktoru privatne prakse	39	42,4	41	39,8
	potražio bi savjet u ljekarni	2	2,2	5	4,9
	koristio lijekove koje imam u kući	3	3,3	4	3,9
	drugo	10	10,9	10	9,7

Znanje o HIV/STI i procjena rizika

62.	***HIV infekcija se može značajno smanjiti pravilnom uporabom kondoma	2008.		2010.	
		n=92	%	n=103	%
	da	91	98,9	102	99,0
	ne	1	1,1	-	-
	ne znam	-		1	1,0
63.	***Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om	n=92		n=103	
	da	78	84,8	91	88,3
	ne	3	3,3	5	4,9
	ne znam	11	12,0	7	6,8
64.	***HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	n=91		n=103	
	da	10	11,0	11	10,7
	ne	59	64,8	69	67,0
	ne znam	22	24,2	23	22,3
65.	***HIV-om se može zaraziti uporabom već korištene igle	n=91		n=103	
	da	91	100,0	99	96,1
	ne	-		2	1,9
	ne znam			2	1,9
66.	***Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPB	n=91		n=103	
	da	66	72,5	82	79,6
	ne	9	9,9	8	7,8
	ne znam	16	17,6	13	12,6
67.	***Moguća je zaraza HIV-om ako partner ejakulira u usta	n=91		n=103	
	da	65	71,4	76	73,8
	ne	12	13,2	6	5,8
	ne znam	14	15,4	21	20,4
68.	***HIV-om se može zaraziti ubodom komarca			n=103	
	da			15	14,6
	ne			51	49,5
	ne znam			37	35,9

62/6 8	***Znanje o transmisiji HIV-a (broj točnih odgovora)			n=103
	2		4	3,9
	3		6	5,8
	4		12	11,7
	5		20	19,4
	6		31	30,1
	7		30	29,1
69.	Znanje o HIV statusu partnera (sadašnjeg ili posliednjeg)	n=92		n=103
	nije se nikad testirao na HIV	27	29,3	24
	HIV je pozitivan	1	1,1	-
	HIV je negativan	23	25,0	40
	nisu o tomu nikad razgovarali	41	44,6	39
70.	Samoprocijenjeni rizik od HIV infekcije	n=92		n=102
	rizik ne postoji	18	19,6	20
	rizik je mali	43	46,7	56
	rizik je umjeren	25	27,2	23
	rizik je veliki	6	6,5	3
71.	Promijenili nešto u svom seks. ponašanju u posljednjih 6 mj. kako bi smanjili rizik zaraze HIV-om i drugih SPI (isključeni ne zna i ne sjeća se)	n=92		n=88
	da	46	50,0	43
	ne	46	50,0	45
72.	Promjene u seksualnom ponašanju (moguće više odgovora)	n=46		n=43
	smanjio broj seksualnih partnera	13	28,3	28
	imao sp. odnose samo s 1 partnerom	16	34,8	7
	češće koristio kondom	23	50,0	19

Testiranje na HIV i druge spolno prenosive infekcije

73.	Ikada testirani na HIV	2008		2010	
		n=92	%	n = 102	%
	da, jednom	17	18,5	26	25,5
	da, više puta	14	15,2	15	14,7
	ne	61	66,3	61	59,8
73 1	Ikada testirani na HIV	n=92		n=102	
	da	31	33,7	41	40,2
	ne	61	66,3	61	59,8
74.	Testirani na HIV u proteklih 12 mjeseci	n=		n=41	
	da			17	41,5
	ne			24	58,5
74/7 5	***Testirani na HIV u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa	n=92		n=102	
	da	18	19,6	17	16,7
	ne	74	80,4	85	83,3
78.	Uzorak krvi uzet uz informirani pristanak	n=92		n=103	
	da	69	75,0	80	77,7
	ne	23	25,0	23	22,3
78 1	Uzorak krvi uzet uz informirani pristanak	n=69		n=80	

	HIV reaktivan	-		-	
	HCV reaktivan	5	7,2	-	
	HBV pozitivan	-		2	2,5
	Sifilis reaktivan	-		1	1,3

*** prije pitanja = indikator

ANNEX 3: MSM – uporedni podaci za BiH, FBiH, RS, 2010.

Tablični prikaz

Sociodemografski podaci

1.Dob	BiH		FBiH		RS	
	n=248	%	n=133	%	n=115	%
<18	1	0,4	-		1	0,9
18-27	159	64,1	69	51,9	90	78,3
28-37	73	29,4	49	36,8	24	20,9
38-47	13	5,2	13	9,8	-	
>48	2	0,8	2	1,5	-	
srednja vrijednost (stand. dev.)	26,7 (5,91)		28,4 (6,77)		24,8 (3,95)	
median	25		27		24	
mod	24		24		24	
raspon	17 - 58		19 - 58		17 - 37	
2. Mjesto boravka	n=246		n=131		n=115	
grad	232	94,3	120	91,6	112	97,4
selo	14	5,7	11	8,4	3	2,6
3. Državljanin	n=246		n=131		n=115	
BiH	243	98,8	129	98,5	114	99,1
izvan BiH	3	1,2	2	1,5	1	0,9
4. U mjestu boravka živi	n=247		n=132		n=115	
manje od 1 god.	4	1,6	2	1,5	2	1,7
više od 1 god.	243	98,4	130	98,5	113	98,3
srednja vrijednost (stand. dev.)	20,8 (10,07)		22,1 (11,22)		19,4 (8,38)	
median	23		23,5		21	
mod	25		25		25	
raspon	1 - 52		1- 52		2 - 37	
5. Stupanj obrazovanja	n=248		n=133		n=115	
osnovna škola	1	0,4	1	0,8	-	
srednja škola	179	72,2	91	68,4	88	76,5
viša škola	29	11,7	17	12,8	12	10,4
visoka škola	39	15,7	24	18,0	15	13,0
6. Koliko ukupno imate godina škole	n=244		n=130		n=114	
8	1	0,4	1	0,8	-	
9-12	107	43,9	64	49,2	43	37,7
13-16	123	50,4	56	43,1	67	58,8
>16	13	5,3	9	6,9	4	3,5
srednja vrijednost (stand. dev.)	13,7 (1,97)		13,6 (2,15)		13,9 (1,78)	
median	14		12,5		14	
mod	12		12		12	
raspon	8 - 22		8 - 22		11 - 18	
7. Zaposlen	n=248		n=133		n=115	
da	89	35,9	62	46,6	27	23,5
ne	97	39,1	44	33,1	53	46,1
student/učenik	62	25,0	27	20,3	35	30,4
8. Bračno stanje	n=246		n=131		n=115	
u bračnoj/izvanbračnoj zajednici	9	3,7	8	6,1	1	0,9
neoženjen	199	80,9	97	74,0	102	88,7
razveden	5	2,0	5	3,8	-	
razdvojen	6	2,4	2	1,5	4	3,5
živi s partnerom	27	11,0	19	14,5	8	7,0

Seksualno ponašanje

Prvi analni odnos s muškarcem u dobi	BiH		FBiH		RS	
	n=245	%	n=131	%	n=114	%
<16	26	10,6	13	9,9	13	11,4
16-18	90	36,7	38	29,0	52	45,6
>18	129	52,7	80	61,1	49	43,0
srednja vrijednost (stand. dev.)	19,3 (3,66)		20 (3,9)		18,6 (3,21)	
median	19		19		18	
mod	18		19		17	
raspon	11 - 31		13 - 31		11 - 28	
Ispitanik bio insertivni partner u zadnjih 6 mjeseci	n =248		n=133		n=115	
da	184	74,2	92	69,2	92	80,0
ne	46	18,5	33	24,8	13	11,3
ne zna	5	2,0	3	2,3	2	1,7
bez odgovora	13	5,2	5	3,8	8	7,0
Ispitanik bio insertivni partner u proteklih 6 mjeseci s različitim	n =184		n=92		n=92	
1 partner	64	34,8	43	46,8	21	22,8
2-3 partnera	64	34,8	29	31,5	35	38,0
4-5 partnera	31	16,8	13	14,1	18	19,6
>5 partnera	25	13,6	7	7,6	18	19,6
srednja vrijednost (stand. dev.)	3,2 (3,06)		2,6 (2,57)		3,8 (3,39)	
median	2		2		3	
mod	1		1		1	
raspon	1 - 20		1-15		1 - 20	
Ispitanik bio receptivni partner u zadnjih 6 mjeseci	n =248		n=133		n=115	
da	157	63,3	81	60,9	76	66,1
ne	70	28,2	42	31,6	28	24,3
ne zna	8	3,2	5	3,8	3	2,6
bez odgovora	13	5,2	5	3,8	8	7,0
Ispitanik bio receptivni partner u proteklih 6 mjeseci s različitim	n =157		n=81		n=76	
1 partner	65	41,4	35	43,2	30	39,5
2-3 partnera	61	38,9	28	34,6	33	43,4
4-5 partnera	15	9,6	8	9,9	7	9,2
>5 partnera	16	10,2	10	12,3	6	7,9
srednja vrijednost (stand. dev.)	2,8 (2,96)		3,1 (3,54)		2,5 (2,16)	
median	2		2		2	
mod	1		1		1	
raspon	1 - 20		1 - 20		1 - 11	
Ispitanik imao analne spolne odnose sa stalnim partnerom u proteklih 6 mjeseci	n =219		n=115		n=104	
da	185	84,5	97	84,3	88	84,6
ne	34	15,5	18	15,7	16	15,4
Broj različitih stalnih partnera s kojima je imao analni odnos u zadnjih 6 mjeseci	n=185		n=97		n=88	
1 partner	107	57,8	65	67,0	42	47,7
2-3 partnera	61	33,0	23	23,7	38	43,2
4-5 partnera	9	4,9	6	6,2	3	3,4
>5 partnera	8	4,3	3	3,1	5	5,7
srednja vrijednost (stand. dev.)	1,8 (1,4)		1,7 (1,44)		1,9 (1,35)	
median	1		1		2	
mod	1		1		2	
raspon	1 - 8		1 - 8		1 - 7	

Broj analnih spolnih odnosa sa stalnim partnerom u zadnjih mjesec dana	n=181		n=93		n=88	
0	11	6,1	9	9,7	2	2,3
1-5	60	33,1	33	35,5	27	30,7
6-10	28	15,5	20	21,5	8	9,1
11-15	15	8,3	9	9,7	6	6,8
>15	12	6,6	8	8,6	4	4,5
ne zna	39	21,5	8	8,6	31	35,2
bez odgovora	16	8,8	6	6,5	10	11,4
srednja vrijednost (stand. dev.)	8,0 (8,2)		7,8 (6,62)		8,4 (10,19)	
median	5		6		5	
mod	1		1		3	
raspon	1 - 50		1 - 30		1 - 50	
Učestalost korištenja kondoma sa stalnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci	n=178		n=90		n=88	
svaki put	41	23,0	25	27,8	16	18,2
često	36	20,2	19	21,1	17	19,3
ponekad	34	19,1	11	12,2	23	26,1
rijetko	32	18,0	10	11,1	22	25,0
nikada	30	16,9	21	23,3	9	10,2
ne zna	2	1,1	2	2,2	-	
bez odgovora	3	1,7	2	2,2	1	1,1
Ispitanik imao analne spolne odnose sa slučajnim partnerom u proteklih 6 mjeseci	n =214		n=111		n=103	
da	135	63,1	60	54,0	75	72,8
ne	79	36,9	51	46,0	28	27,2
Broj različitih slučajnih partnera s kojima je imao analni odnos u zadnjih 6 mjeseci	n=135		n=60		n=75	
1 partner	36	26,7	19	31,7	17	22,7
2-3 partnera	53	39,3	19	31,7	34	45,3
4-5 partnera	22	16,3	10	16,6	12	16,0
>5 partnera	24	17,8	12	20,0	12	16,0
srednja vrijednost (stand. dev.)	3,6 (3,06)		3,8 (3,65)		3,4 (2,5)	
median	3		5		3	
mod	1		1		1	
raspon	1 - 20		1 - 20		1 - 12	
Broj analnih spolnih odnosa sa slučajnim partnerom u zadnjih mjesec dana	n=128		n=53		n=75	
0	8	6,3	6	11,3	2	2,7
1-5	78	60,9	43	81,1	35	46,7
6-10	8	6,3	1	1,9	7	9,3
11-15	-		-		-	
>15	1	0,8	-		1	1,3
ne zna	21	16,4	2	3,8	19	25,3
bez odgovora	12	9,4	1	1,9	11	14,7
srednja vrijednost (stand. dev.)	2,9 (3,1)		2,4 (1,75)		3,5 (4,1)	
median	2		2		2	
mod	1		1		1	
raspon	1 - 25		1 - 10		1 - 25	
Učestalost korištenja kondoma sa slučajnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci	n=124		n=53		n=71	
svaki put	68	54,8	34	64,2	34	47,9
često	32	25,8	13	24,5	19	26,8
ponekad	14	11,3	3	5,7	11	15,5

rijetko	6	4,8	2	3,8	4	5,6
nikada	4	3,2	1	1,9	3	4,2
Korištenje kondoma pri zadnjem anal. odnosu s muškarcem	n=248		n=133		n=115	
da	158	63,7	75	56,4	83	72,2
ne	74	29,8	47	35,3	27	23,5
ne zna	12	4,8	7	5,3	5	4,3
bez odgovora	4	1,6	4	3,0	-	
Razlog nekorištenja kondoma pri zadnjem analnom odnosu s muškarcem	n=74		n=47		n=27	
nije mu bio pri ruci u tom trenutku	15	20,3	5	10,6	10	37,0
preskupi su	1	1,4	1	2,1	-	
ne sviđa mu se seks s kondomom	9	12,2	5	10,6	4	14,8
partner nije želio	3	4,1	2	4,3	1	3,7
u monogamnoj je vezi	12	16,2	7	14,9	5	18,5
procijenio da s tim partnerom nije potrebno	8	10,8	7	14,9	1	3,7
ima povjerenja u svog partnera	21	28,4	16	34,0	5	18,5
bojao se da ne izgubi erekciju	4	5,4	3	6,4	1	3,7
drugo	1	1,4	1	2,1	-	
Imao komercijalne partnere u proteklih 6 mjeseci	n=238		n=128		n=110	
da	14	5,9	3	2,3	11	10,0
ne	224	94,1	125	94,7	99	90,0
Komercijalni partneri u zadnjih 6 mjeseci su	n=14		n=3		n=11	
samo muškarci	9	64,3	3	100,0	6	54,5
samo žene	-		-		-	
i muškarci i žene	5	35,7	-		5	45,3
Broj različitih komerc. partnera zadnjih 6 mjeseci	n=14		n=3		n=11	
1 partner	3	21,4	1	33,3	2	18,2
2-3	3	21,4	1	33,3	2	18,2
4-5	3	21,4	1	33,3	2	18,2
>5	1	7,1	-		1	9,1
ne zna	3	21,4	-		3	27,3
bez odgovora	1	7,1	-		1	9,1
srednja vrijednost (stand. dev.)	3,5 (2,68)		3,0 (2,0)		3,71 (3,04)	
median	3		3		3	
mod	1		1		1	
raspon	1-10		1 - 5		1 - 10	
Broj analnih spolnih odnosa s komercijalnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci	n=14		n=3		n=11	
1-5	4	28,6	1	33,3	3	27,3
6-10	2	14,3	-		2	18,2
11-15	1	7,1	1	33,3	-	
ne zna	4	28,6	1	33,3	3	27,3
bez odgovora	3	21,4	-		3	27,3
Korišten kondom pri zadnjem anal. odnosu s komercijalnim partnerom	n=14		n=3		n=11	
da	8	57,1	2	66,7	6	54,5
ne	5	35,7	1	33,3	4	36,4
ne zna	1	7,1	-		1	9,1
Razlog nekorištenja kondoma pri zadnjem analnom odnosu s komercijalnim partnerom	n=5		n=1		n=4	
nije mu bio pri ruci u tom trenutku	3	60,0	-		3	75,0
ne sviđa mu se seks s kondomom	1	20,0	-		1	25,0
partner nije želio	1	20,0	1	100,0	-	

Učestalost korištenja kondoma s komercijalnim partnerom u zadnjih 6 mjeseci	n=14		n=3		n=11	
svaki put	4	28,6	2	66,7	2	18,2
često	4	28,6	-		4	36,4
ponekad	2	14,3	-		2	18,2
rijetko	2	14,3	-		2	18,2
nikada	2	14,3	1	33,3	1	9,1
Plaćao partneru za seksualnu uslugu	n=244		n=129		n=115	
često	3	1,2	-		3	2,6
povremeno	6	2,5	4	3,1	2	1,7
rijetko	10	4,1	4	3,1	6	5,2
nikada	225	92,2	121	93,8	104	90,4
Imali analni odnos s HIV+ osobom u zadnjih 6 mjeseci, bez kondoma	n=245		n=130		n=115	
da	1	0,4	-		1	0,9
ne	233	95,1	130	100,0	103	89,6
bez odgovora	11	4,5	-		11	9,6
Imali oralni sp. odnos s muškarcem u proteklih 6 mjeseci	n =247		n=132		n=115	
da	221	89,5	122	92,4	99	86,1
ne	22	8,9	8	6,1	14	12,1
bez odgovora	4	1,6	2	1,5	2	1,7
Broj različitih partnera s kojima je imao oralni odnos u zadnjih 6 mjeseci	n=221		n=122		n=99	
1 partner	68	30,8	43	35,2	25	25,3
2-3 partnera	68	30,8	40	32,8	28	28,3
4-5	26	11,8	10	8,2	16	16,2
>5	30	13,6	16	13,1	14	14,1
ne zna	19	8,6	6	4,9	13	13,1
bez odgovora	10	4,5	7	5,7	3	3,0
srednja vrijednost (stand. dev.)	3,4 (3,54)		3,3 (3,99)		3,4 (2,89)	
median	2		2		3	
mod	1		1		1	
raspon	1 - 20		1 - 20		1 - 16	
Korištenje kondoma pri zadnjem oralnom odnosu u zadnjih 6 mjeseci	n=221		n=122		n=99	
da	19	8,6	9	7,4	10	10,1
ne	189	85,5	102	83,6	87	87,9
ne sjeća se	9	4,1	8	6,6	1	1,0
bez odgovora	4	1,8	3	2,5	1	1,0
Učestalost korištenja kondoma pri oralnom spolnom odnosu u zadnjih 6 mjeseci	n=221		n=122		n=99	
svaki put	14	6,3	9	7,4	5	5,1
često	14	6,3	4	3,3	10	10,1
ponekad	20	9,0	14	11,5	6	6,1
rijetko	26	11,8	15	12,3	11	11,1
nikada	132	59,7	69	56,6	63	63,6
ne zna	8	3,6	6	4,9	2	2,0
bez odgovora	7	3,2	5	4,1	2	2,0
Osobne podatke (ime, prezime, adresu) zadnjeg seksualnog partnera zna	n=216		n=112		n=104	
da	174	80,6	91	81,2	83	79,8
ne	42	19,4	21	18,8	21	20,2
Broj osoba koje poznaju imenom i prezimenom, koje su istog seksualnog ponašanja	n=159		n=83		n=76	
1-10	36	22,5	12	14,4	24	31,6
11-20	40	25,0	16	19,3	24	31,6

21-30	24	15,0	13	15,7	11	14,5
31-50	34	21,2	21	25,3	13	17,1
>50	25	15,6	21	25,3	4	5,3
srednja vrijednost (stand. dev.)	42,7 (64,08)		61,2 (83,2)		22,6 /17,23)	
median	25		37		15	
mod	50		50		10	
raspon	1 - 600		3 - 600		1 - 70	
Muškog seksualnog partnera najčešće pronađaze	n=247		n=132		n=115	
u parku	11	4,5	4	3,0	7	6,1
u klubu	38	15,4	6	4,5	32	27,8
u kafiću	23	9,3	4	3,0	19	16,5
na ulici	9	3,6	3	2,3	6	5,2
na privatnoj zabavi	57	23,1	21	15,9	36	31,3
na party	34	13,8	10	7,6	24	20,9
u fitness klubu	7	2,8	-		7	6,1
preko Interneta	139	56,3	83	62,9	56	48,7
drugo	24	9,7	17	12,9	7	6,1
U zadnjih 6 mjeseci, na mesta gdje se inače susreću MSM, odlaze	n=247		n=132		n=115	
nikada	81	32,8	46	34,8	35	30,4
nekoliko puta godišnje	56	22,7	36	27,3	20	17,4
jednom mjesечно	56	22,7	24	18,2	32	27,8
jednom tjedno	32	13,0	13	9,8	19	16,5
nekoliko puta tjedno	22	8,9	13	9,8	9	7,8
U zadnjih 6 mjeseci, seksualni odnos s muškarcem najčešće imali u:	n=248		n=133		n=115	
hotelu	34	13,7	15	11,3	19	16,5
vlastitoj kući/stanu	156	62,9	79	59,4	77	67,0
kući/stanu partnera	156	62,9	82	61,7	74	64,3
iznajmljenoj sobi	41	16,5	19	14,3	22	19,1
javnom objektu (kavana, klub)	18	7,3	7	5,3	11	9,6
parku ili drugom otvorenom javnom mjestu	26	10,5	18	13,5	8	7,0
automobilu	89	35,9	46	34,6	43	37,4
drugo	10	4,0	3	2,3	7	6,1
Ikada pretrpjeli:	n=248		n=133		n=115	
seksualno nasilje	17	6,9	7	5,3	10	8,7
fizičko zlostavljanje	28	11,3	18	13,5	10	8,7
psihičko zlostavljanje	49	19,8	28	21,1	21	18,3
mobing	18	7,3	10	7,5	8	7,0
ništa od navedenog	167	67,3	91	68,4	76	66,1
Ikada pretrpjeli (indeks strukture):	n=81		n=42		n=39	
seksualno nasilje	17	21,0	7	16,7	10	25,6
fizičko zlostavljanje	28	34,6	18	42,9	10	25,6
psihičko zlostavljanje	49	60,5	28	66,7	21	53,8
mobing	18	22,2	10	23,8	8	20,5
Koristili lubrikant pri analnom odnosu s muškarcem u zadnjih 6 mjeseci	n=235		n=126		n=109	
da	211	89,8	114	90,5	97	89,0
ne	24	10,2	12	9,5	12	11,0
Učestalost korištenja lubrikanta pri analnim odnosima s muškarcem	n=248		n=133		n=115	
svaki put	68	27,4	42	31,6	26	22,6
često	107	43,1	51	38,3	56	48,7
ponekad	33	13,3	15	11,3	18	15,7
rijetko	17	6,9	12	9,0	5	4,3
nikada	14	5,6	7	5,3	7	6,1
ne zna	4	1,6	4	3,0	-	

bez odgovora	5	2,0	2	1,5	3	2,6
Najčešće korišteni lubrikanti u posljednjih 6 mjeseci	n=233		n=125		n=108	
krema/mlijeko za tijelo	45	19,3	21	16,8	24	22,2
ulje	46	19,7	8	6,4	38	35,2
tvornički preparat na bazi vode	134	57,5	91	72,8	43	39,8
drugo	8	3,4	5	4,0	3	2,8
Ikada imali seksualni odnos sa ženom	n=242		n=129		n=113	
da	134	55,4	65	50,4	69	61,1
ne	108	44,6	64	49,6	44	38,9
Trenutno u vezi sa ženom	n=128		n=64		n=64	
da	26	20,3	13	20,3	13	20,3
ne	102	79,7	51	79,7	51	79,7
Broj žena-seksualnih partnerica u zadnjih 12 mjeseci	n=90		n=45		n=45	
0	23	25,5	19	42,2	4	8,9
1	29	32,2	12	26,7	17	37,8
2	14	15,6	7	15,5	7	15,5
3	8	8,9	4	8,9	4	8,9
4	5	5,6	1	2,2	4	5,8
5 i više	11	12,2	2	4,4	9	20,0
srednja vrijednost (stand. dev.)	3,1 (3,59)		2,6 (3,37)		3,3 (3,75)	
median	2		2		2	
mod	1		1		1	
raspon	1 - 21		1 - 17		1 - 21	
Pri zadnjem seks. odnosu sa ženom koristili kondom	n=101		n=45		n=56	
da	59	58,4	24	53,3	35	62,5
ne	42	41,6	21	46,7	21	37,5
Učestalost korištenja kondoma pri sp. odnosima sa ženom u zadnjih 6 mjeseci	n=132		n=63		n=69	
svaki put	28	21,2	9	14,3	19	27,5
često	17	12,9	4	6,3	13	18,8
ponekad	10	7,6	4	6,3	6	8,7
rijetko	13	9,8	5	7,9	8	11,6
nikada	12	9,1	8	12,7	4	5,8
ne zna	7	5,3	3	4,8	4	5,8
bez odgovora	45	34,1	30	47,6	15	21,7
Imao seksualni odnos u grupi (s 2 i više osoba) u posljednjih 6 mjeseci	n=243		n=132		n=111	
da	43	17,7	21	15,9	22	19,8
ne	200	82,3	111	84,1	89	80,2
U posljednjih 6 mjeseci imao seks odnos pod utjecajem alkohola	n=242		n=128		n=114	
da	186	76,9	88	68,7	98	86,0
ne	56	23,1	40	31,3	16	14,0
U posljednjih 6 mjeseci imao seksualni odnos pod utjecajem droga	n=241		n=130		n=111	
da	76	31,5	26	20,0	50	45,0
ne	165	68,5	104	80,0	61	55,0
Jeste li ikad koristili droge	n=239		n=128		n=111	
da	113	47,3	47	36,7	66	59,5
ne	126	52,7	81	63,3	45	40,5
Jeste li ikad uzimali drogu injekcijski	n=111		n=45		n=66	
da	9	8,1	2	4,4	7	10,6
ne	102	91,9	43	91,6	59	89,4
Jeste li razmjenjivali pribor za ubrizgavanje droge s drugima	n=9		n=2		n=7	

da	9	8,1	2	4,4	7	10,6
ne	102	91,9	43	91,6	59	89,4
Jeste li ikad bili na izdržavanju kazne zatvora	n=247		n=133		n=114	
da	11	4,5	2	1,5	9	7,9
ne	236	95,5	131	98,5	105	92,1
Vrijeme izdržavanja kazne zatvora	n=10		n=1		n=9	
<1 godine	3	30,0			3	33,3
1-5 godina	5	50,0	1	100,0	4	44,5
>5 godina	2	20,0			2	22,2
Ikad imali neku spolno prenosivu infekciju (isključeni bez odgovora)	n=240		n=130		n=110	
da	25	10,4	18	13,8	7	6,4
ne	215	89,6	112	86,2	103	93,6
Samoregistrirane SPI – prevalenca	n=246		n=131		n=115	
gonoreja	4	1,6	4	3,0	-	
genitalni herpes	8	3,2	5	3,8	3	2,6
humani papiloma virus	4	1,6	3	2,3	1	0,9
sifilis	1	0,4	1	0,8	-	
virusni hepatitis B	4	1,6	4	3,0	-	
drugo (chlamydia)	4	1,6	1	0,8	3	2,6
Samoregistrirane SPI – indeks strukture	n=25		n=18		n=7	
gonoreja	4	16,0	4	3,0	-	
genitalni herpes	8	32,0	5	3,8	3	2,6
humani papiloma virus	4	16,0	3	2,3	1	0,9
sifilis	1	4,0	1	0,8	-	
virusni hepatitis B	4	16,0	4	3,0	-	
drugo (chlamydia)	4	16,0	1	0,8	3	2,6
U proteklih 12 mj. imali iscijedak iz penisa praćen peckanjem, svrbežom ili bolovima	n=233		n=127		n=106	
da	8	3,4	6	4,7	2	1,9
ne	225	96,6	121	95,3	104	98,1
U proteklih 12 mj. imali iscijedak iz anusa praćen peckanjem, svrbežom ili bolovima	n=241		n=131		n=110	
da	12	5,0	8	6,1	4	3,6
ne	229	95,0	123	93,9	106	96,4
U proteklih 12 mj. imali mjeđuriće u području penisa koji su prešli u ranicu	n=248		n=133		n=115	
da	2	0,8	2	1,5	-	
ne	236	95,2	128	96,2	108	93,9
ne sjeća se	5	2,0	2	1,5	3	2,6
bez odgovora	5	2,0	1	0,8	4	3,5
U proteklih 12 mjeseci imali mjeđuriće u području anusa koji su kasnije prešli u ranicu	n=248		n=133		n=115	
da	3	1,2	3	2,3	-	
ne	237	95,6	128	96,2	109	94,8
ne sjeća se	4	1,6	2	1,5	2	1,7
bez odgovora	4	1,6			4	3,5
U slučaju sumnje na SPI, obratili bi se:	n=243		n=128		n=115	
doktoru obiteljske medicine	104	42,8	50	39,1	54	47,0
doktoru privatne prakse	98	40,3	50	39,1	48	41,7
potražio savjet u ljekarni	9	3,7	5	3,9	4	3,5
koristio lijekove koje imam u kući	9	3,7	3	2,3	6	5,2
drugo	23	9,5	20	15,6	3	2,6

Znanje o HIV/STI i procjena rizika

	BiH		FBiH		RS	
	n=248	%	n=133	%	n=115	%
62. HIV infekcija se može značajno smanjiti pravilnom uporabom kondoma						
da	247	99,6	133	100,0	114	99,1
ne			-		-	
ne zna	1	0,4	-		1	0,9
63. Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om	n=248		n=133		n=115	
da	223	89,9	119	89,5	104	90,4
ne	11	4,4	3	2,3	8	7,0
ne zna	14	5,6	11	8,3	3	2,6
64. HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	n=248		n=133		n=115	
da	28	11,3	13	9,8	15	13,0
ne	181	73,0	106	79,7	75	65,2
ne zna	39	15,7	14	10,5	25	21,7
65. HIV-om se može zaraziti uporabom već korištene igle	n=248		n=133		n=115	
da	242	97,6	130	97,7	112	97,4
ne	4	1,6	2	1,5	2	1,7
ne zna	2	0,8	1	0,8	1	0,9
66. Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPI	n=248		n=133		n=115	
da	199	80,2	116	87,2	83	72,2
ne	18	7,3	2	1,5	16	13,9
ne zna	31	12,5	15	11,3	16	13,9
67. Moguća zaraza HIV-om, ako partner ejakulira u usta	n=247		n=132		n=115	
da	179	72,5	107	81,1	72	62,6
ne	20	8,1	3	2,3	17	14,8
ne zna	48	19,4	22	16,7	26	22,6
68. HIV-om se može zaraziti ubodom komarca	n=248		n=133		n=115	
da	28	11,3	17	12,8	11	9,6
ne	136	54,8	77	57,9	59	51,3
ne zna	84	33,9	39	29,3	45	39,1
62/68. Znanje o transmisiji HIV-a (broj točnih odgovora)	n=248		n=133		n=115	
2	4	1,6	-		4	3,5
3	14	5,6	5	3,8	9	7,8
4	29	11,7	10	7,5	19	16,5
5	45	18,1	22	16,5	23	20,0
6	75	30,2	47	35,3	28	24,3
7	81	32,7	49	36,8	32	27,8
69. Znanje o HIV statusu partnera (sadašnjeg ili posljednjeg)	n=248		n=133		n=115	
nije se nikad testirao na HIV	54	21,8	24	18,0	30	26,1
HIV je pozitivan	-		-		-	
HIV je negativan	86	34,7	51	38,3	35	30,4
nisu o tomu nikad razgovarali	108	43,5	58	43,6	50	43,5
70. Samoprocijenjeni rizik od HIV infekcije	n=247		n=132		n=115	
rizik ne postoji	53	21,5	34	25,8	19	16,5
rizik je malen	128	51,8	63	47,7	65	56,5
rizik je umjeren	52	21,1	26	19,7	26	22,6
rizik je veliki	14	5,7	9	6,8	5	4,3
71. Promijenili nešto u svom seks. ponašanju u zadnjih 6 mjeseci, kako bi smanjili rizik zaraze HIV-om i drugih SPI	n=212		n=111		n=101	
da	88	41,5	40	36,0	48	47,5
ne	124	58,5	71	64,0	53	52,5
72. Promjene u seksualnom ponašanju	n=88		n=40		n=48	
smanjio broj seksualnih partnera	52	59,1	15	37,5	37	77,1
imao sp. odnose samo s 1 partnerom	16	18,2	9	22,5	7	14,6
češće koristio kondom	38	43,2	22	55,5	16	33,3

drugo	1	1,1	1	2,5	-	
-------	---	-----	---	-----	---	--

Testiranje na HIV i druge SPI

73. Ikada testirani na HIV	BiH		FBiH		RS	
	n=246	%	n=131	%	n=115	%
da, jednom	77	31,3	48	36,6	29	25,2
da, više puta	49	19,9	42	32,1	7	6,1
ne	120	48,8	41	31,3	79	68,7
74. Testirani na HIV u zadnjih 12 mjeseci	n=128		n=91		n=36	
da	48	37,5	39	42,9	9	25,0
ne	80	62,5	52	57,1	27	75,0
75. Testirani u posljednjih 12 mjeseci koji znaju rezultat testa (indeks strukture)	n=47		n=38		n=9	
da	46	97,9	38	100,0	8	88,9
ne	1	2,1	-		1	11,1
74/75. Testirani na HIV u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa	n=246		n=131		n=115	
da	46	18,7	38	29,0	8	6,9
ne	200	81,3	93	71,0	107	93,1
76. Žele se sada testirati na HIV, HCV, HBV i sifilis	n=248		n=133		n=115	
da	168	67,7	53	39,8	115	100,0
ne	80	32,3	80	60,2	-	
77. Uzorak krvi uzet/uz informirani pristanak	n=248		n=133		n=115	
da	168	67,7	53	39,8	115	100,0
ne	80	32,3	80	60,2	-	
78_1 rezultat testiranja	n=168		n=53		n=115	
HIV	3	1,8	3	5,7	-	
HCV	10	6,0	3	5,7	7	6,1
HBV	2	1,2	1	1,9	1	0,9
Sifilis	1	0,6	1	1,9	-	

ANNEX 4: SW – statistička analiza, uporedni podaci, 2008. i 2010.

Tablični prikaz

Demografske karakteristike

Istraživanje je provedeno na uzorku od 154 ispitanice, prosječne dobi 28 godina (raspon 18-51), mlađe u odnosu na istraživanje 2008. godine ($P<0,05$).

Najviše ispitanica je dobnoj skupini 18-27 godina.

U odnosu na mjesto stanovanja, 90% ispitanica navodi da su iz urbane sredine, 94% su državljanke BiH.

U odnosu na stupanj obrazovanja, najveći udio (74%) čine ispitanice sa srednjom stručnom spremom.

Najveći broj ispitanica je neuposleno (83%), statistički značajno više ($p=0,022$) nego u istraživanju 2008. godine (69,8%).

S obzirom na bračni status, najveći udio čine neudane/razvedene, a u odnosu na istraživanje 2008. godine nešto veći postotak ih je u braku (bez statističke značajnosti).

Seksualne aktivnosti

Prosječna dob prvog seksualnog odnosa je 16,28 godina, 29,9% ispitanica je imalo prvi seksualni odnos u dobi ispod 16 godina (statistički značajno više ispitanica nego 2008. godine)

Prosječna dob prvog komercijalnog seksualnog odnosa je 21,27 godina, 9,1% navodi prvi komercijalni seksualni odnos prije 16. godine, što je statistički značajno više nego 2008. godine ($p<0,05$)

Prosječna dužina staža pružanja komercijalnih seksualnih usluga je 6,7 godina (statistički značajno više u odnosu na prethodno istraživanje ($P<0,001$)).

Najviše ispitanica navodi da pružaju seksualne usluge u zamjenu za novac (92,9%), veći je i postotak onih koje pružaju usluge u zamjenu za drogu, piće u odnosu na istraživanje 2008. godine. Statistički značajno više ispitanica ($P<0,009$) navodi da usluge pružaju u zamjenu za hranu.

Po tjednu, prosječno ispitanice imaju 4,7 različitih klijenata, što je nešto manje nego u istraživanju iz 2008. godine.

Korištenje kondoma pri zadnjem seksualnom odnosu s klijentom:

- pri **zadnjem oralnom seksualnom odnosu s klijentom**, od 146 ispitanica, 52,7% ih je koristilo kondom (statistički značajno više nego u istraživanju iz 2008. godine, $p<0,008$).
- pri **zadnjem vaginalnom seksualnom odnosu** s klijentom, od 149 ispitanica, 87,9% je koristilo kondom (statistički značajno više nego u istraživanju 2008. godine, $p<0,010$);
- pri **zadnjem analnom seksualnom odnosu s klijentom**, od 73 ispitanice koje navode takav odnos, 80,8% ih je koristilo kondom, što je statistički značajno više nego u prethodnom istraživanju, $p<0,006$).

Najveći udio ispitanica, 35,9%, navodi da je koristilo kondom svaki put pri seksualnom odnosu s klijentom u zadnjih mjesec dana.

Na pitanje o razlogu korištenju kondoma, 59,6% ispitanica navodi da same zahtijevaju upotrebu kondoma, što je statistički značajno više nego u prethodnom istraživanju ($p<0,005$), a kao razlog korištenja kondoma najviše ispitanica (49%) navodi „da ne dobije AIDS“, što je manje nego u prethodnom istraživanju (bez statistički značajne razlike).

Kao razlog korištenja kondoma, 43,7% ispitanica navodi „da ne dobije infekciju“, manje nego u istraživanju provedenom 2008. godine (84,1%) uz statističku značajnost, $p<0,001$.

73% ispitanica navodi da su imale seksualni odnos pod uticajem droge (statistički značajno više nego u prethodnom istraživanju, $p<0,001$, pod uticajem alkohola 88,7%, što je više nego u istraživanju provedenom 2008. godine).

Znanje o HIV/STI i procjena rizika

Na pitanja o poznavanju načina prijenosa HIV-a, 1,9% ispitanica nije dalo nijedan točan odgovor, dok je na sva pitanja točne odgovore dalo 23,4% ispitanica.

Kod samoprocjene rizika, 42,2% ih smatra da je rizik mali, što je statistički značajno više u odnosu na prethodno istraživanje. Smanjen je postotak onih koje smatraju da rizik ne postoji (7,1%), odnosno da je rizik veliki (11,7%).

Testiranje:

13,6% ispitanica je testirano na HIV u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa (gotovo bez promjene u odnosu na 2008. godinu – 13,7%).

Testiranje na HIV i druge SPI

Rezultati testiranja su:

HCV reaktiv – 6,7%; 2008. (4,3%)

HBV pozitivan – 0,7%; 2008. (1,4%)

Sifilis reaktiv – 4,0%; 2008. (2,9%)

Istraživanje SW – tablični prikaz (uporedni podaci 2008. i 2010.)

Demografske karakteristike

1. Dob	2008.		2010.		χ^2 ; df; P
	n=146	%	n=154	%	
18-27	66	45,2	82	53,2	
28-37	65	44,5	52	33,8	
38-47	10	6,8	19	12,3	
=>48	5	3,4	1	0,6	
srednja vrijednost (stand. dev.)	28,9		28,35 (27,3- 29,4)		
stand. dev.	6,08		6,6		
mediana	28		27		
mod	28		24		
raspon	19 - 51		18 - 51		
2. Mjesto boravka	n=144		n=153		0,000; 1; 0,986
grad	129	88,4	138	90,2	
selo	15	10,3	15	9,8	
3. Državljanka	n=144		n=154		0,157; 1; 0,691
BiH	138	95,9	145	94,2	
izvan BiH	6	4,1	9	5,8	
4. U mjestu boravka živi	n=145		n=154		0,591; 1; 0,442
<1 god.	6	4,1	3	1,9	
>1 god.	139	95,9	151	98,1	
5. Stupanj obrazovanja	n=146		n=154		6,011; 3; 0,111
osnovna škola (završena i nezavršena)	25	17,1	16	10,4	
srednja škola	96	65,8	115	74,7	
viša škola	12	8,2	6	3,9	
visoka škola	13	8,9	17	11,0	
6. Koliko ukupno imate godina škole			n=154		
8			15	9,8	
9-12			107	69,9	
13-16			30	19,6	
>16			1	0,7	
7. Zaposlena	n=146		n=154		7,588; 2; 0,022
da	21	14,4	14	9,1	
ne	102	69,8	128	83,1	
učenik/student	23	15,7	12	7,8	
8. Bračno stanje	n=145		n=153		2,801; 3; 0,423
u bračnoj/izvanbračnoj zajednici	13	9,0	19	12,4	
neudana	90	62,6	100	65,4	
razvedena/udovica	36	24,8	27	17,6	
razdvojena	6	4,2	7	4,6	

Seksualne aktivnosti

9. Jeste li imali plaćeni (novac, droga i dr.) seksualni	2008.	2010.	χ^2 ; df; P
--	-------	-------	------------------

(penetrantni) odnos u proteklih	n=146	%	n=154	%	39,739; 1; <0,001
mjesec dana	121	82,9	73	47,4	
12 mjeseci	25	17,1	81	52,6	
10. Dob prvog seksualnog odnosa	n=146		n=154		15,594; 2; <0,001
<16	24	16,4	46	29,9	
16-18	79	54,1	88	57,1	
>18	43	29,4	20	13,0	
srednja vrijednost	17		16,38 (16,08-16,68)		
standardna devijacija	2,068		1,87		
mediana	17		16		
mod	16		16		
raspon	13 - 24		12 - 21		
11. Dob prvog seksualnog odnosa u zamjenu za novac ili nešto drugo	n=145		n=154		12,442; 4; 0,014
<=16	7	4,8	14	9,1	
17-21	56	38,6	83	53,9	
22-26	52	35,8	39	25,3	
27-31	19	13,1	10	6,5	
=>32	11	7,5	8	5,2	
srednja vrijednost	23		21,27 (20,57-21,97)		
standardna devijacija	5,634		4,39		
mediana	22		20		
mod	19		20		
raspon	15- 45		14 - 35		
12. Koliko dugo se bavite pružanjem seksualnih usluga za novac ili dr.	n=146		n=154		22,027; 3; <0,001
<=2 godine	40	27,4	21	13,6	
3-5 godina	69	47,2	60	39,0	
6-8 godina	23	15,7	30	19,5	
>8 godina	14	9,5	43	27,9	
srednja vrijednost	4		6,7 (6,01 – 7,45)		
standardna devijacija	3,076		4,53		
mediana	4		5		
mod	3		4		
raspon	0,1-16		1 - 22		
13. Jeste li se bavili pružanjem seksualnih usluga prije dolaska u ovo mjesto			n=154		
da			20	13,0	
ne			42	27,3	
stalno živim u ovom mjestu			84	54,5	
bez odgovora			8	5,2	
14. Izdržavate li nekoga		n=154			
da			52	33,8	
ne			95	61,7	
bez odgovora			7	4,5	
15. Koliko osoba izdržavate		n=51			
1 osobu			15	29,4	
2 osobe			17	33,3	
3 osobe			11	21,7	
4 i više osoba			8	15,7	

16. U proteklih 12 mjeseci pružali seksualne usluge u zamjenu za (mogućnost više odgovora)	n=144	n=154		
novac	138	95,8	143	92,9
drogu	22	15,3	32	20,8
piće	14	9,7	28	18,2
hranu	8	5,5	24	15,6
odjeću i dr.	42	29,2	59	38,3
17. Broj različitih seksualnih partnera u proteklih 7 dana/broj klijenata po tjednu prosječno**	n=144	n=118		7,963; 2; 0,019
<5	71	49,3	62	52,5
5-10	52	36,1	51	43,2
>10	21	14,6	5	4,2
srednja vrijednost	5,7	4,7 (4,14 – 5,28)		
standardna devijacija	4,48	3,12		
mediana	5	4		
mod	3	1		
raspon	1-30	1- 14		
18. Korisnici seksualnih usluga ispitanica su	n=145	n=153		
samo muškarci	134	92,4	128	83,7
i muškarci i žene	13	9,0	24	15,7
parovi, skupine	7	4,8	7	4,6
19. Dob korisnika seksualnih usluga su.	n=146	n=154		21,716; 4; <0,001
<18 godina	1	0,7	-	
18-29	16	11,0	24	15,6
30-39	37	25,3	56	36,4
>40	3	2,1	16	10,4
različite dobi	89	61,0	58	37,7
19_1. Dob korisnika seksualnih usluga su.	n=146	n=154		20,310; 3; <0,001
<29	17	11,6	24	15,6
30-39	37	25,3	56	36,4
>40	3	2,1	16	10,4
različite dobi	89	61,0	58	37,7
20. Korisnici plaćenih seks. usluga SW prema mjestu njihova boravka su**	n=145	n=154		ne može se uspoređivati
stanovnici grada gdje živate	126	86,9	113	73,4
stranci na radu u ovom gradu	63	43,4	21	13,6
osobe na proputovanju	55	37,9	13	8,4
drugo			7	4,5
21. Vrste seksualnih usluga pružane klijentima u zadnjih mjesec dana		n=154		
oralni		135	87,7	
vaginalni		140	90,9	
analni		67	43,5	
nije pružala seks. usluge u zadnjih mjesec dana		8	5,2	
22.***Koristila kondom pri zadnjem oralnom seks. odnosu s klijentom	n=130	n=146		6,990; 1; 0,008
da	47	36,2	77	52,7
ne	83	63,8	69	47,3
23. ***Koristila kondom pri zadnjem vaginalnom seks. odnosu s klijentom	n=144	n=149		6,584; 1; 0,010
da	109	75,7	131	87,9

ne	35	24,3	18	12,1	
24. ***Koristila kondom pri zadnjem analnom seks. odnosu s klijentom	n=67		n=73		7,464; 1; 0,006
da	39	58,2	59	80,8	
ne	28	41,8	14	19,2	
25. Učestalost korištenja kondoma pri seks. odnosu s klijentom u zadnjih mjesec dana			n=153		
svaki put			55	35,9	
često			51	33,3	
ponekad			24	15,7	
rijetko			14	9,2	
nikada			2	1,3	
ne znam			3	2,0	
bez odgovora			4	2,6	
26. Kondom koristi pri seksualnom odnosu s klijentom jer:	n=146		n=151		
zahtijeva klijent	42	28,8	59	39,1	3,069; 1; 0,079
sama zahtijeva	110	75,3	90	59,6	7,661; 1; 0,005
tako rade i njene prijateljice	13	8,9	14	9,3	0,008; 1; 0,927
zahtijeva zaštitnik/svodnik	24	16,4	4	2,6	15,371; 1; <0,001
26_1 Kondom koristi pri seksualnom odnosu s klijentom u cilju	n=145		n=151		
da ne ostane trudna	90	62,1	72	47,7	5,612; 1; 0,018
da ne dobije AIDS	79	54,5	75	49,7	0,507; 1; 0,476
da se zaštiti od infekcije	122	84,1	66	43,7	50,443, 1; <0,001
27. Imate li trenutno kondom kod sebe			n=151		
da			83	55,0	
ne			68	45,0	
28. Kako najčešće nabavljate kondom			n=151		
kupuje sama			90	59,6	
kupuje zaštitnik/svodnik			8	5,3	
kupuje klijent			24	15,9	
dobija besplatno od NVO			24	15,9	
drugo			5	3,3	
29. Glavni razlog zbog kojeg ne koristi kondom			n=3		
klijent ne želi			3	100,0	
30. Na koji način najčešće pronalazite/kontaktirate klijente	n=145		n=153		ne može se uspoređivati
sama traži	78	53,8	34	22,2	
slučajnim kontaktom			29	19,0	
preko dogov. kanala (kontakt osobe)	69	47,3	67	43,8	
pronalazi ih zaštitnik/svodnik	39	26,9	8	5,2	
preko Interneta			13	8,5	
drugo	4	2,8	2	1,3	
31. Najčešće susreće/pronalazi klijente**	n=146		n=62		
u parku	14	9,6	3	4,8	0,752; 1; 0,382
u klubu, kasinu	30	20,5	28	45,2	11,915; 1; <0,001
u kafiću	77	52,7	31	50,0	0,044; 1; 0,834
na ulici	46	31,5	15	24,2	0,798; 1; 0,372
na privatnoj zabavi	40	27,4	22	35,5	1,001; 1; 0,317
na sportskom terenu*			4	6,5	

hotel*	59	40,4		
izvan mjesta stanovanja, putovanja*	41	28,1		
iznajmljeni stan/soba*	59	40,4		
32. Seksualne usluge klijentima pruža	n=146		n=154	
u hotelu	89	61,0	64	41,6 10,525; 1; 0,001
u vlastitoj kući/stanu	36	24,7	29	18,8 1,175; 1; 0,278
u klijentovoj kući/stanu	95	65,1	48	31,2 33,181; 1; <0,001
u iznajmljenoj sobi	82	56,2	81	52,6 0,254; 1; 0,614
u javnom objektu (kavana, diskoteka)	11	7,5	7	4,5 0,716; 1; 0,397
u parku ili drugom otvorenom javnom mjestu	5	3,4	8	5,2 0,220; 1; 0,639
u automobilu	61	41,8	48	31,2 3,204; 1; 0,073
33_a Prosječna materijalna dobit za oralni seksualni odnos			n=102	
<50 KM			90	88,2
60-100 KM			12	11,8
srednja vrijednost			41,67 (38,15 -45,18)	
standardna devijacija			17,90	
mediana			40	
mod			50	
raspon			15 - 100	
33_b Prosječna materijalna dobit za vaginalni seksualni odnos			n=106	
<50 KM			27	25,5
60-100 KM			58	54,7
110-150 KM			17	16,0
160-200 KM			4	3,8
srednja vrijednost			94,6 2(87,70 – 101,54)	
standardna devijacija			35,94	
mediana			100	
mod			100	
raspon			40 - 200	
33_c Prosječna materijalna dobit za analni seksualni odnos			n=68	
<50 KM			12	17,6
60-100 KM			32	47,1
110-150 KM			17	25,0
160-200 KM			6	8,8
>200			1	1,5
srednja vrijednost			111,47(99,14 – 123,80)	
standardna devijacija			50,94	
mediana			100	
mod			100	
raspon			30 - 300	
34. Jeste li ikad pretrpjeli	n=145		n=153	
seksualno nasilje	18	12,4	30	19,6 2,344; 1; 0,126
trgovinu ženama	10	6,9	7	4,6 0,377; 1; 0,539
fizičko zlostavljanje	50	34,5	60	39,2 0,527; 1; 0,468
psihičko zlostavljanje	62	42,8	63	41,2 0,025; 1; 0,873
ekonomsko nasilje			16	10,5
ne, ništa od navedenog	62	42,8	53	34,6 1,742; 1; 0,187
34_1 Jeste li ikad pretrpjeli (indeks strukture)	n=83		n=100	

seksualno nasilje	18	21,9	30	30,0	1,219; 1; 0,269
trgovinu ženama	10	12,0	7	7,0	0,838; 1; 0,360
fizičko zlostavljanje	50	60,2	60	60,0	0,014; 1; 0,906
psihičko zlostavljanje	62	74,7	63	63,0	2,352; 1; 0,125
ekonomsko nasilje			16	16,0	
35. Jeste li u stalnoj-regularnoj vezi	n=146		n=144		6,825; 1; 0,009
da	63	43,2	40	27,8	
ne	83	56,8	104	72,2	
36. Učestalost korištenja kondoma pri seksualnom odnosu sa stalnim partnerom			n=40		
svaki put			4	10,0	
često			4	10,0	
ponekad			5	12,5	
rijetko			10	25,0	
nikada			17	42,5	
36_1 Pri seksualnom odnosu sa stalnim partnerom koristi kondom (prethodno istraživanje)	n=63				
da	14	22,2			
povremeno	21	33,3			
ne	26	41,2			
bez odgovora	2	3,1			
37. Jeste li imali seks. odnos s osobom za koju znate da je HIV pozitivna			n=154		
ne			143	92,9	
bez odgovora			11	7,1	
38. Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem alkohola (isključeni bez odgovora)	n=137		n=151		2,796; 1; 0,094
da	130	94,9	134	88,7	
ne	7	5,1	17	11,3	
39. Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem droge (isključeni bez odgovora)	n=103		n=149		4,126; 1; 0,042
da	37	35,6	74	53,3	
ne	66	64,4	75	46,7	
40. Jeste li ikad koristili droge (isključeni bez odgovora)	n=134		n=150		10,417; 1; 0,001
da	45	33,6	80	53,3	
ne	89	66,4	70	46,7	
41. Jeste li ikad uzimali drogu injekcijski (isključeni bez odgovora)	n=45		n=79		0,005; 1; 0,946
da	13	28,8	21	26,6	
ne	32	71,2	58	73,4	
42. Jeste li razmjenjivali pribor za ubrizgavanje droge s drugima	n=13		n=21		0,073; 1; 0,787
da	7	53,8	9	42,9	
ne	6	46,2	12	57,1	
43. Je li među vašim klijentima bilo onih koji uzimaju drogu injekcijski	n=145		n=15		ne može se uspoređivati
da	23	15,9	9	60,0	
ne	34	23,4	3	20,0	
bez odgovora	88	60,7	3	20,0	
44. Jeste li ikad bili na izdržavanju kazne zatvora			n=153		
da			8	5,2	

ne			142	92,8	
bez odgovora			3	2,0	
45. Ukupno vrijeme izdržavanja kazne zatvora			n=8		
<1 godine			2	25,0	
1 godina			5	62,5	
4 godine			1	12,5	
46. Jeste li ikad imali neku spolno prenosivu infekciju (isključeni bez odgovora)	n=135		n=147		1,330; 1; 0,249
da	27	20,0	39	26,5	
ne	108	80,0	108	73,5	
47. Samoregistrirane SPI (prevalenca)	n=135		n=147		
gonoreja	4	2,9	13	8,8	3,320; 1; 0,068
genitalni herpes	5	3,7	22	15,0	9,050; 1; 0,002
humani papiloma virus	9	6,6	5	3,4	0,491; 1; 0,483
sifilis	3	2,2	2	1,4	0,009; 1; 0,923
virusni hepatitis B	6	4,4	3	2,0	0,653; 1; 0,419
drugo	3	2,2	6	4,1	0,301; 1; 0,583
47_1 Samoregistrirane SPI (indeks strukture)	n=27		n=39		
gonoreja	4	14,8	13	33,3	1,975; 1; 0,160
genitalni herpes	5	18,5	22	56,4	7,974; 1; 0,005
humani papiloma virus	9	33,3	5	12,8	2,883; 1; 0,089
sifilis	3	11,1	2	5,1	0,185; 1; 0,667
virusni hepatitis B	6	22,2	3	7,7	1,759; 1; 0,185
drugo	3	11,1	6	15,4	0,018; 1; 0,894
48. Kome biste se obratili u slučaju da sumnjate da imate neku SPI			n=47		
doktoru obiteljske medicine			26	55,3	
doktoru privatne prakse			15	31,9	
potražila bi savjet u ljekarni			3	6,4	
koristila lijekove koje imam u kući			2	4,3	
drugo			1	2,1	

Znanje o HIV/STI i procjena rizika

49. ***HIV infekcija se može značajno smanjiti pravilnom uporabom kondoma	2008.		2010.		χ^2 ; df; P
	n=146	%	n=154	%	
da	135	92,5	148	96,1	
ne	2	1,4	3	1,9	
ne znam	9	6,2	3	1,9	
50. ***Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om	n=146		n=154		8,509; 2; 0,014
da	103	70,5	130	84,4	
ne	12	8,2	8	5,2	
ne znam	31	21,2	16	10,4	
51. ***HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	n=144		n=154		0,147; 2; 0,929
da	16	11,0	19	12,3	
ne	81	56,3	87	56,5	
ne znam	47	32,7	48	31,2	
52. ***HIV-om se može zaraziti uporabom već korištene igle			n=154		
da			149	96,8	

ne			1	0,6	
ne znam			4	2,6	
53. ***HIV-om zaražena trudnica može infekciju prenijeti na svoje dijete	n=146		n=154		4,180; 2; 0,124
da	106	72,6	125	81,2	
ne	8	5,5	9	5,8	
ne znam	32	21,9	20	13,0	
54. ***Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPB			n=154		
da			84	54,5	
ne			23	14,9	
ne znam			47	30,5	
55. ***HIV-om se može zaraziti ubodom komarca			n=154		
da			17	11,0	
ne			74	48,1	
ne znam			63	40,9	
49/55***Znanje o transmisiji HIV-a (broj točnih odgovora)			n=154		
0			3	1,9	
2			5	3,2	
3			11	7,1	
4			29	18,8	
5			35	22,7	
6			35	22,7	
7			36	23,4	
56. Samoprocijenjeni rizik od HIV infekcije	n=146		n=154		7,082; 3; 0,069
rizik ne postoji	12	8,2	11	7,1	
rizik je mali	42	28,8	65	42,2	
rizik je umjeren	64	43,8	60	39,0	
rizik je veliki	28	19,2	18	11,7	

Testiranje na HIV i druge spolno prenosive infekcije

57. Ikada testirani na HIV	2008		2010		χ^2 ; df; P
	n=146	%	n=154	%	
da, jednom	28	19,2	44	28,6	
da, više puta	14	9,6	32	20,8	
ne	104	71,2	78	50,6	
57_1 Ikada testirani na HIV	n=146		n=154		12,458; 1; <0,001
da	42	28,8	76	49,4	
ne	104	71,2	78	50,6	
58/59***Testirane na HIV u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa	n=146		n=154		0,023; 1; 0,879
da	20	13,7	21	13,6	
ne	126	86,3	133	86,4	
62. Uzorak krvi uzet uz informirani pristanak	n=146		n=154		0,957; 1; 0,328
da	138	94,5	150	97,4	
ne	8	5,5	4	2,6	
62_1 Rezultati testiranja	n=138		n=150		
HCV reaktivan	6	4,3	10	6,7	0,361; 1; 0,548
HBV pozitivan	2	1,4	1	0,7	0,006; 1; 0,937
Sifilis reaktivan	4	2,9	6	4,0	0,035; 1; 0,851

Sifilis slabo rektivan	6	4,3		
------------------------	---	-----	--	--

ANNEX 5: SW (dob <=24 god) – uporedni pokazatelji 2008 i 2010.

Tablični prikaz

Istraživanje SW populacije u 2010. god. obuhvatilo je 154 ispitanice u ukupnom uzorku (BiH), sa udjelom mladih (u dobi 18-24 godine) od 31,8% (u istraživanju 2008. godine sudjelovalo je 146 ispitanica, sa udjelom mladih od 27,4%).

Mlade SW:

1. Upotreba kondoma

U subuzorku mladih, 50% ispitanica je koristilo kondom pri **zadnjem oralnom seksualnom** odnosu (u istraživanju 2008. godine 42,1%).

Pri **zadnjem vaginalnom seksualnom** odnosu , 89,4% ispitanica je koristilo kondom, a 2008. godine njih 77,5% .

Pri **zadnjem analnom seksualnom odnosu**, kondom je koristilo 84% ispitanica , a 2008. godine kondom je koristilo 60,86% ispitanica .

U subuzorku mladih, 34,7% ispitanica je koristilo kondom svaki put pri seksualnom odnosu sa klijentom u zadnjih mjesec dana.

Od 15 ispitanica koje izjavljuju da imaju stalnog partnera, samo 3/15 navode da koriste kondom svaki put pri seksualnom odnosu.

2. Rizično ponašanje

81,6% ispitanica je imalo seksualni odnos pod utjecajem alkohola (u istraživanju 2008. godine 97,2%).

Seksualni odnos pod utjecajem droga imalo je 27 ispitanica (55,1%), 28 (58,3%) ih ima iskustvo s drogom, njih pet (17,9%) je koristilo drogu injekciono.

U 2008. godini 12 ispitanica (41,4%) je imalo seksualni odnos pod utjecajem droga, njih 15 (40,5%) je imalo iskustvo s drogom, a jedna je koristila drogu injekciono.

3. Znanje

Ukupno 24,5% ispitanica daje točan odgovor na sva pitanja o transmisiji HIV-a, dok njih 16,4% je dalo od 0 do 3 točna odgovora.

Kod samoprocjene rizika od HIV infekcije, 44,9% procjenjuje da je rizik mali (2008. godine 32,5%), da je rizik veliki, smatra 14,3% ispitanica (2008. godine 20% ih je procjenjivalo rizik od HIV-a velikim).

Testiranje

Svega 8,2% ispitanica su u proteklih 12 mjeseci testirane na HIV i znaju rezultat testa, što je niže u odnosu na 2008. godinu (15,0).

Lab rezultati:

HCV (4,2%), 2008: -

HBV (2,1%) -

Sifilis (2,1%) -

ISTRAŽIVANJE HIV PREVALENCE I SEKS PONAŠANJA MEĐU SW – SUBPOPULACIJA

(dob <=24 god.)

Uzorak	2008.		2010.	
	n=146	%	n=154	%
<24	40	27,4	49	31,8
Ostali	106	72,6	105	68,2

Demografske karakteristike

1.	Dob	2008.		2010.	
		n=40		n=49	
	18	-		1	2,0
	19	5	12,5	3	6,1
	20	5	12,5	9	18,4
	21	5	12,5	8	16,3
	22	4	10,0	7	14,3
	23	9	22,5	6	12,2
	24	12	30,0	15	30,6
	srednja vrijednost (stand. dev.)	22,08		21,94 (21,43 – 22,45)	
	stand. dev.	1,80		1,78	
	mediana	23		22	
	mod	24		24	
	raspon	19-24		18 - 24	
2.	Mjesto boravka	n=40		n=49	
	grad	36	90,0	45	91,8
	selo	4	10,0	4	8,2
3.	Državljanica	n=40		n=49	
	BiH	39	97,5	44	89,8
	izvan BiH	1	2,5	5	10,2
4.	U mjestu boravka živi	n=39		n=49	

	<1 god.	2	5,1	1	2,0
	>1 god.	37	94,9	48	98,0
5.	Obrazovanje	n=40		n=49	
	nezavršena osnovna škola/osnovna škola	5	12,55	2	4,1
	srednja škola	25	62,5	41	83,7
	viša škola	4	10,0	3	6,1
	visoka škola	6	15,0	3	6,1
6.	Koliko ukupno imate godina škole			n=48	
	8			2	4,2
	9-12			37	77,1
	13-16			9	18,8
7.	Zaposlena	n=40		n=49	
	da	6	15,0	3	6,1
	ne	22	55,0	38	77,5
	učenik/student	12	30,0	8	16,3
8.	Bračno stanje	n=40		n=48	
	u bračnoj/izvanbračnoj zajednici	4	10,0	1	2,1
	neudana	33	82,5	41	85,4
	razvedena	3	7,5	4	8,3

Seksualne aktivnosti

9.	Zadnji plaćeni seksualni odnos	2008.		2010.	
		n=40	%	n=49	%
	mjesec dana	29	72,5	23	46,9
	12 mjeseci	11	27,5	26	53,1
10.	Dob prvog seksualnog odnosa	n=40		n=49	
	<16	8	20,0	20	40,8
	16-18	26	65,0	27	55,1
	>18	6	15,0	2	4,1
	srednja vrijednost	16,88		15,84 (15,44-16,24)	
	standardna devijacija	1,72		1,39	
	mediana	17		16	
	mod	17		16	
	raspon	14-22		13 - 19	
11.	Dob prvog seksualnog odnosa u zamjenu za novac ili nešto drugo	n=40		n=49	
	<16	1	2,5	2	4,1
	16-18	14	35,0	27	55,1
	>18	25	62,5	20	40,8
	srednja vrijednost	18,90		18,35 (17,82-18,87)	
	standardna devijacija	1,85		1,82	
	mediana	19		18	
	mod	19		18	
	raspon	15-22		15 - 24	
12.	Koliko dugo se bavite pružanjem seksualnih usluga za novac ili dr.	n=40		n=49	
	<1 godine	13	32,5	-	
	1-2 godine	12	30,0	17	34,7

	3-5 godina	14	35,0	24	49,0
	6-8 godina	1	2,5	6	12,2
	<8 godina			2	4,1
	srednja vrijednost	2,07		3,82 (3,18-4,45)	
	standardna devijacija	0,88		2,20	
	mediana	2		3	
	mod	3		2	
	raspon	1-4		1 - 11	
13.	Jeste li se bavili pružanjem seks. usluga prije dolaska u ovo mjesto			n=49	
	da			6	12,2
	ne			15	30,6
	stalno živim u ovom mjestu			28	57,1
14.	Izdržavate li nekoga			n=49	
	da			7	14,3
	ne			39	79,6
	bez odgovora			3	6,1
15.	Koliko osoba izdržavate			n=7	
	1 osobu			1	14,3
	2 osobe			3	42,9
	3 osobe			2	28,6
	4 i više osoba			1	14,3
16.	U proteklih 12 mjeseci pružali seksualne usluge u zamjenu za (mogućnost više odgovora)	n=39		n=49	
	novac	34	87,2	43	87,8
	drogu	8	20,5	15	30,6
	piće	2	5,1	10	20,4
	hranu	1	2,6	2	4,1
	odjeću i dr.	11	28,2	18	36,7
17.	Broj različitih seksualnih partnera prosječno po tjednu**	n=40		n=40	
	<5	26	65,0	19	47,5
	5-10	10	25,0	18	45,0
	>10	4	10	3	7,5
	srednja vrijednost		4,25	5,05 (4,01-6,09)	
	standardna devijacija		3,21	3,27	
	mediana	3		5	
	mod	3		1	
	raspon	1-15		1 - 14	
18.	Korisnici seksualnih usluga ispitanica su (mogućnost više odgovora)	n=40		n=49	
	samo muškarci	39	97,5	38	77,6
	i muškarci i žene	1	2,5	9	18,4
	parovi, skupine	1	2,5	4	8,2
19.	Dobna struktura korisnika seksualnih usluga ispitanica su	n=40		n=49	
	<18 godina	1	2,5	-	
	18-29	12	30,0	16	32,7
	30-39	7	17,5	15	30,6
	>40	-		2	4,1

	različite dobi	20	50,0	16	32,7
20.	Korisnici seksualnih usluga prema mjestu boravka	n=39		n=49	
	stanovnici grada, gdje živite	33	84,6	36	73,5
	stranci na radu u ovom gradu	13	33,3	7	14,3
	osobe na proputovanju	11	28,2	3	6,1
	drugo			3	6,1
21.	Vrste seksualnih usluga pružane klijentima u zadnjih mjesec dana			n=49	
	oralni			47	95,9
	vaginalni			47	95,9
	analni			23	46,9
	nije pružala seks. usluge u zadnjih mjesec dana			1	2,0
22.	***Koristila kondom pri zadnjem oralnom seks. odnosu s klijentom	n=38		n=48	
	da	16	42,1	24	50,0
	ne	22	57,9	24	50,0
23.	***Koristila kondom pri zadnjem vaginalnom seks. odnosu s klijentom	n=40		n=49	
	da	31	77,5	42	89,4
	ne	9	22,5	5	10,6
24.	***Koristila kondom pri zadnjem analnom seks. odnosu s klijentom	n=23		n=25	
	da	14	60,86	21	84,0
	ne	9	39,13	4	16,0
25.	Učestalost korištenja kondoma pri seksualnom odnosu s klijentom u zadnjih mjesec dana			n=49	
	svaki put			17	34,7
	često			14	28,6
	ponekad			10	20,4
	rijetko			6	12,2
	nikada			1	2,0
	ne znam			1	2,0
	bez odgovora				
26.	Kondom koristi pri seksualnom odnosu s klijentom jer:	n=40		n=48	
	zahtijeva klijent	11	27,5	19	39,6
	sama zahtijeva	32	80,0	29	60,4
	tako rade i njene prijateljice	3	7,5	2	4,2
	zahtijeva zaštitnik/svodnik	4	10,0	2	4,2
26_1	Kondom koristi pri seksualnom odnosu s klijentom u cilju	n=40		n=48	
	da ne ostane trudna	28	70,0	27	56,3
	da ne dobije AIDS	22	55,0	31	64,6
	da se zaštiti od infekcije	31	77,5	26	54,2
	drugo			1	2,1
27.	Imate li trenutno kondom kod sebe			n=48	
	da			27	56,3
	ne			21	43,8
28.	Kako najčešće nabavljate kondom			n=48	
	kupuje sama			23	47,9
	kupuje zaštitnik/svodnik			4	8,3

	kupuje klijent		7	14,6
	dobija besplatno od NVO		11	22,9
	drugo		3	6,3
29.	Glavni razlog zbog kojeg ne koristite kondom		n=1	
	klijent ne želi		1	100,0
30.	Na koji način najčešće pronalazite/kontaktirate klijente	n=40	n=49	
	sama traži	24	60,0	17
	slučajnim kontaktom			11
	preko dogov. kanala (kontakt osobe)	17	42,5	10
	pronalazi ih zaštitnik/svodnik	7	17,5	4
	preko interneta		2,5	6
	drugo	1		1
31.	Najčešće susreće/pronalazi klijente	n=40	n=28	
	u parku	1	2,5	2
	u klubu, kasinu	13	32,5	13
	u kafiću	17	42,5	14
	na ulici	9	22,5	9
	na privatnoj zabavi	14	35,0	10
	na sportskom terenu*			2
	hotel*			
	izvan mesta stanovanja, putovanja*	6	15,0	
	iznajmljeni stan/soba*	13	32,5	
	drugo			2
32.	Seksualne usluge klijentima pruža	n=40	n=49	
	u hotelu	30	75,0	15
	u vlastitoj kući/stanu	7	17,5	12
	u klijentovoj kući/stanu	26	65,0	22
	u iznajmljenoj sobi	17	42,5	25
	u javnom objektu (kavana,diskoteka)	2	5,0	3
	u parku ili drugom otvorenom javnom mjestu	-		3
	u automobilu	16	40,0	20
33_a	Prosječna materijalna dobit za oralni seksualni odnos		n=30	
	<50 KM		27	90,0
	60-100 KM		3	10,0
	srednja vrijednost			38,67 (30,66-46,68)
	standardna devijacija			36,04
	mediana			80
	mod			50
	raspon			50-150
33_b	Prosječna materijalna dobit za vaginalni seksualni odnos		n=31	
	<50 KM		12	38,7
	60-100 KM		14	45,5
	110-150 KM		5	16,1
	srednja vrijednost			84,52 (71,3-97,74)
	standardna devijacija			36,04
	mediana			80
	mod			50
	raspon			50-150
33_c	Prosječna materijalna dobit za analni seksualni odnos		n=22	

	<50 KM			6	27,3
	60-100 KM			11	50,0
	110-150 KM			2	9,1
	160-200 KM			3	13,6
	srednja vrijednost			96,82 (73,5-120,14)	
	standardna devijacija			52,59	
	mediana			90	
	mod			100	
	raspon			30-200	
34.	Jeste li ikad pretrpjeli	n=40		n=49	
	seksualno nasilje	3	7,5	9	18,4
	trgovinu ženama	2	5,0	3	6,1
	fizičko zlostavljanje	8	20,0	19	38,8
	psihičko zlostavljanje	11	27,5	15	30,6
	ekonomsko nasilje			6	12,2
	ne, ništa od navedenog	26	65,0	20	40,8
34_1	Jeste li ikad pretrpjeli (indeks strukture)			n=29	
	seksualno nasilje			9	31,0
	trgovinu ženama			3	10,3
	fizičko zlostavljanje			19	65,5
	psihičko zlostavljanje			15	51,7
	ekonomsko nasilje			6	20,7
35.	Jeste li u stalnoj-regularnoj vezi	n=40		n=47	
	da	16	40,0	15	31,9
	ne	24	60,0	32	68,08
36.	Učestalost korištenja kondoma pri seksualnom odnosu sa stalnim partnerom			n=15	
	svaki put			3	20,0
	često			2	13,3
	ponekad			2	13,3
	rijetko			6	40,0
	nikada			2	13,3
36_1	Pri seksualnom odnosu sa stalnim partnerom koristi kondom (iz prethodnog istraživanja)	n=16			
	da	4	25,0		
	povremeno	9	56,3		
	ne	3	18,8		
37.	Jeste li imali seks. odnos s osobom za koju znate da je HIV pozitivna			n=49	
	ne			47	95,9
	bez odgovora			2	4,1
38.	Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem alkohola (isključeni bez odgovora)	n=36		n=49	
	da	35	97,22	40	81,6
	ne	1	2,77	9	18,4
39.	Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem droge (isključeni bez odgovora)	n=29		n=49	
	da	12	41,38	27	55,1
	ne	17	58,62	22	44,9
40.	Jeste li ikad koristili droge (isključeni bez odgovora)	n=37		n=48	

	da	15	40,54	28	58,3
	ne	22	59,46	20	41,7
41.	Jeste li ikad uzimali drogu injekcijski (isključeni bez odgovora)	n=15		n=27	
	da	1	6,7	5	18,5
	ne	14	93,3	22	81,5
42.	Jeste li razmjjenjivali pribor za ubrizgavanje droge s drugima	n=1		n=5	
	da	-		2	40,0
	ne	1	100,0	3	60,0
43.	Je li među vašim klijentima bilo onih koji uzimaju drogu injekcijski	n=40			
	da	7	17,5		
	ne	3	7,5		
	bez odgovora	30	75,0		
44.	Jeste li ikad bili na izdržavanju kazne zatvora			n=48	
	da			1	2,1
	ne			47	97,9
45.	Koliko ukupno vremena ste izdržavali kaznu zatvora			n=1	
	<1 godine			1	100,0
46.	Jeste li ikad imali neku spolno prenosivu infekciju (isključeni bez odgovora)	n=37		n=46	
	da	5	13,5	9	19,6
	ne	32	86,5	37	80,4
47.	Samoregistrirane SPI (prevalenca)	n=40		n=46	
	gonoreja	-		1	2,2
	genitalni herpes	-		4	8,7
	humani papiloma virus	1	2,5	1	2,2
	sifilis	1	2,5	1	2,2
	virusni hepatitis B	2	5,0	-	
	drugo	2	5,0	2	4,3
47_1	Samoregistrirane SPI (indeks strukture)	n=5		n=9	
	gonoreja	-		1	11,1
	genitalni herpes	-		4	44,4
	humani papiloma virus	1	20,0	1	11,1
	sifilis	1	20,0	1	11,1
	virusni hepatitis B	2	40,0	-	
	drugo	2	40,0	2	22,2
48.	Kome biste se obratili u slučaju da sumnjate da imate neku SPI			n=13	
	doktoru obiteljske medicine			6	46,2
	doktoru privatne prakse			4	30,8
	potražila bi savjet u ljekarni			1	7,7
	koristila lijekove koje imam u kući			1	7,7
	drugo			1	7,7

Znanje o HIV/STI i procjena rizika

49.	***HIV infekcija se može značajno smanjiti pravilnom	2008.	2010.
-----	--	-------	-------

	uporabom kondoma	n=40	%	n=49	%
50.	da	37	92,5	47	95,9
	ne	1	2,5		
	ne znam	2	5,0	2	4,1
***Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om		n=40		n=49	
51.	da	29	72,5	39	79,6
	ne	3	7,5	4	8,2
	ne znam	8	20,0	6	12,2
***HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om		n=39		n=49	
52.	da	3	7,7	6	12,2
	ne	22	56,4	26	53,1
	ne znam	14	35,9	17	34,7
***HIV-om se može zaraziti uporabom već korištene igle				n=49	
53.	da			46	93,9
	ne			-	
	ne znam			3	6,1
***HIV-om zaražena trudnica može infekciju prenijeti na svoje dijete		n=40		n=49	
54.	da	29	72,5	43	87,8
	ne	4	10,0	2	4,1
	ne znam	7	17,5	4	8,2
***Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPB				n=49	
55.	da			30	61,2
	ne			6	12,2
	ne znam			13	26,5
***HIV-om se može zaraziti ubodom komarca				n=49	
49/55	da			5	10,2
	ne			26	53,1
	ne znam			18	36,7
***Znanje o transmisiji HIV-a (broj točnih odgovora)				n=49	
56.	0 - 3			8	16,4
	4			4	8,2
	5			9	18,4
	6			16	32,7
	7			12	24,5
Samoprocijenjeni rizik od HIV infekcije		n=40		n=49	
57.	rizik ne postoji	4	10,0	2	4,1
	rizik je mali	13	32,5	22	44,9
	rizik je umjeren	15	37,5	18	36,7
	rizik je veliki	8	20,0	7	14,3

Testiranje na HIV i druge spolno prenosive infekcije

57.	Ikada testirani na HIV	2008.		2010.	
		n=40	%	n=49	%
	da, jednom	7	17,5	12	24,5

	da, više puta	1	2,5	4	8,2
	ne	32	80,0	33	67,3
57_1	Ikada testirani na HIV	n=40		n=49	
	da	8	20,0	16	32,65
	ne	32	80,0	33	67,35
58/59	***Testirane na HIV u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa	n=40		n=49	
	da	6	15,0	4	8,2
	ne	34	85,0	45	91,8
62.	Uzorak krvi uzet uz informirani pristanak	n=40		n=49	
	da	40	100,0	48	98,0
	ne			1	2,0
62_1	Rezultati testiranja	n=40		n=48	
	HCV reaktivan	-		2	4,2
	HBV pozitivan	-		2	2,1
	Sifilis reaktivan	-		2	2,1
	Sifilis slabo reaktivan	1	2,5	-	

*** prije pitanja = indikator

ANNEX 6: SW – uporedni podaci za BiH, FBiH, RS, 2010.

Tablični prikaz

Uzorak	Planirano	Realizirano	Analizirano	%
FBiH	89	89	89	100
RS	61	65	65	106,6
Ukupno BiH	150	154	154	102,7
Po lokalitetu:				
Sarajevo	34	34	34	100
Travnik	30	30	30	100
Tuzla	15	15	15	100
Mostar	10	10	10	100
Banja Luka	39	39	39	100
Prijedor	12	13	13	108,3
Bijeljina	10	13	13	130

TABLICNI PRIKAZ REZULTATA

Demografske karakteristike

1. Dob	BiH		FBiH		RS	
	n=154	%	n=89	%	n=65	%
18-27	82	53,2	42	47,2	40	61,5
28-37	52	33,8	33	37,1	19	29,2
38-47	19	12,3	14	15,7	5	7,7
=>48	1	0,6			1	1,5
srednja vrijednost (stand. dev.)	28,35 (6,6)		29,1 (6,83)		27,3 (6,19)	
mediana	27		28		26	
mod	24		30		24	
raspon	18 - 51		18 - 47		19 - 51	
2. Mjesto boravka	n=153		n=88		n=65	
grad	138	90,2	82	93,2	56	86,2
selo	15	9,8	6	6,8	9	13,8
3. Državljanica	n=154		n=89		n=65	
BiH	145	94,2	81	91,0	64	98,5
izvan BiH	9	5,8	8	9,0	1	1,5
4. U mjestu boravka živi	n=154		n=89		n=65	
<1 god.	3	1,9	-		3	4,6
>1 god.	151	98,1	89	100,0	62	95,4
5. Stupanj obrazovanja	n=154		n=89		n=65	
osnovna škola	16	10,4	10	11,2	6	9,2
srednja škola	115	74,7	70	78,7	45	69,2
viša škola	6	3,9	2	2,2	4	6,2
visoka škola	17	11,0	7	7,9	10	15,4

6. Koliko ukupno imate godina škole	n=153		n=88		n=65	
8	15	9,8	9	10,2	6	9,2
9-12	107	69,9	68	77,3	39	60,0
13-16	30	19,6	11	12,5	19	29,2
>16	1	0,7	-		1	1,5
7. Zaposlena	n=154		n=89		n=65	
da	14	9,1	7	7,9	7	10,8
ne	88	57,1	59	66,3	29	44,6
radim povremeno	40	26,0	19	21,3	21	32,3
učenik/student	12	7,8	4	4,5	8	12,3
8. Bračno stanje	n=153		n=88		n=65	
u bračnoj/izvanbračnoj zajednici	19	12,4	14	15,7	5	7,7
neudana	100	65,4	51	57,3	49	75,4
razvedena	27	17,6	20	22,5	7	10,8
razdvojena	7	4,6	3	3,4	4	6,2

Seksualne aktivnosti

9. Jeste li imali plaćeni (novac, droga, roba i dr.) seksualni (penetrantni) odnos u proteklih	BiH		FBiH		RS	
	n=154	%	n=89	%	n=65	%
mjesec dana	73	47,4	31	34,8	42	64,6
12 mjeseci	81	52,6	58	65,2	23	35,4
10. Dob prvog seksualnog odnosa	n=154		n=89		n=65	
<16	46	29,9	13	14,6	33	50,8
16-18	88	57,1	60	67,4	28	43,1
>18	20	13,0	16	18,0	4	6,2
srednja vrijednost (stand. dev.)	16,4 (1,87)		17,1 (1,68)		15,4 (1,72)	
median	16		17		15	
mod	16		16		16	
raspon	12 - 21		13 - 21		12 - 20	
11. Dob prvog seksualnog odnosa u zamjenu za novac ili nešto drugo	n=154		n=89		n=65	
<=16	14	9,1	3	3,4	11	16,9
17-21	83	53,9	43	48,3	40	61,5
22-26	39	25,3	32	36,0	7	10,8
27-31	10	6,5	8	9,0	2	3,1
=>32	8	5,2	3	3,4	5	7,7
srednja vrijednost (stand. dev.)	21,3 (4,39)		22,1 (3,92)		20,1 (4,77)	
median	20		21		19	
mod	20		20		17	
raspon	14 - 35		14 - 35		15 - 35	
12. Koliko dugo se bavite pružanjem seksualnih usluga za novac ili dr.	n=154		n=89		n=65	
1-2 godine	21	13,6	12	13,5	9	13,8
3-5 godina	60	39,0	36	40,4	24	36,9
6-8 godina	30	19,5	16	18,0	14	21,5
>8 godina	43	27,9	25	28,1	18	27,7
srednja vrijednost (stand. dev.)	6,7 (4,53)		7,0 (4,98)		6,3 (3,83)	
median	5		5		5	

mod	4		4		4	
raspon	1 - 22		1 - 22		1 - 18	
13. Jeste li se bavili pružanjem seks. usluga prije dolaska u ovo mjesto	n=154		n=89		n=65	
da	20	13,0	7	7,9	13	20,0
ne	42	27,3	18	20,2	24	36,9
stalno živim u ovom mjestu	84	54,5	62	69,7	22	33,8
bez odgovora	8	5,2	2	2,2	6	9,2
14. Izdržavate li nekoga	n=154		n=89		n=65	
da	52	33,8	32	36,0	20	30,8
ne	95	61,7	56	62,9	39	60,0
bez odgovora	7	4,5	1	1,1	6	9,2
15. Koliko osoba izdržavate	n=52		n=32		n=20	
1 osobu	15	28,8	9	28,1	6	30,0
2 osobe	17	32,7	11	34,4	6	30,0
3 osobe	11	21,2	7	21,9	4	20,0
4 i više osoba	8	15,4	5	15,6	3	15,0
bez odgovora	1	1,9			1	5,0
16. U proteklih 12 mjeseci pružali seksualne usluge u zamjenu (više odgovora)	n=154		n=89		n=65	
novac	143	92,9	86	96,6	57	87,7
drogu	32	20,8	20	22,5	12	18,5
piće	28	18,2	21	23,6	7	10,8
hranu	24	15,6	19	21,3	5	7,7
odjeću i dr.	59	38,3	34	38,2	26	40,0
17. Broj različitih seksualnih partnera u proteklih 7 dana	n=118		n=75		n=43	
<5	62	52,5	29	38,7	33	76,7
5-10	51	43,2	42	56,0	9	20,9
>10	5	4,2	4	5,3	1	2,3
srednja vrijednost (stand. dev.)	4,7 (3,12)		5,5 (3,06)		3,3 (2,69)	
median	4		5		2	
mod	1		5		1	
raspon	1- 14		1 - 14		1 - 11	
18. Korisnici seksualnih usluga ispitanica su	n=153		n=88		n=65	
samo muškarci	128	83,7	80	89,9	48	73,8
i muškarci i žene	24	15,7	8	9,0	16	24,6
parovi, skupine	7	4,6	3	3,4	4	6,2
19. Dob korisnika seksualnih usluga	n=154		n=89		n=65	
18-29	24	15,6	11	12,4	13	20,0
30-39	56	36,4	34	38,2	22	33,8
>40	16	10,4	9	10,1	7	10,8
različite dobi	58	37,7	35	39,3	23	35,4
20. Korisnici plaćenih seks. usluga SW prema mjestu njihova boravka su	n=154		n=89		n=65	
stanovnici grada, gdje živite	113	73,4	71	79,8	42	64,6
stranci na radu u ovom gradu	21	13,6	11	12,4	10	15,4
osobe na proputovanju	13	8,4	3	3,4	10	15,4
drugo	7	4,5	4	4,5	3	4,6
21. Vrste seksualnih usluga pružane klijentima u zadnjih mjesec dana	n=154		n=89		n=65	
oralni	135	87,7	76	85,4	59	90,8

vaginalni	140	90,9	81	91,0	59	90,8
analni	67	43,5	37	41,6	30	46,2
nije pružala seks. usluge u zadnjih mjesec dana	8	5,2	4	4,5	4	6,2
22.***Koristila kondom pri zadnjem oralnom sek. odnosu s klijentom	n=149		n=84		n=65	
da	77	51,7	46	54,8	31	47,7
ne	69	46,3	37	44,0	32	49,2
bez odgovora	3	2,0	1	1,2	2	3,1
23. *** Koristila kondom pri zadnjem vaginalnom sek. odnosu s klijentom	n=154		n=89		n=65	
da	131	85,1	81	91,0	50	76,9
ne	18	11,7	7	7,9	11	16,9
bez odgovora	5	3,2	1	1,1	4	6,2
24. *** Koristila kondom pri zadnjem analnom sek. odnosu s klijentom	n=143		n=78		n=65	
da	59	41,3	32	41,0	27	41,5
ne	14	9,8	4	4,5	10	15,4
bez odgovora	70	49,0	42	53,8	28	43,1
25. Učestalost korištenja kondoma pri seks. odnosu s klijentom u zadnjih mjesec dana	n=153		n=88		n=65	
svaki put	55	35,9	41	46,6	14	21,5
često	51	33,3	20	22,7	31	47,7
ponekad	24	15,7	16	18,2	8	12,3
rijetko	14	9,2	8	9,1	6	9,2
nikada	2	1,3	-	-	2	3,1
ne znam	3	2,0	-	-	3	4,6
bez odgovora	4	2,6	3	3,4	1	1,5
26. Razlog korištenja kondoma pri seksualnom odnosu s klijentom	n=151		n=88		n=63	
zahtijeva klijent	59	39,1	40	45,5	19	30,2
sama zahtijeva	90	59,6	59	67,0	31	49,2
tako rade i njene prijateljice	14	9,3	10	11,4	4	6,3
zahtijeva zaštitnik/svodnik	4	2,6	4	4,5	-	-
da ne ostane trudna	72	47,7	31	35,2	41	65,1
da ne dobije AIDS	75	49,7	32	36,4	43	68,3
da se zaštiti od infekcije	66	43,7	32	36,4	34	54,0
drugo	3	2,0	1	1,1	2	3,2
27. Imate li trenutno kondom kod sebe	n=151		n=88		n=63	
da	83	55,0	51	58,0	32	50,8
ne	68	45,0	37	42,0	31	49,2
28. Kako najčešće nabavljate kondom	n=151		n=88		n=63	
kupuje sama	90	59,6	53	60,2	37	58,7
kupuje zaštitnik/svodnik	8	5,3	6	6,8	2	3,2
kupuje klijent	24	15,9	17	19,3	7	11,1
dobija besplatno od NVO	24	15,9	12	13,6	12	19,0
drugo	5	3,3	-	-	5	7,9
29. Glavni razlog zbog koieg ne koristi kondom	n=3		n=0		n=3	
preskup je	-				-	
nije lako dostupan	-				-	
ne voli seks s kondomom	-				-	
neugodno joj tražiti od klijenta	-				-	
klijent ne želi	3	100,0			3	100,0

drugo	-				-	
30. Na koji način najčešće pronalazite/kontaktirate klijente	n=153		n=88		n=65	
sama traži	34	22,2	14	15,9	20	30,8
slučajnim kontaktom	29	19,0	16	18,2	13	20,0
preko dogov. kanala (kontakt osobe)	67	43,8	47	53,4	20	30,8
pronalazi ih zaštitnik/svodnik	8	5,2	5	5,7	3	4,6
preko Interneta	13	8,5	6	6,8	7	10,8
drugo	2	1,3	-		2	3,1
31. Najčešće susreće/pronalazi klijente	n=62		n=29		n=33	
u parku	3	4,8	2	6,9	1	3,0
u klubu, kasinu	28	45,2	15	71,7	13	39,4
u kafiću	31	50,0	10	34,5	21	63,6
na ulici	15	24,2	9	31,0	6	18,2
na privatnoj zabavi	22	35,5	10	34,5	12	36,4
na sportskom terenu	4	6,5	-		4	12,1
drugo	3	4,8	2	6,9	1	3,0
32. Seksualne usluge klijentima pruža	n=154		n=89		n=65	
u hotelu	64	41,6	39	43,8	25	38,5
u vlastitoj kući/stanu	29	18,8	15	16,9	14	21,5
u klijentovoj kući/stanu	48	31,2	22	24,7	26	40,0
u iznajmljenoj sobi	81	52,6	50	56,2	31	47,7
u javnom objektu (kavana,diskoteka)	7	4,5	2	2,2	5	7,7
u parku ili drugom otvorenom javnom mjestu	8	5,2	0		8	12,3
u automobilu	48	31,2	25	28,1	23	35,4
drugo	1	0,6	1	1,1	-	
33_a Prosječna materijalna dobit za oralni seksualni odnos	n=102		n=77		n=25	
<50 KM	90	88,2	71	92,2	19	76,0
60-100 KM	12	11,8	6	7,8	6	24,0
srednja vrijednost (stand. dev.)	41,7 (17,9)		38,9 (14,57)		50,2 (24,0)	
median	40		30		50	
mod	50		30		50	
raspon	15 - 100		20 - 100		15 - 100	
33_b Prosječna materijalna dobit za vaginalni seksualni odnos	n=106		n=80		n=26	
<50 KM	27	25,5	23	28,8	4	15,4
60-100 KM	58	54,7	44	55,0	14	53,8
110-150 KM	17	16,0	10	12,5	7	26,9
160-200 KM	4	3,8	3	3,8	1	3,8
srednja vrijednost (stand. dev.)	94,6 (35,94)		91,4 (35,57)		104,6 (35,91)	
median	100		100		100	
mod	100		100		100	
raspon	40 - 200		50 - 200		40 - 170	
33_c Prosječna materijalna dobit za analni seksualni odnos	n=68		n=45		n=24	
<50 KM	12	17,6	9	20,0	3	12,5
60-100 KM	32	47,1	25	55,6	8	33,3
110-150 KM	17	25,0	10	22,2	7	29,2
160-200 KM	6	8,8	1	2,2	5	20,8
>200	1	1,5	-		1	4,2

srednja vrijednost (stand. dev.)	111,5 (50,94)		98,6 (38,71)		135,0 (61,64)	
median	100		100		150	
mod	100		100		150	
raspon	30 - 300		30 - 200		50 - 300	
34. Jeste li ikad pretrpjeli	n=153		n=88		n=65	
seksualno nasilje	30	19,6	18	20,5	12	18,5
trgovinu ženama	7	4,6	7	8,0	-	
fizičko zlostavljanje	60	39,2	34	38,6	26	40,0
psihičko zlostavljanje	63	41,2	38	43,2	25	38,5
ekonomsko nasilje	16	10,5	3	3,4	13	20,0
ne, ništa od navedenog	53	34,6	29	33,0	24	36,9
34 1 Jeste li ikad pretrpjeli (indeks strukture)	n=100		n=59		n=41	
seksualno nasilje	30	19,6	18	30,5	12	29,3
trgovinu ženama	7	4,6	7	11,9	-	
fizičko zlostavljanje	60	39,2	34	57,6	26	63,4
psihičko zlostavljanje	63	41,2	38	64,4	25	61,0
ekonomsko nasilje	16	10,5	3	5,1	13	31,2
35. Jeste li u stalnoj-regularnoj vezi	n=154		n=89		n=65	
da	40	26,0	26	29,2	14	21,5
ne	104	67,5	60	67,4	44	67,7
bez odgovora	10	6,5	3	3,4	7	10,8
36. Učestalost korištenja kondoma pri seksualnom odnosu sa stalnim partnerom	n=40		n=26		n=14	
svaki put	4	10,0	3	11,5	1	7,1
često	4	10,0	-		4	28,6
ponekad	5	12,5	2	7,7	3	21,4
rijetko	10	25,0	6	23,1	4	28,6
nikada	17	42,5	15	57,7	2	14,3
37. Jeste li imali seks. odnos s osobom za koju znate da je HIV pozitivna	n=154		n=89		n=65	
ne	143	92,9	81	91,0	62	95,4
bez odgovora	11	7,1	8	9,0	3	4,6
38. Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem alkohola	n=154		n=89		n=65	
da	134	87,1	79	88,8	55	84,6
ne	17	11,0	9	10,1	8	12,3
bez odgovora	3	1,9	1	1,1	2	3,1
39. Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem droge	n=152		n=87		n=65	
da	74	48,7	38	43,7	36	55,4
ne	75	49,3	49	56,3	26	40,0
bez odgovora	3	2,0	-		3	4,6
40. Jeste li ikad koristili droge	n=152		n=87		n=65	
da	80	52,6	40	46,0	40	61,5
ne	70	46,1	47	54,0	23	35,4
bez odgovora	2	1,3	-		2	3,1
41. Jeste li ikad uzimali drogu injekcijski	n=40		n=40		n=65	
da	21	26,3	15	37,5	6	15,0
ne	58	72,5	25	62,5	33	82,5
bez odgovora	1	1,3	-		1	2,5
42. Jeste li razmjjenjivali pribor za ubrizgavanje droge s drugima	n=21		n=15		n=6	

da	9	42,9	6	40,0	3	50,0
ne	12	57,1	9	60,0	3	50,0
43. Je li među vašim klijentima bilo onih koji uzimaju drogu injekcijski	n=15		n=6		n=9	
da	9	60,0	4	66,7	5	55,6
ne	3	20,0	2	33,3	1	11,1
bez odgovora	3	20,0	-		3	33,3
44. Ikad bili na izdržavanju kazne zatvora	n=153		n=88		n=65	
da	8	5,2	5	5,7	3	4,6
ne	142	92,8	81	92,0	61	93,8
bez odgovora	3	2,0	2	2,3	1	1,5
45. Ukupno vrijeme izdržavanja kazne zatvora	n=8		n=5		n=3	
<1 godine	2	25,0	-		2	75,0
1 godina	5	62,5	4	80,0	1	25,0
4 godine	1	12,5	1	20,0	-	
46. Jeste li ikad imali neku spolno prenosivu infekciju	n=154		n=89		n=65	
da	39	25,3	22	24,7	17	26,2
ne	108	70,1	64	71,9	44	67,7
bez odgovora	7	4,5	3	3,4	4	6,2
47 1 Samoregistrirane SPI (indeks strukture)	n=39		n=22		n=17	
gonoreja	13	33,3	9	40,9	4	23,5
genitalni herpes	22	56,4	16	72,7	6	35,3
humani papiloma virus	5	12,8	2	9,1	3	17,6
sifilis	2	5,1	1	4,5	1	5,9
virusni hepatitis B	3	7,7	3	13,6	-	
drugo	6	15,4	-		6	35,3
47 1 Samoregistrirane SPI (prevalenca)	n=147		n=86		n=61	
gonoreja	13	8,8	9	10,5	4	6,6
genitalni herpes	22	15,0	16	18,6	6	9,8
humani papiloma virus	5	3,4	2	2,3	3	4,9
sifilis	2	1,4	1	1,2	1	1,6
virusni hepatitis B	3	2,0	3	3,5	-	
drugo	6	4,1	-		6	9,8
48. Kome biste se obratili u slučaju da sumnjate da imate neku SPI	n=47		n=24		n=23	
doktoru obiteljske medicine	26	55,3	15	62,5	11	47,8
doktoru privatne prakse	15	31,9	5	20,8	10	43,5
potražila bi savjet u ljekarni	3	6,4	2	8,3	1	4,3
koristila lijekove koje imam u kući	2	4,3	1	4,2	1	4,3
drugo	1	2,1	1	4,2	-	

Znanje o HIV/STI i procjena rizika

49. ***HIV infekcija se može značajno smanjiti pravilnom uporabom kondoma	BiH		FBiH		RS	
	n=154	%	n=89	%	n=65	%
da	148	96,1	84	94,4	64	98,5
ne	3	1,9	2	2,2	1	1,5
ne znam	3	1,9	3	3,4	-	
50. ***Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om	n=154		n=89		n=65	

da	130	84,4	75	84,3	55	84,6
ne	8	5,2	4	4,5	4	6,2
ne znam	16	10,4	10	11,2	6	9,2
51. ***HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	n=154		n=89		n=65	
da	19	12,3	14	15,7	5	7,7
ne	87	56,5	41	46,1	46	70,8
ne znam	48	31,2	34	38,2	14	21,5
52. ***HIV-om se može zaraziti uporabom već korištene igle	n=154		n=89		n=65	
da	149	96,8	84	94,4	65	100,0
ne	1	0,6	1	1,1	-	
ne znam	4	2,6	4	4,5	-	
53. ***HIV-om zaražena trudnica može infekciju prenijeti na svoje dijete	n=154		n=89		n=65	
da	125	81,2	71	79,8	54	83,1
ne	9	5,8	6	6,7	3	4,6
ne znam	20	13,0	12	13,5	8	12,3
54. ***Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPB	n=154		n=89		n=65	
da	84	54,5	42	47,2	42	64,6
ne	23	14,9	15	16,9	8	12,3
ne znam	47	30,5	32	36,0	15	23,1
55. ***HIV-om se može zaraziti ubodom komarca	n=154		n=89		n=65	
da	17	11,0	10	11,2	7	10,8
ne	74	48,1	38	42,7	36	55,4
ne znam	63	40,9	41	46,1	22	33,8
49/55****Znanje o transmisiji HIV-a (broj točnih odgovora)	n=154		n=89		n=65	
0	3	1,9	3	3,4	-	
2	5	3,2	3	3,4	2	3,1
3	11	7,1	6	6,7	5	7,7
4	29	18,8	24	27,0	5	7,7
5	35	22,7	21	23,6	14	21,5
6	35	22,7	15	16,9	20	30,8
7	36	23,4	17	19,1	19	29,2
56. Samoprocijenjeni rizik od HIV infekcije	n=154		n=89		n=65	
rizik ne postoji	11	7,1	8	9,0	3	4,6
rizik je mali	65	42,2	34	38,2	31	47,7
rizik je umjeren	60	39,0	39	43,8	21	32,3
rizik je veliki	18	11,7	8	9,0	10	15,4

Testiranje na HIV i druge spolno prenosive infekcije

57. Ikada testirani na HIV	BiH		FBiH		RS	
	n=154	%	n=89	%	n=65	%
da, jednom	44	28,6	19	21,3	25	38,5
da, više puta	32	20,8	24	27,0	8	12,3
ne	78	50,6	46	51,7	32	49,2
58. Testirane na HIV u proteklih 12 mjeseci	n=76		n=43		n=33	

da	27	35,5	19	44,2	8	24,2
ne	49	64,5	24	55,8	25	75,8
59. Od testiranih u proteklih 12 mjeseci znaju rezultat testa	n=27		n=19		n=8	
da	21	77,8	14	73,7	7	87,5
ne	6	22,2	5	26,3	1	12,5
58/59****Testirane na HIV u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa	n=154		n=89		n=65	
da	21	13,6	14	15,7	7	10,8
ne	133	86,4	75	84,3	58	89,2
60. Žele se sada testirati	n=154		n=89		n=65	
da	150	97,4	85	95,5	65	100,0
ne	4	2,6	4	4,5	-	
62. Uzorak krvi uzet uz informirani pristanak	n=154		n=89		n=65	
da	150	97,4	85	95,5	65	100,0
ne	4	2,6	4	4,5	-	
62_1 Rezultati testiranja	n=150		n=85		n=65	
HCV reaktivan	10	6,7	7	8,2	3	4,6
HBV pozitivan	1	0,7	1	1,2	-	
Sifilis reaktivan	6	4,0	6	7,1	-	

ISTRAŽIVANJE HIV/STI PREVALENCE I RIZIČNOG PONAŠANJA SW 2010.

Uzorak	Planirano	Realizirano	Analizirano	%
FBiH	89	89	89	100
RS	61	65	65	106,6
Ukupno BiH	150	154	154	102,7
Po lokalitetu:				
Sarajevo	34	34	34	100
Travnik	30	30	30	100
Tuzla	15	15	15	100
Mostar	10	10	10	100
Banja Luka	39	39	39	100
Prijedor	12	13	13	108,3
Bijeljina	10	13	13	130

TABLICNI PRIKAZ REZULTATA

Demografske karakteristike

1. Dob	BiH		FBiH		RS	
	n=154	%	n=89	%	n=65	%
18-27	82	53,2	42	47,2	40	61,5
28-37	52	33,8	33	37,1	19	29,2
38-47	19	12,3	14	15,7	5	7,7
=>48	1	0,6			1	1,5
srednja vrijednost (stand. dev.)	28,35 (6,6)		29,1 (6,83)		27,3 (6,19)	
mediana	27		28		26	
mod	24		30		24	

raspon	18 - 51		18 - 47		19 - 51	
2. Mjesto boravka	n=153		n=88		n=65	
grad	138	90,2	82	93,2	56	86,2
selo	15	9,8	6	6,8	9	13,8
3. Državljanka	n=154		n=89		n=65	
BiH	145	94,2	81	91,0	64	98,5
izvan BiH	9	5,8	8	9,0	1	1,5
4. U mjestu boravka živi	n=154		n=89		n=65	
<1 god.	3	1,9	-		3	4,6
>1 god.	151	98,1	89	100,0	62	95,4
5. Stupanj obrazovanja	n=154		n=89		n=65	
osnovna škola	16	10,4	10	11,2	6	9,2
srednja škola	115	74,7	70	78,7	45	69,2
viša škola	6	3,9	2	2,2	4	6,2
visoka škola	17	11,0	7	7,9	10	15,4
6. Koliko ukupno imate godina škole	n=153		n=88		n=65	
8	15	9,8	9	10,2	6	9,2
9-12	107	69,9	68	77,3	39	60,0
13-16	30	19,6	11	12,5	19	29,2
>16	1	0,7	-		1	1,5
7. Zaposlена	n=154		n=89		n=65	
da	14	9,1	7	7,9	7	10,8
ne	88	57,1	59	66,3	29	44,6
radim povremeno	40	26,0	19	21,3	21	32,3
učenik/student	12	7,8	4	4,5	8	12,3
8. Bračno stanje	n=153		n=88		n=65	
u bračnoj/izvanbračnoj zajednici	19	12,4	14	15,7	5	7,7
neudana	100	65,4	51	57,3	49	75,4
razvedena	27	17,6	20	22,5	7	10,8
razdvojena	7	4,6	3	3,4	4	6,2

Seksualne aktivnosti

9. Jeste li imali plaćeni (novac, droga, roba i dr) seksualni (penetrantni) odnos u proteklih mjesec dana	BiH		FBiH		RS	
	n=154	%	n=89	%	n=65	%
mjesec dana	73	47,4	31	34,8	42	64,6
12 mjeseci	81	52,6	58	65,2	23	35,4
10. Dob prvog seksualnog odnosa	n=154		n=89		n=65	
<16	46	29,9	13	14,6	33	50,8
16-18	88	57,1	60	67,4	28	43,1
>18	20	13,0	16	18,0	4	6,2
srednja vrijednost (stand. dev.)	16,4 (1,87)		17,1 (1,68)		15,4 (1,72)	
median	16		17		15	
mod	16		16		16	
raspon	12 - 21		13 - 21		12 - 20	
11. Dob prvog seksualnog odnosa u zamjenu za novac ili nešto drugo	n=154		n=89		n=65	
<=16	14	9,1	3	3,4	11	16,9
17-21	83	53,9	43	48,3	40	61,5
22-26	39	25,3	32	36,0	7	10,8

27-31	10	6,5	8	9,0	2	3,1		
=>32	8	5,2	3	3,4	5	7,7		
srednja vrijednost (stand. dev.)	21,3 (4,39)		22,1 (3,92)		20,1 (4,77)			
median	20			21				
mod	20			20				
raspon	14 - 35		14 - 35		15 - 35			
12. Koliko dugo se bavite pružanjem seksualnih usluga za novac ili dr.	n=154		n=89		n=65			
1-2 godine	21	13,6	12	13,5	9	13,8		
3-5 godina	60	39,0	36	40,4	24	36,9		
6-8 godina	30	19,5	16	18,0	14	21,5		
>8 godina	43	27,9	25	28,1	18	27,7		
srednja vrijednost (stand. dev.)	6,7 (4,53)		7,0 (4,98)		6,3 (3,83)			
median	5			5				
mod	4			4				
raspon	1 - 22		1 - 22		1 - 18			
13. Jeste li se bavili pružanjem seks. usluga prije dolaska u ovo mjesto	n=154		n=89		n=65			
da	20	13,0	7	7,9	13	20,0		
ne	42	27,3	18	20,2	24	36,9		
stalno živim u ovom mjestu	84	54,5	62	69,7	22	33,8		
bez odgovora	8	5,2	2	2,2	6	9,2		
14. Izdržavate li nekoga	n=154		n=89		n=65			
da	52	33,8	32	36,0	20	30,8		
ne	95	61,7	56	62,9	39	60,0		
bez odgovora	7	4,5	1	1,1	6	9,2		
15. Koliko osoba izdržavate	n=52		n=32		n=20			
1 osobu	15	28,8	9	28,1	6	30,0		
2 osobe	17	32,7	11	34,4	6	30,0		
3 osobe	11	21,2	7	21,9	4	20,0		
4 i više osoba	8	15,4	5	15,6	3	15,0		
bez odgovora	1	1,9			1	5,0		
16. U proteklih 12 mjeseci pružali seksualne usluge u zamjenu (više odgovora)	n=154		n=89		n=65			
novac	143	92,9	86	96,6	57	87,7		
drugu	32	20,8	20	22,5	12	18,5		
piće	28	18,2	21	23,6	7	10,8		
hranu	24	15,6	19	21,3	5	7,7		
odjeću i dr.	59	38,3	34	38,2	26	40,0		
17. Broj različitih seksualnih partnera u proteklih 7 dana	n=118		n=75		n=43			
<5	62	52,5	29	38,7	33	76,7		
5-10	51	43,2	42	56,0	9	20,9		
>10	5	4,2	4	5,3	1	2,3		
srednja vrijednost (stand. dev.)	4,7 (3,12)		5,5 (3,06)		3,3 (2,69)			
median	4			5				
mod	1			5				
raspon	1- 14		1 - 14		1 - 11			
18. Korisnici seksualnih usluga ispitanica su	n=153		n=88		n=65			
samo muškarci	128	83,7	80	89,9	48	73,8		
i muškarci i žene	24	15,7	8	9,0	16	24,6		

parovi, skupine	7	4,6	3	3,4	4	6,2
19. Dob korisnika seksualnih usluga	n=154		n=89		n=65	
18-29	24	15,6	11	12,4	13	20,0
30-39	56	36,4	34	38,2	22	33,8
>40	16	10,4	9	10,1	7	10,8
različite dobi	58	37,7	35	39,3	23	35,4
20. Korisnici plaćenih seks. usluga SW prema mjestu njihova boravka su	n=154		n=89		n=65	
stanovnici grada, gdje živite	113	73,4	71	79,8	42	64,6
stranci na radu u ovom gradu	21	13,6	11	12,4	10	15,4
osobe na proputovanju	13	8,4	3	3,4	10	15,4
drugo	7	4,5	4	4,5	3	4,6
21. Vrste seksualnih usluga pružane klijentima u zadnjih mjesec dana	n=154		n=89		n=65	
oralni	135	87,7	76	85,4	59	90,8
vaginalni	140	90,9	81	91,0	59	90,8
analni	67	43,5	37	41,6	30	46,2
nije pružala seks. usluge u zadnjih mjesec dana	8	5,2	4	4,5	4	6,2
22.*** Koristila kondom pri zadnjem oralnom seks. odnosu s klijentom	n=149		n=84		n=65	
da	77	51,7	46	54,8	31	47,7
ne	69	46,3	37	44,0	32	49,2
bez odgovora	3	2,0	1	1,2	2	3,1
23. *** Koristila kondom pri zadnjem vaginalnom seks. odnosu s klijentom	n=154		n=89		n=65	
da	131	85,1	81	91,0	50	76,9
ne	18	11,7	7	7,9	11	16,9
bez odgovora	5	3,2	1	1,1	4	6,2
24. *** Koristila kondom pri zadnjem analnom seks. odnosu s klijentom	n=143		n=78		n=65	
da	59	41,3	32	41,0	27	41,5
ne	14	9,8	4	4,5	10	15,4
bez odgovora	70	49,0	42	53,8	28	43,1
25. Učestalost korištenja kondoma pri seks. odnosu s klijentom u zadnjih mjesec dana	n=153		n=88		n=65	
svaki put	55	35,9	41	46,6	14	21,5
često	51	33,3	20	22,7	31	47,7
ponekad	24	15,7	16	18,2	8	12,3
rijetko	14	9,2	8	9,1	6	9,2
nikada	2	1,3	-	-	2	3,1
ne znam	3	2,0	-	-	3	4,6
bez odgovora	4	2,6	3	3,4	1	1,5
26. Razlog korištenja kondoma pri seksualnom odnosu s klijentom	n=151		n=88		n=63	
zahтijeva klijent	59	39,1	40	45,5	19	30,2
sama zahtijeva	90	59,6	59	67,0	31	49,2
tako rade i njene prijateljice	14	9,3	10	11,4	4	6,3
zahтijeva zaštитnik/svodnik	4	2,6	4	4,5	-	-
da ne ostane trudna	72	47,7	31	35,2	41	65,1
da ne dobije AIDS	75	49,7	32	36,4	43	68,3
da se zaštiti od infekcije	66	43,7	32	36,4	34	54,0
drugo	3	2,0	1	1,1	2	3,2

27. Imate li trenutno kondom kod sebe	n=151	n=88	n=63		
da	83	55,0	51	58,0	32
ne	68	45,0	37	42,0	31
28. Kako najčešće nabavljate kondom	n=151		n=88	n=63	
kupuje sama	90	59,6	53	60,2	37
kupuje zaštitnik/svodnik	8	5,3	6	6,8	2
kupuje klijent	24	15,9	17	19,3	7
dobija besplatno od NVO	24	15,9	12	13,6	12
drugo	5	3,3	-		5
29. Glavni razlog zbog kojeg ne koristi kondom	n=3	n=0	n=3		
preskup je	-			-	
nije lako dostupan	-			-	
ne voli seks s kondomom	-			-	
neugodno joj tražiti od klijenta	-			-	
klijent ne želi	3	100,0		3	100,0
drugo	-			-	
30. Na koji način najčešće pronalazite/kontaktirate klijente	n=153		n=88	n=65	
sama traži	34	22,2	14	15,9	20
slučajnim kontaktom	29	19,0	16	18,2	13
preko dogov. kanala (kontakt osobe)	67	43,8	47	53,4	20
pronalazi ih zaštitnik/svodnik	8	5,2	5	5,7	3
preko Interneta	13	8,5	6	6,8	7
drugo	2	1,3	-		2
31. Najčešće susreće/pronalazi klijente	n=62	n=29	n=33		
u parku	3	4,8	2	6,9	1
u klubu, kasinu	28	45,2	15	71,7	13
u kafiću	31	50,0	10	34,5	21
na ulici	15	24,2	9	31,0	6
na privatnoj zabavi	22	35,5	10	34,5	12
na sportskom terenu	4	6,5	-		4
drugo	3	4,8	2	6,9	1
32. Seksualne usluge klijentima pruža	n=154		n=89	n=65	
u hotelu	64	41,6	39	43,8	25
u vlastitoj kući/stanu	29	18,8	15	16,9	14
u klijentovoj kući/stanu	48	31,2	22	24,7	26
u iznajmljenoj sobi	81	52,6	50	56,2	31
u javnom objektu (kavana,diskoteka)	7	4,5	2	2,2	5
u parku ili drugom otvorenom javnom mjestu	8	5,2	0		8
u automobilu	48	31,2	25	28,1	23
drugo	1	0,6	1	1,1	-
33_a Prosječna materijalna dobit za oralni seksualni odnos	n=102		n=77	n=25	
<50 KM	90	88,2	71	92,2	19
60-100 KM	12	11,8	6	7,8	6
srednja vrijednost (stand. dev.)	41,7 (17,9)		38,9 (14,57)		50,2 (24,0)
median	40		30		50
mod	50		30		50
raspon	15 - 100		20 - 100		15 - 100
33_b Prosječna materijalna dobit za vaginalni seksualni odnos	n=106		n=80	n=26	
<50 KM	27	25,5	23	28,8	4
					15,4

60-100 KM	58	54,7	44	55,0	14	53,8
110-150 KM	17	16,0	10	12,5	7	26,9
160-200 KM	4	3,8	3	3,8	1	3,8
srednja vrijednost (stand. dev.)	94,6 (35,94)		91,4 (35,57)		104,6 (35,91)	
median	100		100		100	
mod	100		100		100	
raspon	40 - 200		50 - 200		40 - 170	
33_c Prosječna materijalna dobit za analni seksualni odnos	n=68		n=45		n=24	
<50 KM	12	17,6	9	20,0	3	12,5
60-100 KM	32	47,1	25	55,6	8	33,3
110-150 KM	17	25,0	10	22,2	7	29,2
160-200 KM	6	8,8	1	2,2	5	20,8
>200	1	1,5	-		1	4,2
srednja vrijednost (stand. dev.)	111,5 (50,94)		98,6 (38,71)		135,0 (61,64)	
median	100		100		150	
mod	100		100		150	
raspon	30 - 300		30 - 200		50 - 300	
34. Jeste li ikad pretrpjeli	n=153		n=88		n=65	
seksualno nasilje	30	19,6	18	20,5	12	18,5
trgovinu ženama	7	4,6	7	8,0	-	
fizičko zlostavljanje	60	39,2	34	38,6	26	40,0
psihičko zlostavljanje	63	41,2	38	43,2	25	38,5
ekonomsko nasilje	16	10,5	3	3,4	13	20,0
ne, ništa od navedenog	53	34,6	29	33,0	24	36,9
34_1 Jeste li ikad pretrpjeli (indeks strukture)	n=100		n=59		n=41	
seksualno nasilje	30	19,6	18	30,5	12	29,3
trgovinu ženama	7	4,6	7	11,9	-	
fizičko zlostavljanje	60	39,2	34	57,6	26	63,4
psihičko zlostavljanje	63	41,2	38	64,4	25	61,0
ekonomsko nasilje	16	10,5	3	5,1	13	31,2
35. Jeste li u stalnoj-regularnoj vezi	n=154		n=89		n=65	
da	40	26,0	26	29,2	14	21,5
ne	104	67,5	60	67,4	44	67,7
bez odgovora	10	6,5	3	3,4	7	10,8
36. Učestalost korištenja kondoma pri seksualnom odnosu sa stalnim partnerom	n=40		n=26		n=14	
svaki put	4	10,0	3	11,5	1	7,1
često	4	10,0	-		4	28,6
ponekad	5	12,5	2	7,7	3	21,4
rijetko	10	25,0	6	23,1	4	28,6
nikada	17	42,5	15	57,7	2	14,3
37. Jeste li imali seksualni odnos s osobom za koju znate da je HIV pozitivna	n=154		n=89		n=65	
ne	143	92,9	81	91,0	62	95,4
bez odgovora	11	7,1	8	9,0	3	4,6
38. Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem alkohola	n=154		n=89		n=65	
da	134	87,1	79	88,8	55	84,6
ne	17	11,0	9	10,1	8	12,3
bez odgovora	3	1,9	1	1,1	2	3,1

39. Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem droge	n=152	n=87	n=65		
da	74	48,7	38	43,7	36
ne	75	49,3	49	56,3	26
bez odgovora	3	2,0	-		3
40. Jeste li ikad koristili droge	n=152	n=87	n=65		
da	80	52,6	40	46,0	40
ne	70	46,1	47	54,0	23
bez odgovora	2	1,3	-		2
41. Jeste li ikad uzimali drogu injekcijski	n=40	n=40	n=65		
da	21	26,3	15	37,5	6
ne	58	72,5	25	62,5	33
bez odgovora	1	1,3	-		1
42. Jeste li razmjjenjivali pribor za ubrizgavanje droge s drugima	n=21	n=15	n=6		
da	9	42,9	6	40,0	3
ne	12	57,1	9	60,0	3
43. Je li među vašim klijentima bilo onih koji uzimaju drogu injekcijski	n=15	n=6	n=9		
da	9	60,0	4	66,7	5
ne	3	20,0	2	33,3	1
bez odgovora	3	20,0	-		3
44. Ikad bili na izdržavanju kazne zatvora	n=153	n=88	n=65		
da	8	5,2	5	5,7	3
ne	142	92,8	81	92,0	61
bez odgovora	3	2,0	2	2,3	1
45. Ukupno vrijeme izdržavanja kazne zatvora	n=8	n=5	n=3		
<1 godine	2	25,0	-		2
1 godina	5	62,5	4	80,0	1
4 godine	1	12,5	1	20,0	-
46. Jeste li ikad imali neku spolno prenosivu infekciju	n=154	n=89	n=65		
da	39	25,3	22	24,7	17
ne	108	70,1	64	71,9	44
bez odgovora	7	4,5	3	3,4	4
47 1 Samoregistrirane SPI (indeks strukture)	n=39	n=22	n=17		
gonoreja	13	33,3	9	40,9	4
genitalni herpes	22	56,4	16	72,7	6
humani papiloma virus	5	12,8	2	9,1	3
sifilis	2	5,1	1	4,5	1
virusni hepatitis B	3	7,7	3	13,6	-
drugo	6	15,4	-		6
47 1 Samoregistrirane SPI (prevalenca)	n=147	n=86	n=61		
gonoreja	13	8,8	9	10,5	4
genitalni herpes	22	15,0	16	18,6	6
humani papiloma virus	5	3,4	2	2,3	3
sifilis	2	1,4	1	1,2	1
virusni hepatitis B	3	2,0	3	3,5	-
drugo	6	4,1	-		6
48. Kome biste se obratili u slučaju da sumnjate da imate neku SPI	n=47	n=24	n=23		
doktoru obiteljske medicine	26	55,3	15	62,5	11
					47,8

doktoru privatne prakse	15	31,9	5	20,8	10	43,5
potražila bi savjet u ljekarni	3	6,4	2	8,3	1	4,3
koristila lijekove koje imam u kući	2	4,3	1	4,2	1	4,3
drugo	1	2,1	1	4,2	-	

Znanje o HIV/STI i procjena rizika

49. ***HIV infekcija se može značajno smanjiti pravilnom uporabom kondoma	BiH		FBiH		RS	
	n=154	%	n=89	%	n=65	%
da	148	96,1	84	94,4	64	98,5
ne	3	1,9	2	2,2	1	1,5
ne znam	3	1,9	3	3,4	-	
50. ***Osoba koja izgleda zdravo može biti zaražena HIV-om	n=154		n=89		n=65	
da	130	84,4	75	84,3	55	84,6
ne	8	5,2	4	4,5	4	6,2
ne znam	16	10,4	10	11,2	6	9,2
51. ***HIV-om se može zaraziti koristeći pribor za ielo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	n=154		n=89		n=65	
da	19	12,3	14	15,7	5	7,7
ne	87	56,5	41	46,1	46	70,8
ne znam	48	31,2	34	38,2	14	21,5
52. ***HIV-om se može zaraziti uporabom već korištene igle	n=154		n=89		n=65	
da	149	96,8	84	94,4	65	100,0
ne	1	0,6	1	1,1	-	
ne znam	4	2,6	4	4,5	-	
53. ***HIV-om zaražena trudnica može infekciju prenijeti na svoje dijete	n=154		n=89		n=65	
da	125	81,2	71	79,8	54	83,1
ne	9	5,8	6	6,7	3	4,6
ne znam	20	13,0	12	13,5	8	12,3
54. ***Oralnim seksualnim odnosom se može dobiti SPB	n=154		n=89		n=65	
da	84	54,5	42	47,2	42	64,6
ne	23	14,9	15	16,9	8	12,3
ne znam	47	30,5	32	36,0	15	23,1
55. ***HIV-om se može zaraziti ubodom komarca	n=154		n=89		n=65	
da	17	11,0	10	11,2	7	10,8
ne	74	48,1	38	42,7	36	55,4
ne znam	63	40,9	41	46,1	22	33,8
49/55***Znanje o transmisiji HIV-a (broj točnih odgovora)	n=154		n=89		n=65	
0	3	1,9	3	3,4	-	
2	5	3,2	3	3,4	2	3,1
3	11	7,1	6	6,7	5	7,7
4	29	18,8	24	27,0	5	7,7
5	35	22,7	21	23,6	14	21,5
6	35	22,7	15	16,9	20	30,8
7	36	23,4	17	19,1	19	29,2
56. Samoprocijenjeni rizik od HIV infekcije	n=154		n=89		n=65	

rizik ne postoji	11	7,1	8	9,0	3	4,6
rizik je mali	65	42,2	34	38,2	31	47,7
rizik je umjeren	60	39,0	39	43,8	21	32,3
rizik je veliki	18	11,7	8	9,0	10	15,4

Testiranje na HIV i druge spolno prenosive infekcije

57. Ikada testirani na HIV	BiH		FBiH		RS	
	n=154	%	n=89	%	n=65	%
da, jednom	44	28,6	19	21,3	25	38,5
da, više puta	32	20,8	24	27,0	8	12,3
ne	78	50,6	46	51,7	32	49,2
58. Testirane na HIV u proteklih 12 mjeseci	n=76		n=43		n=33	
da	27	35,5	19	44,2	8	24,2
ne	49	64,5	24	55,8	25	75,8
59. Od testiranih u proteklih 12 mjeseci znaju rezultat testa	n=27		n=19		n=8	
da	21	77,8	14	73,7	7	87,5
ne	6	22,2	5	26,3	1	12,5
58/59***Testirane na HIV u proteklih 12 mjeseci i znaju rezultat testa	n=154		n=89		n=65	
da	21	13,6	14	15,7	7	10,8
ne	133	86,4	75	84,3	58	89,2
60. Žele se sada testirati	n=154		n=89		n=65	
da	150	97,4	85	95,5	65	100,0
ne	4	2,6	4	4,5	-	
62. Uzorak krvi uzet uz informirani pristanak	n=154		n=89		n=65	
da	150	97,4	85	95,5	65	100,0
ne	4	2,6	4	4,5	-	
62_1 Rezultati testiranja	n=150		n=85		n=65	
HCV reaktivan	10	6,7	7	8,2	3	4,6
HBV pozitivan	1	0,7	1	1,2	-	
Sifilis reaktivan	6	4,0	6	7,1	-	

U P I T N I K za MSM

Šifra ispitanika: I_I_I_I_I_I_I_I_I

U P I T N I K MSM

Molimo Vas da odgovorite na pitanja iz ovog upitnika i time sudjelujete u istraživanju o spolnom zdravlju stanovništva koje je u većem riziku od spolno prenosivih infekcija. Neka pitanja su veoma osobna (o spolnom životu, o korištenju droga i drugim navikama u ponašanju koje se mogu dovesti u vezu s HIV infekcijom).

Vaši su odgovori tajni. Jamčimo Vam potpunu anonimnost.

I: SOCIO-DEMOGRAFSKI PODACI :

1	Mjesec i godina rođenja	I_I_I_I_I_I_I	
2	Mjesto boravka	grad 1 selo 2	
3	Državljanin ste	BiH 1 ..... (upisati državu) 2	
4	Koliko dugo živite u ovom gradu/mjestu	broj godina I_I_I upisati 00 ako je manje od 1 godine	
5	Koja je najviša razina obrazovanja koje ste završili	osnovna škola 1 srednja škola 2 viša škola 3 visoka škola 4	
6	Koliko ukupno imate godina škole	I_I_I	
7	Zaposlen	da 1 ne 2 radim povremeno 3 učenik/student 4	
8	Bračno stanje	u braku/izvanbračnoj zajednici (sa ženom) 1 neoženjen 2 razведен 3 udovac 4 razdvojen 5 živim s partnerom 6	

II: SEKSUALNE AKTIVNOSTI

9	Jeste li u proteklih 6 mjeseci imali ANALNI seksualni odnos s muškarcem	da 1 ne 2	→ STOP
10	S koliko ste godina imali prvi analni seksualni odnos s muškarcem	broj godina (dob) I_I_I	
11	S koliko različitih partnera ste imali analni odnos u proteklih 6 mjeseci a) broj partnera kad ste vi bili insertivni ("aktivni") partner b) broj partnera kad ste vi bili receptivni ("pasivni") partner	broj partnera I_I_I ne znam 98 bez odgovora 99 broj partnera I_I_I ne znam 98 bez odgovora 99	
12	S koliko različitih STALNIH partnera ste imali analni odnos u proteklih 6 mjeseci	broj partnera I_I_I ne znam 98 bez odgovora 99	00 → 15

13	Koliko puta ste imali analni odnos sa stalnim partnerom u zadnjih mjesec dana	broj odnosa I_I_I ne znam 98 bez odgovora 99	
14	Općenito, kako često ste, u zadnjih 6 mjeseci koristili kondom sa stalnim partnerom	svaki put 1 često 2 ponekad 3 rijetko 4 nikada 5 ne znam 6 bez odgovora 7	
15	S koliko različitih SLUČAJNIH partnera ste imali analni odnos u proteklih 6 mjeseci	broj partnera I_I_I ne znam 98 bez odgovora 99	00 → 18
16	Koliko puta ste imali analni odnos sa slučajnim partnerom u zadnjih mjesec dana	broj odnosa I_I_I ne znam 98 bez odgovora 99	
17	Općenito, kako često ste, u proteklih 6 mjeseci koristili kondom sa slučajnim partnerom	svaki put 1 često 2 ponekad 3 rijetko 4 nikada 5 ne znam 6 bez odgovora 7	
18	Zadnji put kad ste imali ANALNI odnos s muškarcem, jeste li koristili kondom	da 1 ne 2 ne sjećam se 3 bez odgovora 4	→ 20 → 20 → 20
19	Zašto tada niste koristili kondom	nije mi bio pri ruci u tom trenutku 1 preskupi su 2 ne sviđa mi se seks s kondomom 3 partner nije želio 4 u monogamnoj sam vezi 5 procijenio sam da s tim partnerom nije potrebno 6 imam povjerenja u svog partnera 7 bojao sam se da ne izgubim erekciju 8 .....(drugo navesti) 9	
20	Jeste li u proteklih 6 mjeseci imali KOMERCIJALNE partnere (kojima ste pružali seksualnu uslugu u zamjenu za novac ili drugo)	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 27
21	Vaši komercijalni partneri u zadnjih 6 mjeseci su bili	samo muškarci 1 samo žene 2 i muškarci i žene 3	
22	S koliko različitih komercijalnih partnera ste imali analni odnos u proteklih 6 mjeseci	broj partnera I_I_I ne sjećam se 98 bez odgovora 99	
23	Koliko puta ste imali analni seksualni odnos s komercijalnim partnerom u zadnjih mjesec dana	broj odnosa I_I_I ne sjećam se 98 bez odgovora 99	
24	Zadnji put kad ste imali analni odnos s komercijalnim partnerom, jeste li koristili kondom	da 1 ne 2 ne sjećam se 3 bez odgovora 4	→ 26 → 26 → 26
25	Zašto tada niste koristili kondom	nije mi bio pri ruci u tom trenutku 1 preskupi su 2 ne sviđa mi se seks s kondomom 3 partner nije želio 4	

		procijenio sam da s tim partnerom nije potrebno 5 bojao sam se da ne izgubim erekciju 6 .....drugo (navesti) 9	
26	Općenito, kako često ste, u proteklih 6 mjeseci koristili kondom s komercijalnim partnerom	svaki put 1 često 2 ponekad 3 rijetko 4 nikada 5 ne znam 6 bez odgovora 7	
27	Jeste li u proteklih 6 mjeseci plaćali partneru za seksualnu uslugu (novcem, drogom ili dr.)	često 1 povremeno 2 rijetko 3 nikada 4	
28	Jeste li u proteklih 6 mjeseci imali analni odnos bez kondoma s osobom za koju znate da je HIV pozitivna	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
29	Jeste li, u proteklih 6 mjeseci, imali oralni seksualni odnos s muškarcem	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 33
30	S koliko različitih partnera ste imali oralni seksualni odnos u zadnjih 6 mjeseci	broj partnera u zadnjih 6 mjeseci I_I_I ne znam 98 bez odgovora 99	
31	Jeste li pri zadnjem oralnom seksualnom odnosu koristili kondom	da 1 ne 2 ne sjećam se 3 bez odgovora 4	
32	Kako često ste, općenito, koristili kondom pri oralnom seksu u proteklih 6 mjeseci	svaki put 1 često 2 ponekad 3 rijetko 4 nikada 5 ne znam 6 bez odgovora 7	
33	Znate li osobne podatke (ime i prezime, adresu, broj telefona) osobe koja je bila Vaš zadnji seksualni partner	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
34	Koliko osoba znate imenom i/ili prezimenom koje su iste seksualne orijentacije kao i Vi	broj osoba I_I_I ne znam 98 bez odgovora 99	
35	Gdje najčešće susrećete/pronalazite svoje seksualne partnere	u parku 1 u klubu 2 u kafiću 3 na ulici 4 na privatnoj zabavi 5 party 6 fitness klubovi 7 preko interneta 8 .....drugo (navesti) 9	

36	Kako često ste, u proteklih 6 mjeseci, odlazili na mesta gdje se inače susreću MSM	nikada 1 nekoliko puta godišnje 2 jednom mjesечно 3 jednom tjedno 4 nekoliko puta tjedno 5	
37	U proteklih 6 mjeseci, gdje ste sve imali seksualne odnose s partnerima (moguće više odgovora)	u hotelu 1 u vlastitoj kući/stanu 2 u partnerovoj kući/stanu 3 u iznajmljenoj sobi 4 u javnom objektu (kavana, klub..) 5 u parku ili drugom otvorenom javnom mjestu 6 u automobilu 7 .....drugo (navesti) 8	
38	Jeste li ikad pretrpjeli (moguće više odgovora)	seksualno nasilje 1 fizičko zlostavljanje 2 psihičko zlostavljanje, izrugivanje, diskriminaciju 3 mobing 4 ne, nisam pretrpio ništa od navedenog 5	
39	Jeste li, u proteklih 6 mjeseci, koristili lubrikant (sredstvo za podmazivanje) tijekom analnog seksualnog odnosa s muškarcem	da 1 ne 2 ne znam 3 bez odgovora 4	
40	Kako često ste, općenito, koristili lubrikant tijekom analnih seksualnih odnosa s muškarcem	svaki put 1 često 2 ponekad 3 rijetko 4 nikada 5 ne znam 6 bez odgovora 7	→ 42
41	Koji ste lubrikant najčešće koristili	krema/mljeko za tijelo 1 ulje 2 tvornički preparat na bezi vode 3 .....drugo (navesti) 4	
42	Jeste li ikada imali seksualni odnos sa ženom (vaginalni, analni, oralni)	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 47
43	Jeste li trenutno u vezi sa ženom	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
44	U proteklih 12 mjeseci s koliko ste različih žena imali seksualni odnos	broj žena I_I_I ne znam 98 bez odgovora 99	
45	Jeste li pri zadnjem seksualnom odnosu sa ženom koristili kondom	da 1 ne 2 ne sjećam se 3 bez odgovora 4	
46	Općenito, kako često ste, u proteklih 6 mjeseci, koristili kondom s vašim ženskim seksualnim partnerom	svaki put 1 često 2 ponekad 3 rijetko 4 nikada 5 ne znam 6 bez odgovora 7	
47	Jeste li, u proteklih 6 mjeseci imali seks u grupi (s dvije ili više osoba)	da 1 ne 2 bez odgovora 3	

48	Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem alkohola	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
49	Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem droga	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
50	Jeste li ikada koristili droge (pušenjem, šmrkanjem, injekcijski, tabletama)	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 53
51	Jeste li ikada uzimali droge injekcijski	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 53
52	Jeste li razmjjenjivali pribor za ubrizgavanje droge s drugima	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
53	Jeste li ikada bili na izdržavanju kazne zatvora	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 55
54	Koliko ukupno vremena ste izdržavali kaznu	broj godina I_I_I broj mjeseci I_I_I broj dana I_I_I	
55	Jeste li ikada imali neku spolno prenosivu infekciju	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 57
56	Koju infekciju ste imali	gonoreja 1 genitalni herpes 2 humani papiloma virus 3 sifilis 4 virusni hepatitis B 5 .....drugo (navesti) 6	
57	Jeste li u proteklih 12 mjeseci imali iscijedak iz penisa praćen peckanjem, svrbežom ili bolovima	da 1 ne 2 ne sjećam se 3 bez odgovora 4	
58	Jeste li u proteklih 12 mjeseci imali iscijedak iz anusa praćen peckanjem, svrbežom ili bolovima	da 1 ne 2 ne sjećam se 3 bez odgovora 4	
59	Jeste li u proteklih 12 mjeseci imali mjehuriće u području penisa koji su kasnije presli u ranicu	da 1 ne 2 ne sjećam se 3 bez odgovora 4	
60	Jeste li u proteklih 12 mjeseci imali mjehuriće u području anusa koji su kasnije presli u ranicu	da 1 ne 2 ne sjećam se 3 bez odgovora 4	
61	Kome biste se obratili u slučaju da sumnjate da imate neku spolno prenosivu bolest	doktoru obiteljske medicine 1 doktoru privatne prakse 2 potražio bih savjet u ljekarni 3 koristio bih lijekove koje imam u kući 4 .....drugo (navesti) 5	

III: ZNANJE O HIV INFKECIJI

62	Može li se upotrebotom kondoma smanjiti rizik zaraze HIV-om:	da 1 ne 2 ne znam 3
-----------	--	---------------------------

63	Može li osoba koja izgleda zdravo biti zaražena HIV-om	da 1 ne 2 ne znam 3	
64	Može li se zaraziti HIV-om koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	da 1 ne 2 ne znam 3	
65	Može li se zaraziti HIV-om uporabom već korištene igle	da 1 ne 2 ne znam 3	
66	Može li se oralnim seksualnim odnosom dobiti spolno prenosiva bolest	da 1 ne 2 ne znam 3	
67	Može li se zaraziti HIV-om ako vam partner ejakulira u usta	da 1 ne 2 ne znam 3	
68	Može li se zaraziti HIV-om ubodom komarca	da 1 ne 2 ne znam 3	
69	Obzirom na HIV status, Vaš partner (sadašnji ili posljednji)	nije se nikada testirao na HIV 1 HIV je pozitivan 2 HIV je negativan 3 nismo o tome nikada razgovarali 4	
70	Kada je riječ o opasnosti od zaraze HIV-om , što mislite koliko ste Vi osobno izloženi riziku	rizik ne postoji 1 rizik je malen 2 rizik je umjeren 3 rizik je velik 4	
71	Jeste li u proteklih 6 mjeseci promijenili nešto u svom seksualnom ponašanju kako biste smanjili rizik zaraze HIV-om i drugim spolno prenosivim infekcijama	da 1 ne 2 ne znam 3 bez odgovora 4	→ 73
72	Što ste sve promijenili u svom seksualnom ponašanju (moguće više odgovora)	smanjio broj partnera 1 imao spolne odnose samo s jednim partnerom 2 češće koristio kondom 3 .....drugo (navesti) 4	

IV: TESTIRANJE NA HIV I DRUGE SPOLNO PRENOSIVE INFKEKCIJE

73	Jeste li se ikada testirali na HIV	da, jednom 1 da, više puta 2 ne 3	→ 76
74	<i>Jeste li se testirali na HIV u zadnjih 12 mjeseci</i>	da 1 ne 2	→ 76
75	Ako ste se testirali u zadnjih 12 mjeseci, znate li rezultat Vašeg zadnjeg testa	da 1 ne 2	
76	Želite li se sada testirati na HIV, hepatitis B, hepatitis C, sifilis ?	da 1 ne 2	→ 78
77	Zašto se ne želite testirati (navesti razlog)		
78	Uzorak krvi na laboratorijsko testiranje, uz informirani pristanak uzet	da 1 ne 2 samo rapid test na HIV 3	

Mjesto popunjavanja upitnika.....

Datum popunjavanja upitnika.....

Anketar .....

Supervizor .....

UPITNIK za SW

Šifra ispitanika: I_I_I_I_I_I_I_I

ANKETNI UPITNIK SW

Molimo Vas da odgovorite na pitanja iz ovog upitnika i time sudjelujete u istraživanju o spolnom zdravlju stanovništva koje je u većem riziku od spolno prenosivih infekcija. Neka pitanja su veoma osobna (o spolnom životu, o korištenju droga i drugim navikama u ponašanju koje se mogu dovesti u vezu s HIV infekcijom).

Vaši su odgovori tajni. Jamčimo Vam potpunu anonimnost.

I. SOCIO- DEMOGRAFSKI PODACI

1	Mjesec i godina rođenja	I_I_I_I_I_I_I	
2	Mjesto boravka	grad 1 selo 2	
3	Državljanica ste	BiH 1 ..... (upisati državu) 2	
4	Koliko dugo živite u ovom gradu/mjestu	broj godina I_I_I upisati 00 ako je manje od 1 godine	
5	Koja je najviša razina obrazovanja koju ste završili	osnovna škola 1 srednja škola 2 viša škola 3 visoka škola 4	
6	Koliko ukupno imate godina škole	I_I_I	
7	Zaposlen	da 1 ne 2 radim povremeno 3 učenik/student 4	
8	Bračno stanje	u braku / izvanbračnoj zajednici 1 neudana 2 razvedena 3 udovica 4 razdvojena 5	

II: SEKSUALNE AKTIVNOSTI

9	Jeste li imali plaćeni (novac, droga ,robu ili nešto drugo) seksualni (penetrantni) odnos u proteklih	mjesec dana 1 12 mjeseci 2 ne 3	→ STOP
10	S koliko ste godina imali prvi seksualni odnos	godine I_I_I	
11	Koliko ste godina imali kad ste prvi put imali seksualni odnos za koji ste dobili novac, drogu ili nešto drugo	godine I_I_I	
12	Koliko dugo se bavite pružanjem seksualnih usluga za novac ili drugu vrstu naknade	broj godina I_I_I broj mjeseci I_I_I	
13	Jeste li se bavili pružanjem seksualnih usluga prije dolaska u ovo mjesto/grad	da 1 ne 2 stalno živim u ovom mjestu/gradu 3 bez odgovora 4	

14	Izdržavate li nekoga (djecu, roditelje, dr.)	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 16
15	Koliko osoba izdržavate	broj osoba 1_1_1 bez odgovora 99	
16	U proteklih 12 mjeseci pružali ste seksualne usluge u zamjenu za (moguće više odgovora)	novac 1 drogu 2 piće 3 hranu 4 odjevne predmete 5 .....drugo (navesti) 6	
17	S koliko ste ukupno različitih seksualnih partnera imali seksualni odnos u proteklih 7 dana:	broj partnera 1_1_1 ne znam 98 bez odgovora 99	
18	Jesu li Vaši klijenti (moguće više odgovora)	samo muškarci 1 i muškarci i žene 2 parovi i grupe 3	
19	Koje su dobi Vaši klijenti	< od 18 godina 1 od 18 – 29 godina 2 od 30 -40 godina 3 stariji od 41 g 4 različite dobi 5	
20	Jesu li Vaši muški klijenti većinom	stanovnici grada, mjesta gdje živite 1 stranci na radu u ovom gradu 2 osobe na proputovanju 3 .....drugo (navesti) 4	
21	U zadnjih mjesec dana, koje ste sve vrste seksualnih usluga pružali klijentima (moguće više odgovora)	oralni seksualni odnos 1 vaginalni seksualni odnos 2 analni seksualni odnos 3 nisam pružala seks. usluge u zadnjih mjesec dana 4	
22	Jeste li pri posljednjem oralnom seksualnom odnosu s klijentom koristili kondom?	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
23	Jeste li pri posljednjem vaginalnom seksualnom odnosu s klijentom koristili kondom?	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
24	Jeste li pri posljednjem analnom seksualnom odnosu s klijentom koristili kondom?	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
25	Općenito, kako često ste, u zadnjih mjesec dana koristili kondom pri seksualnom odnosu s klijentom	svaki put 1 često 2 ponekad 3 rijetko 4 nikada 5 ne znam 6 bez odgovora 7	→ 29
26	Zašto koristite kondom pri seksualnom odnosu s klijentom (moguće više odgovora)	to zahtijeva klijent 1 Vi zahtijevate 2 jer tako rade i druge Vaše priateljice 3 to zahtijeva vaš zaštitnik / svodnik 4 da ne ostanem trudna 5 da ne dobijem SIDU 6 da se zaštitim od infekcije 7 .....drugo (navesti) 8	

27	Imate li trenutno kondom kod sebe	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
28	Kako najčešće nabavljate kondom	kupujem sama 1 kupuje mi zaštitnik/svodnik 2 kupuje klijent 3 dobijam besplatno od NVO 4 .....drugo (navesti) 5	→ 30 → 30 → 30 → 30 → 30
29	Koji je glavni razlog da ne koristite kondom	preskup je 1 nije lako dostupan 2 ne volim seksualni odnos s kondomom 3 neugodno mi je tražiti od klijenta 4 klijent ne želi 5 .....drugo (navesti) 6	
30	Objasnite molim Vas, na koji način najčešće pronalazite, zakazujete kontakt s klijentima	sama tražim 1 slučajnim kontaktom 2 preko dogovorenih kanala (kontakt osobe) 3 pronalazi ih zaštitnik, svodnik 4 preko interneta 5 .....drugo (navesti) 6	→ 32 → 32 → 32 → 32 → 32
31	Gdje najčešće susrećete/pronalazite svoje klijente	u parku 1 u klubu, casinu 2 u kafiću 3 na ulici 4 na privatnoj zabavi 5 na sportskom terenu 6 .....drugo (navesti) 7	
32	Gdje obično pružate seksualne usluge klijentima	u hotelu 1 u vlastitoj kući/stanu 2 u klijentovoj kući/stanu 3 u iznajmljenoj sobi 4 u javnom objektu (kavana, diskoteka..) 5 u parku ili drugom otvorenom javnom mjestu 6 u automobilu 7 .....drugo (navesti) 8	
33	Kolika je Vaša prosječna materijalna dobit za (navesti iznos u KM)	oralni seksualni odnos I_I_I_I vaginalni seksualni odnos I_I_I_I analni seksualni odnos I_I_I_I bez odgovora 99	
34	Jeste li ikad pretrpjeli (moguće više odgovora)	seksualno nasilje 1 trgovinu ženama 2 fizičko zlostavljanje 3 psihičko zlostavljanje (izrugivanja, diskriminacija) 4 ekonomsko nasilje 5 ne, ništa od navedenog 6	
35	Jeste li u stalnoj - regularnoj vezi	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 37
36	Kako često koristite kondom prilikom seksualnog odnosa sa svojim stalnim partnerom	svaki put 1 često 2 ponekad 3 rijetko 4 nikada 5 bez odgovora 6	
37	Jeste li imali seksualni odnos bez kondoma s osobom za koju znate da je HIV pozitivna	da 1 ne 2 bez odgovora 3	

38	Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem alkohola	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
39	Jeste li imali seksualni odnos pod utjecajem droge	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
40	Jeste li ikada koristili drogu (pušili, šmrkali, injekcijski, tablete)	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 44
41	Jeste li ikada uzimali drogu injekcijski	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 44
42	Jeste li razmjjenjivali pribor za ubrizgavanje droge s drugima	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 44
43	Je li među Vašim klijentima bilo i onih koji uzimaju drogu injekcijski	da 1 ne 2 bez odgovora 3	
44	Jeste li ikada bili na izdržavanju kazne zatvora	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 46
45	Koliko ukupno vremena ste izdržavali kaznu	broj godina broj mjeseci broj dana	
46	Jeste li ikada imali neku spolno prenosivu infekciju	da 1 ne 2 bez odgovora 3	→ 49
47	Koju infekciju ste imali	gonoreja 1 genitalni herpes 2 humani papiloma virus 3 sifilis 4 virusni hepatitis B 5 .....drugo (navesti) 6	
48	Kome biste se obratili u slučaju da sumnjate da imate neku spolno prenosivu bolest	doktoru obiteljske medicine 1 doktoru privatne prakse 2 potražila bih savjet u ljekarni 3 koristila bih lijekove koje imam u kući 4 .....drugo (navesti) 5	

III. ZNANJE O HIV INFKECIJI

49	Može li se upotrebom kondoma smanjiti rizik zaraze HIV-om:	da 1 ne 2 ne znam 3	
50	Može li osoba koja izgleda zdravo biti zaražena HIV-om	da 1 ne 2 ne znam 3	
51	Može li se zaraziti HIV-om koristeći pribor za jelo koji je koristila osoba zaražena HIV-om	da 1 ne 2 ne znam 3	
52	Može li se zaraziti HIV-om uporabom već korištene igle	da 1 ne 2 ne znam 3	
53	Može li trudnica, ako je HIV pozitivna, infekciju prenijeti na svoje dijete?	da 1 ne 2 ne znam 3	

54	Može li se oralnim seksualnim odnosom dobiti spolno prenosiva bolest	da 1 ne 2 ne znam 3	
55	Može li se zaraziti HIV-om ubodom komarca	da 1 ne 2 ne znam 3	
56	Kada je riječ o opasnosti od zaraze HIV-om , što mislite koliko ste Vi osobno izloženi riziku	rizik ne postoji 1 rizik je malen 2 rizik je umjeren 3 rizik je velik 4	

IV. TESTIRANJE NA HIV I DRUGE SPOLNO PRENOSIVE INFKECIJE

57	Jeste li se ikada testirali na HIV	da, jednom 1 da, više puta 2 ne 3	→ 60
58	Jeste li se testirali na HIV u zadnjih 12 mjeseci	da 1 ne 2	→ 60
59	Znate li rezultat Vašeg zadnjeg testa unutar 12 mjeseci	da 1 ne 2	
60	Želite li se sada testirati na HIV, hepatitis B, hepatitis C, sifilis ?	da 1 ne 2	→ 62
61	Zašto se ne želite testirati	.....	
62	Uzorak krvi na laboratorijsko testiranje, uz informirani pristanak uzet	da 1 ne 2 samo rapid test na HIV 3	

Mjesto popunjavanja upitnika.....

Datum popunjavanja upitnika.....

Anketar .....

Supervizor .....